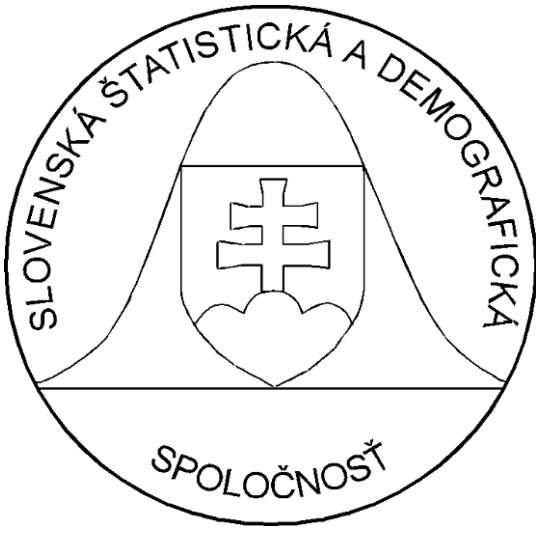
SLOVENSKÁ ŠTATISTICKÁ A DEMOGRAFICKÁ SPOLOČNOSŤ
Miletičova 3, 824 67 BRATISLAVA 26
www.ssds.sk

POHĽADY NA EKONOMIKU SLOVENSKA 2005

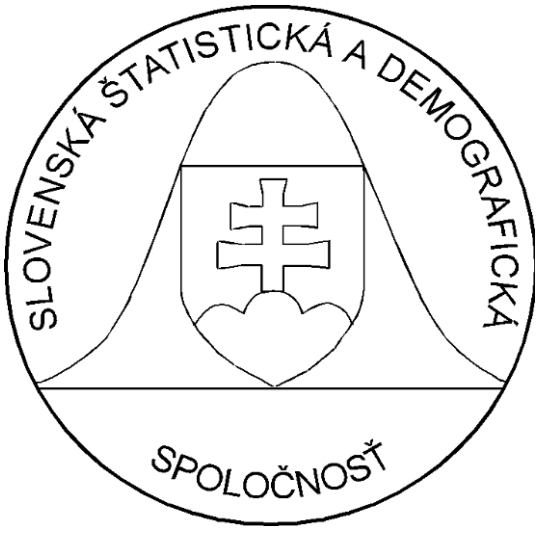
BRATISLAVA
2005

SLOVENSKÁ ŠTATISTICKÁ A DEMOGRAFICKÁ SPOLOČNOSŤ
Miletičova 3, 824 67 BRATISLAVA 26
www.ssds.sk

KONFERENCIA

POHĽADY NA EKONOMIKU SLOVENSKA 2005

pod záštitou
podpredsedu vlády a ministra financií
Slovenskej republiky
Ivana Mikloša

BRATISLAVA
19. 4. 2005

Slovenská štatistická a demografická spoločnosť ďakuje za pomoc pri organizačnom zabezpečení konferencie:

Štatistický úrad Slovenskej republiky
Národná banka Slovenska
Prvá stavebná sporiteľňa
Eximbanka
B.O.F.
STATIS s. r. o.

ISBN 80 - 88946 - 41 - 7
© SLOVENSKÁ ŠTATISTICKÁ A DEMOGRAFICKÁ SPOLOČNOSŤ

Konferencia
POHĽADY NA EKONOMIKU SLOVENSKA 2005

Programový a organizačný výbor:
Prof. Ing. Jozef Chajdiak, CSc. – predseda
RNDr. Ján Luha, CSc. – tajomník
RNDr. Peter Mach
Ing. Michal Olexa, PhD.
Doc. RNDr. Viliam Páleník, PhD.

Vydala SŠDS

Zostavili: Prof. Ing. Jozef Chajdiak, CSc.
RNDr. Ján Luha, CSc.
Recenzovali: Prof. Ing. Jozef Chajdiak, CSc.
RNDr. Peter Mach
RNDr. Ján Luha, CSc.

Odovzdané do tlače: apríl 2005
Vyšlo: apríl 2005

ISBN 80-88946-41-7

Konferencia Pohľady na ekonomiku Slovenska 2005 je piatym ročníkom podujatia, ktoré začala Slovenská štatistická a demografická spoločnosť poriadať už v roku 2001.

Štyri predchádzajúce ročníky potvrdili, že konferencia vzbudila záujem u odbornej verejnosti a začína si vytvárať tradíciu ako významné podujatie.

Cieľom konferencie v tomto roku je prezentovať výsledky aktuálnych prognóz vývoja HDP a moment zavedenia EURA v SR s príslušným kurzom. Pozvanie na konferenciu prijali predstavitelia najvýznamnejších slovenských pracovísk, ktoré tvoria ekonomické prognózy. Som presvedčený, že konferencia bude vhodnou príležitosťou na podnetnú výmenu odborných názorov.

Slovenská štatistická a demografická spoločnosť vo svojej doterajšej činnosti uskutočnila množstvo odborných konferencií, seminárov, prednášok a iných odborných akcií, ktorých cieľom bolo rozvíjať štatistickú a demografickú vedu i prax. I v tomto roku pripravuje Spoločnosť viacero tradičných podujatí, medzi ktorými má významné miesto 10. Slovenská demografická konferencia, ktorej témou je naša demografia, súčasnosť a perspektívy. Konferencia sa uskutoční 4. - 6. mája 2005 v Smoleniciach.

Som presvedčený, že i dnešná konferencia Pohľady na ekonomiku Slovenska 2005 prinesie zaujímavé a podnetné informácie a úspešne tak prispeje k rozvíjaniu poslania Slovenskej štatistickej a demografickej spoločnosti.

Peter Mach
predseda ŠÚ SR
predseda SŠDS

ŠTATISTICKÁ SPRÁVA O ZÁKLADNÝCH VÝVOJOVÝCH TENDENCIÁCH V HOSPODÁRSTVE SR V ROKU 2004 A PROGNÓZA VÝVOJA NA 1. POLROK 2005 (1)

1. ZÁKLADNÉ MAKROEKONOMICKÉ TENDENCIE

1.1 Súhrnné hodnotenie

Hrubý domáci produkt medziročne vzrástol o 5,5 %. Tempo rastu bolo o 1 p. b. rýchlejšie ako v roku 2003.

V roku 2004 sa podľa predbežného odhadu vytvoril hrubý domáci produkt (2) v objeme 1 325,5 mld. Sk. V porovnaní s rokom 2003 reálne vzrástol o 5,5 % (o 1 p. b. vyšší prírastok ako v roku 2003). V bežných cenách sa medziročne zvýšil o 10,3 %.

Z vytvoreného hrubého domáceho produktu tvorila pridaná hodnota 1 196,8 mld. Sk pri medziročnom zvýšení o 5,8 %. Podiel medzispotreby na hrubej produkcii v úhrne za ekonomiku klesol o 1 p. b. na 61,3 %.

Z produkčného pohľadu vyššia tvorba hrubého domáceho produktu súvisela najmä s rastom pridanej hodnoty vo finančnom sprostredkovaní o 30,1 %, stavebníctve o 11,8 %, priemysle o 11,5 %, obchode o 11,3 %, pôdohospodárstve o 9,6 %, nehnuteľnostiach a prenájme o 8,3 %, doprave, poštách a telekomunikáciách o 1,6 %. Úroveň roku 2003 nedosiahla v ostatných spoločenských službách o 25,2 %, zdravotníctve a sociálnej pomoci o 16,2 %, vo verejnej správe a obrane o 6,2 %, v školstve o 5,5 %, v hoteloch a reštauráciách o 1,7 %.

V priemysle vzrástla pridaná hodnota v priemyselnej výrobe (o 11,9 %), vo výrobe a rozvode elektriny, plynu a vody (o 11,3 %) a znížila sa v ťažbe nerastných surovín (o 3,2 %). V priemyselnej výrobe sa priaznivo vyvíjala pridaná hodnota vo výrobe výrobkov chémie, z ropy a gumy (o 20 %), vo výrobe strojov, elektrických zariadení a dopravných prostriedkov (o 17,1 %), vo výrobe kovov a kovových výrobkov (o 15 %). Výrazne klesla vo výrobe potravín, nápojov a tabakových výrobkov (o 25,7 %).

Tvorba hrubého kapitálu sa zvýšila oproti roku 2003 o 13,1 % (tvorba hrubého fixného kapitálu o 2,5 %), konečná spotreba domácností vzrástla o 3,5 % a konečná spotreba verejnej správy o 1,2 %.

Z hľadiska spotreby trend vývoja hrubého domáceho produktu ovplyvňoval pokračujúci vyšší zahraničný dopyt o 11,4 % a po ročnom prerušení aj rast domáceho dopytu o 5,5 %. K zvýšeniu domáceho dopytu prispeli všetky jeho hlavné zložky. Relatívne najviac sa na jeho raste podieľala vyššia tvorba hrubého kapitálu o 13,1 % (z toho tvorba hrubého fixného kapitálu o 2,5 %). Konečná spotreba domácností sa zvýšila o 3,5 % a konečná spotreba verejnej správy o 1,2 % (údaje zahrnujú spresnený odhad za 3. štvrťrok 2004 a odhad ŠÚ SR za 4. štvrťrok, nakoľko v čase spracovania hrubého domáceho produktu neboli dostupné kompletné výsledky za verejnú správu). Vyššia bola aj spotreba neziskových inštitúcií slúžiacich prevažne domácnostiam o 5,8 % (tvorila 0,9 % HDP).

Celková *tvorba hrubého kapitálu* dosiahla 349,1 mld. Sk, pri tvorbe hrubého fixného kapitálu vo výške 327,2 mld. Sk a zmene stavu zásob v objeme 21,9 mld. Sk.

Rast tvorby hrubého fixného kapitálu bol ovplyvnený hlavne zvýšením tvorby nových fixných aktív o 0,8 % (na 334 mld. Sk) a objemu nadobudnutého použitého dlhodobého majetku o 53,5 % (na 35,1 mld. Sk).

Z vecného hľadiska sa z celkovej tvorby hrubého fixného kapitálu investovalo do strojov 200,1 mld. Sk (z toho do kovových výrobkov a strojov 148,7 mld. Sk) a do stavieb 105,6 mld. Sk (z toho do budov na bývanie 20,1 mld. Sk). Medziročný prírastok tvorby hrubého fixného kapitálu bol dôsledkom vyššej inves-

tičnej aktivity v oblasti strojov o 9,7 % (z toho kovových výrobkov a strojov o 10,6 %). Tvorba hrubého fixného kapitálu v oblasti stavieb klesla o 9,1 % (v tom ostatných stavieb o 9,7 % a budov na bývanie o 6,6 %).

V zmene stavu zásob, ku ktorej došlo v priebehu roka 2004 sa premietlo (v bežných cenách) zvýšenie zásob materiálu (o 7,2 %), tovaru (o 6,7 %), nedokončenej výroby (o 0,2 %) a stavu zvierat (o 12,1 %). [3]

Konečná spotreba domácností v porovnaní s rokom 2003 vzrástla v bežných cenách o 10,7 % na 738,7 mld. Sk. Vývoj sa prejavil vo zvýšených výdavkoch domácností na nákupy v maloobchode o 14,3 %. Na reálny vývoj konečnej spotreby domácností znižujúco pôsobil rast spotrebiteľských cien v úhrne o 7,5 %.

V štruktúre konečnej spotreby domácností najväčšiu časť tvorili nákupy potravinárskeho tovaru 25,2 %, výdavky na bývanie 22,6 %, odievanie, nábytok a bytové vybavenie 11,5 %. Najrýchlejšie rástli výdavky na zdravotníctvo o 29,1 %, na nábytok, bytové vybavenie a bežnú údržbu domácností o 19,5 % a na pošty a telekomunikácie o 9,3 %. Naturálna spotreba sa podieľala na konečnej spotrebe domácností 5,4 % a jej objem sa medziročne zvýšil o 3,1 %.

Konečná spotreba verejnej správy vzrástla podľa predbežného odhadu medziročne v bežných cenách o 7,4 % na 257,4 mld. Sk. Jej podiel na HDP sa znížil o 0,5 p. b. na 19,4 %.

V štruktúre konečnej spotreby verejnej správy v stálych cenách tvorili výdavky na odmeny zamestnancov 45,2 %, spotrebu fixného kapitálu 25,4 % a medzispotrebu 27,2 %. Výdavky na individuálnu spotrebu sa podieľali na konečnej spotrebe verejnej správy 43,3 % a výdavky na kolektívnu spotrebu 56,7 %.

Saldo zahraničného obchodu tovarov a služieb bolo pasívne vo výške 35,6 mld. Sk, pri medziročnom raste o 17,7 mld. Sk.

V *zahranično-obchodnej činnosti* zameranej na tovary a služby bolo podľa predbežných výsledkov [(4)] pasívne saldo v objeme 35,6 mld. Sk a oproti roku 2003 bolo vyššie o 17,7 mld. Sk. Je v ňom premietnuté pasívne saldo zahraničného obchodu tovarov vo výške 46,3 mld. Sk a aktívne saldo vývozu a dovozu služieb v objeme 10,7 mld. Sk. Prepočet údajov do stálych cien ukazuje na výrazné pozitívne saldo (14,3 mld. Sk), čo znamená, že celková bilancia bola značne ovplyvnená zmenami cien a kurzu slovenskej koruny.

Exportná výkonnosť ekonomiky (meraná podielom vývozu výrobkov a služieb v bežných cenách na HDP) medziročne klesla na 76,8 % (o 0,9 p. b.). Dovozná náročnosť (meraná podielom dovozu výrobkov a služieb v bežných cenách na HDP) vzrástla na 79,5 % (o 0,3 p. b.).

Z pohľadu tvorby dôchodkov medziročný prírastok hrubého domáceho produktu súvisel s rastom celkových daní z produktov a produkcie (znížených o subvencie) o 17,6 %, odmien zamestnancov o 7,7 %, hrubého prevádzkového prebytku a zmiešaných dôchodkov o 11 %.

Tempo vývoja základných agregátov tvorby dôchodkov sa premietlo v raste podielu daní z produkcie (znížených o subvencie) na 10,5 % (o 0,7 p. b.) a v poklese podielu odmien zamestnancov na 38,8 % (o 0,9 p. b.). Podiel hrubého prevádzkového prebytku a zmiešaných dôchodkov bol 50,7 %.

Celková spotreba fixného kapitálu sa odhaduje na 286 mld. Sk. Čistý domáci produkt dosiahol v bežných cenách 1 039,4 mld. Sk (rast o 11,4 % v bežných cenách). Hrubý národný dôchodok dosiahol podľa odhadu v bežných cenách 1 312,3 mld. Sk (pri medziročnom zvýšení o 9,3 % v bežných cenách). [(5)]

Bežné *príjmy domácností* podľa predbežného odhadu tvorili 1 039,5 mld. Sk. Z nich uhradili domácnosti bežné výdavky v hodnote 255,5 mld. Sk a na svoju konečnú spotrebu použili 738,7 mld. Sk. Hrubé úspory boli vo výške 48,3 mld.

Sk. V porovnaní s rokom 2003 sa nominálne zvýšili bežné príjmy domácností o 8 % (reálne vzrástli o 0,5 %), bežné výdavky o 1,7 % (reálne klesli o 5,4 %) a konečná spotreba domácností o 10,7 %. Hrubé úspory sa zvýšili o 1,7 %, pri poklese podielu na hrubom disponibilnom dôchodku (miery hrubých úspor) o 0,5 p. b. na 6,2 %.

V oblasti *dôchodkov podnikateľských sektorov* vytvorili korporácie *nefinančného sektora* podľa predbežných výsledkov zisk v hodnote 192,3 mld. Sk. [6] Vo všetkých odvetviach bol úhrnný hospodársky výsledok kladný. Rozhodujúca časť vytvoreného zisku bola výsledkom hospodárskej činnosti podnikateľských subjektov v priemyselnej výrobe 70 mld. Sk, vo výrobe a rozvode elektriny, plynu a vody 42,2 mld. Sk a v obchode 39,6 mld. Sk. V nehnuteľnostiach a prenájme sa dosiahol zisk 13,6 mld. Sk, v doprave, poštách a telekomunikáciách 11 mld. Sk a v stavebníctve 10,2 mld. Sk. Kvalitatívna zmena hospodárskeho výsledku sa dosiahla v poľnohospodárstve so ziskom 1 mld. Sk (v roku 2003 malo stratu 1,9 mld. Sk) a v lesníctve, rybolove a chove rýb 0,5 mld. Sk (v roku 2003 strata 0,3 mld. Sk).

Korporácie nefinančného sektora vytvorili podľa predbežných výsledkov zisk v hodnote 192,3 mld. Sk, korporácie finančného sektora stratu 12,3 mld. Sk.

Tvorba zisku nefinančných korporácií bola o 24,3 % vyššia ako v roku 2003. Na priaznivom vývoji sa podieľali takmer všetky základné odvetvia národného hospodárstva. Najvýraznejší prírastok zisku bol v priemyselnej výrobe (16,8 mld. Sk). Významné zvýšenie bolo aj v obchode (o 7 mld. Sk) a vo výrobe a rozvode elektriny, plynu a vody (o 5,2 mld. Sk). Úroveň roku 2003 sa nedosiahla v ťažbe nerastných surovín (o 0,1 mld. Sk).

Hospodársky výsledok v úhrne za *korporácie finančného sektora* bol tretí rok po sebe záporný. Celkový objem straty 12,3 mld. Sk súvisel so stratou vo finančných inštitúciách vo výške 22,2 mld. Sk. Kladný hospodársky výsledok (zisk) mali ostatní finanční sprostredkovatelia v objeme 6,5 mld. Sk, poisťovacie korporácie a penzijné fondy vo výške 3,4 mld. Sk.

Úroveň straty za finančný sektor spolu bola o 3,1 mld. Sk nižšia ako v roku 2003. Vyšší záporný hospodársky výsledok finančných inštitúcií (o 3 mld. Sk) bol čiastočne kompenzovaný vyššou tvorbou zisku ostatných finančných sprostredkovateľov (o 5,5 mld. Sk) a poisťovacích korporácií a penzijných fondov (o 0,6 mld. Sk).

Príjmy ***štátneho rozpočtu*** [7] k 31. decembru 2004 dosiahli 242,4 mld. Sk a výdavky sa čerpali v objeme 312,7 mld. Sk. V porovnaní s rokom 2003 vzrástli príjmy štátneho rozpočtu o 9,4 mld. Sk (o 4 %) v dôsledku vyšších daňových aj nedaňových príjmov. V rámci daňových príjmov úroveň roka 2003 presiahli najmä dane z pridanej hodnoty a spotrebné dane. Najväčší pokles bol v príjmoch z dane z príjmov fyzických osôb a z dane vyberanej zrážkou. Výdavky štátneho rozpočtu sa medziročne zvýšili o 23,7 mld. Sk (o 8,2 %).

Hospodárenie štátneho rozpočtu SR ku koncu decembra skončilo schodkom 70,3 mld. Sk, ktorý tvoril 5,3 % z HDP. Podľa metodiky ESA je schodok 50,9 mld. Sk a predstavuje 3,8 % z HDP.

V porovnaní s ročným rozpočtovaným objemom boli vyššie príjmy štátneho rozpočtu o 10,5 mld. Sk a výdavky o 2,3 mld. Sk.

Hospodárenie štátneho rozpočtu Slovenskej republiky skončilo k 31. decembru 2004 schodkom 70,3 mld. Sk (z podkladov Ministerstva financií SR), ktorý znamenal 5,3 % z hrubého domáceho produktu. Podľa metodiky ESA je schodok 50,9 mld. Sk (3,8 % z HDP).

Inflácia v priemere za rok 2004 dosiahla 7,5 %, pri raste regulovaných cien o 15,1 % a jadrovej inflácie o 2,6 %. Na vývoj regulovaných cien pôsobilo hlavne zvýšenie cien elektriny, tepelnej energie, zemného plynu pre domácnosti, vody, cestovného v železničnej a cestnej osobnej doprave a poštových služieb v januári 2004. Premietlo sa v ňom aj zjednotenie sadzby dane z pridanej hodnoty, zvýšenie spotrebnej dane z tabaku a tabakových výrobkov a vývoj cien pohonných hmôt.

Medziročná inflácia v priemere za rok 2004 dosiahla 7,5 % a bola o 1 p. b. nižšia ako v roku 2003.

Medziročný rast inflácie bol o 1 p. b. nižší ako v roku 2003 v dôsledku miernejšej dynamiky regulovaných cien o 5,8 p. b**.** Prírastok jadrovej inflácie bol rovnaký ako v roku 2003.

Peňažná zásoba ku koncu decembra bola medziročne vyššia o 5,4 %, objem úverov vzrástol o 10,5 %.

Peňažná zásoba M2 bola ku koncu decembra 2004 v porovnaní s rovnakým obdobím roku 2003 vyššia o 5,4 %. Objem peňažného agregátu M1 vzrástol o 11,1 % (pri rýchlejšom raste netermínovaných vkladov). Peňažný agregát QM-kvázipeniaze sa zvýšil o 1,7 %, v dôsledku rastu termínovaných vkladov (vklady v cudzej mene sa znížili). Celkový objem úverov sa zvýšil o 10,5 %. Výrazne sa zvýšili korunové úvery obyvateľstvu, korunové úvery pre podniky medziročne klesli. [(8)]

Podľa predbežných demografických údajov sa dosiahol v roku 2004 opäť prirodzený prírastok.

Po trojročnom prirodzenom úbytku obyvateľstva (v rokoch 2001 až 2003) sa podľa predbežných ***demografických údajov*** dosiahol v roku 2004 opäť prirodzený prírastok. V roku 2004 sa narodilo 53 742 živých detí (o 2 029 viac ako v roku 2003) a zomrelo 51 886 osôb (o 344 menej). Počet živo narodených detí bol o 1 856 osôb vyšší ako počet zomretých osôb (v roku 2003 bol úbytok 517 osôb). Zahraničnou migráciou získala Slovenská republika 2 874 osôb (prisťahovalo sa 4 460 a vysťahovalo 1 586 osôb). Celkový prírastok obyvateľstva dosiahol 4 730 osôb (o 3 838 osôb viac ako v roku 2003).

K 31. decembru 2004 mala Slovenská republika 5 384 783 obyvateľov, z toho bolo 51,5 % žien. Na 1000 žien pripadlo 943 mužov.

Zamestnanosť sa medziročne zvýšila o 0,3 %.

Zamestnanosť v národnom hospodárstve v priemere za rok 2004 dosiahla podľa výberového zisťovania pracovných síl [(9)] 2 170,4 tis. osôb. V pozícii zamestnancov bolo 1 904,2 tis. osôb, podnikateľov bez zamestnancov 185,1 tis., podnikateľov so zamestnancami 71,7 tis. a vypomáhajúcich členov domácností podnikateľa 3,1 tis.

Celkový počet pracujúcich osôb štvrtý rok po sebe prevyšoval úroveň predchádzajúceho roka. V porovnaní s rokom 2003 bol vyšší o 0,3 % (pokles v 1. polroku o 0,5 % bol eliminovaný rastom v 2. polroku o 1 %). Zvýšil sa počet podnikateľov bez zamestnancov o 25 %, podnikateľov so zamestnancami o 19,5 % a vypomáhajúcich členov domácností o 6,9 %. Počet zamestnancov klesol o 2,2 %.

V trende vývoja sa premietlo zvýšenie zamestnanosti v nehnuteľnostiach a prenájme (o 5,4 tis. osôb), stavebníctve (o 3,5 tis.), obchode a v ostatných spoločenských službách (zhodne o 3,3 tis.), priemysle (o 2,3 tis.), vo verejnej správe a obrane (o 1,2 tis.) a vo finančnom sprostredkovaní (o 0,6 tis.). Tendencia poklesu pretrvávala v odvetviach pôdohospodárstvo (o 12,2 tis.), školstvo (o 3,8 tis.), doprava, pošty a telekomunikácie (o 1,8 tis.). Nižšia ako v roku 2003 bola aj zamestnanosť v zdravotníctve a sociálnej pomoci (o 1,7 tis. osôb).

Počet nezamestnaných vzrástol medziročne o 4,7 %, miera nezamestnanosti sa zvýšila na 18,1 %.

Úroveň ***nezamestnanosti*** [(10)] podľa výberového zisťovania pracovných síl po dvojročnom znižovaní znovu vzrástla. V roku 2004 sa v porovnaní s rokom 2003 zvýšil počet nezamestnaných o 4,7 % na 480,7 tis. osôb. Po raste v 1. štvrťroku (na 511,5 tis. osôb) počet nezamestnaných v ďalších štvrťrokoch postupne klesal (na 455,1 tis. v 4. štvrťroku). Miera nezamestnanosti sa v priemere za rok zvýšila o 0,7 p. b. na 18,1 % (v priebehu roku sa postupne znižovala z 19,3 % v 1. štvrťroku na 17,1 % v 4. štvrťroku).

Nezamestnanosť najviac zvyšovali osoby s nezisteným predchádzajúcim zamestnaním (o 14,3 tis.), osoby ktoré posledný raz pracovali v zdravotníctve a sociálnej pomoci a osoby ktoré nemali ešte zamestnanie (zhodne o 4,5 tis.). Znížil sa počet nezamestnaných s posledným zamestnaním v ostatných spoločenských službách (o 11,1 tis.) a v stavebníctve (o 3,8 tis.).

Rast priemernej nominálnej mesačnej mzdy o 10,2 % bol najvyšší od roku 1998. Reálna mzda vzrástla o 2,5 %.

Priemerná nominálna ***mesačná mzda*** v roku 2004 dosiahla 15 825 Sk. Jej medziročné zvýšenie o 10,2 % bolo najvyššie od roku 1998. Reálna mzda vzrástla o 2,5 %.

Tempo rastu nominálnej mesačnej mzdy bolo o 0,1 p. b. rýchlejšie ako rast hrubého domáceho produktu na zamestnanca (produktivita práce) v bežných cenách. Rast reálnej mzdy bol v porovnaní s tempom vývoja HDP v stálych cenách pomalší o 2,7 p. b.

Najvyššiu priemernú nominálnu mesačnú mzdu mali zamestnanci vo finančnom sprostredkovaní (33 064 Sk). Vyššia mzda ako v priemere za národné hospodárstvo bola tiež v odvetviach výroba a rozvod elektriny, plynu a vody (23 911 Sk), nehnuteľnosti a prenájom (19 698 Sk), verejná správa a obrana (19 240 Sk), ťažba nerastných surovín (17 700 Sk), doprava, pošty a telekomunikácie (16 900 Sk) a obchod (16 182 Sk). Najnižšiu mzdu mali zamestnanci v pôdohospodárstve (12 210 Sk), ostatných spoločenských službách (12 310 Sk), v hoteloch a reštauráciách (12 342 Sk). **(11)**

Priemerná nominálna mesačná mzda relatívne najrýchlejšie rástla vo finančnom sprostredkovaní (o 13,7 %), vo výrobe a rozvode elektriny, plynu a vody (o 13,5 %), obchode (o 11,9 %) a v pôdohospodárstve (o 11,6 %). Najnižší prírastok mzdy mali zamestnanci v zdravotníctve a sociálnej pomoci (3,5 %) a v hoteloch a reštauráciách (4,5 %).

Po zohľadnení vývoja spotrebiteľských cien sa mzda reálne zvýšila v prevažujúcej časti odvetví. Klesla v zdravotníctve a sociálnej pomoci (o 3,7 %) a v hoteloch a reštauráciách (o 2,8 %), takmer nezmenená zostala v školstve (rast o 0,1 %).

V podnikateľskej sfére priemerná nominálna mesačná mzda medziročne vzrástla v podnikoch s 20 a viac zamestnancami o 12,5 % na 18 296 Sk, v rozpočtových organizáciách o 9,2 % na 14 271 Sk a v príspevkových organizáciách o 5,4 % na 13 743 Sk.

V 1. polroku 2005 sa predpokladá rast hrubého domáceho produktu o 5,3 %.

Podľa ***prognózy*** Štatistického úradu SR sa v 1. polroku 2005 predpokladá rast hrubého domáceho produktu v stálych cenách o 5,3 %. Miera inflácie v júni 2005 oproti júnu 2004 sa očakáva vo výške 2,1 %. Na trhu práce (podľa výberového zisťovania pracovných síl) by zamestnanosť hospodárstva mala vzrásť medziročne o 0,5 % pri poklese počtu nezamestnaných o 5,7 % na 472 tis. osôb. Miera nezamestnanosti sa očakáva v priemere za 1. polrok 2005 vo výške 17,9 %. Priemerná nominálna mesačná mzda by mala dosiahnuť 16 050 Sk s medziročným prírastkom 6,9 %. Po zohľadnení prognózovaného vývoja spotrebiteľských cien reálna mzda medziročne vzrastie o 4,2 %.

Vysvetlivky:

(1) Prípadné odchýlky na poslednom mieste v súčtoch a podieloch vznikajú zaokrúhľovaním údajov. Počet pracovných dní bol v roku 2004 o 4 dni vyšší ako v roku 2003.

(2) Údaje o HDP sú podľa metódy ESNÚ 95 a sú predbežné. Pre údaje z produkčného pohľadu, z hľadiska spotreby a z pohľadu tvorby dôchodkov pokiaľ nie je uvedené inak platí, že absolútne hodnoty sú v bežných cenách, údaje o medziročnom vývoji a štruktúre sú v stálych cenách roku 1995.

(3) Zmeny jednotlivých druhov zásob sú oproti stavu k 1.1.2004.

(4) Údaje sú čerpané z Platobnej bilancie Národnej banky Slovenska a upravené o štatistický odhad neevidovanej ekonomiky.

(5) Pri výpočte čistého domáceho produktu sa hrubý domáci produkt znižuje o spotrebu fixného kapitálu. Pri výpočte hrubého národného dôchodku sa k hrubému domácemu produktu pripočítavajú prvotné dôchodky prijaté zo zahraničia a odpočítavajú sa prvotné dôchodky platené do zahraničia.

(6) Podľa podnikovej metódy. Absolútne hodnoty aj indexy sú v bežných cenách. Korporácie sú podniky vo vlastníctve skupiny subjektov. Údaje sú vrátane kvázikorporácií (podniky vo vlastníctve jedného subjektu) a neobsahujú výsledky živnost-

níkov. Hospodársky výsledok je pred zdanením.

(7) Údaje Ministerstva financií SR, zahrnuté sú iba údaje štátnej správy.

(8) Údaje Národnej banky Slovenska, vo fixnom kurze.

(9) Metodika VZPS je v súlade s medzinárodnými definíciami a odporúčaniami ILO a Eurostatu.

(10) Definícia nezamestnanosti je v súlade s Nariadením komisie (ES) č. 1897/2000.

(11) V odvetví rybolov a chov rýb bolo v priemere za rok 2004 len 73 zamestnancov, a preto úroveň priemernej mesačnej nominálnej mzdy reaguje na akékoľvek malé zmeny, z toho dôvodu sa toto odvetvie neuvádza v hodnotení úrovne a vývoja mzdy.

p. b. - percentuálny bod

Makroekonomický vývoj SR do marca 2005

Jozef Chajdiak

Celkovo možno náš makroekonomický vývoj charakterizovať ako ešte stále zlý stav s dobrou tendenciou vývoja.

Na obr. 1 je znázornený vývoj kurzu eura (predtým ECU). Vidíme najslabší kurz v roku 1999 a jeho postupné zlepšovanie k úrovni 38 Sk. Na obr. 2 je znázornený vývoj kurzu českej koruny. Po radostnom období konca roku 1997, keď sme mali pevnejšiu SKK než CZK sme sa v lete roku 2002 prepracovali až na úroveň 1.5 Sk za 1 Kč, potom nastalo spevňovanie kurzu a teraz vyše pol roka sa opäť zdvíha kurz českej koruny.

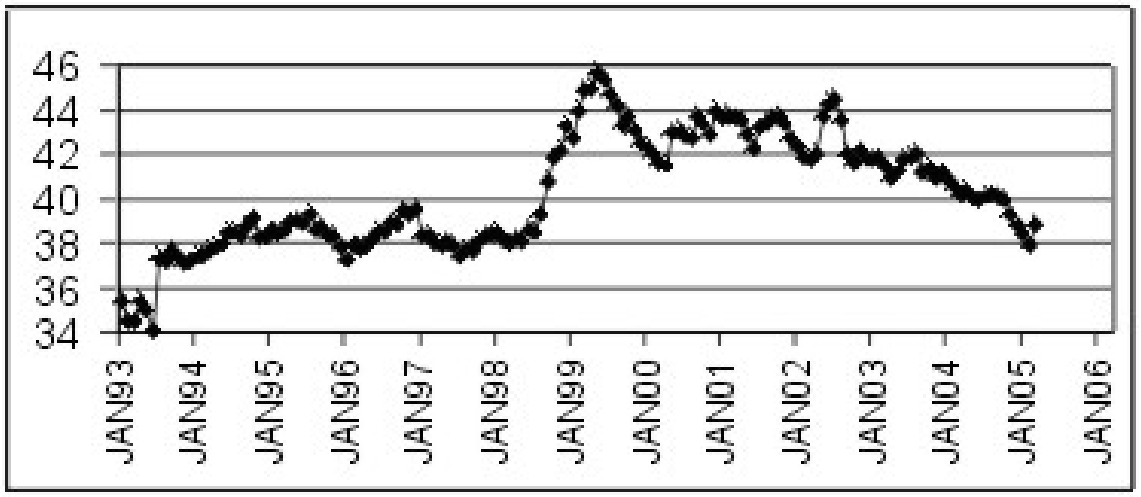
Na obr. 3 až 9 je znázornený vývoj HDP a jeho zložiek. Vidíme postupný rast tak v stálych ako aj bežných cenách. Pohľad na vývoj jednotlivých častí HDP ukazuje väčšiu variabilitu ich vývoja ako je vývoj HDP spolu.

Na obr. 10 je vývoj medziročnej inflácie (k rovnakému obdobiu prechádzajúceho roka). Po rokoch dramatických zmien sa zdá, že naša inflácia by sa mohla trvale výrazne znížiť. Na obr. 11 je vývoj počtu nezamestnaných. Po vrcholoch v rokoch 2000 až 2002 na úrovni vyše 560 tisíc osôb sa počet nezamestnaných znížil pod 400 tisíc osôb. Na obr. 12 a 13 je mzdový zobrazený vývoj. Na obr. 13 vidíme, že ešte stále sme nedosiahli v reálnom vyjadrení priemernú mzdu roku 1989.

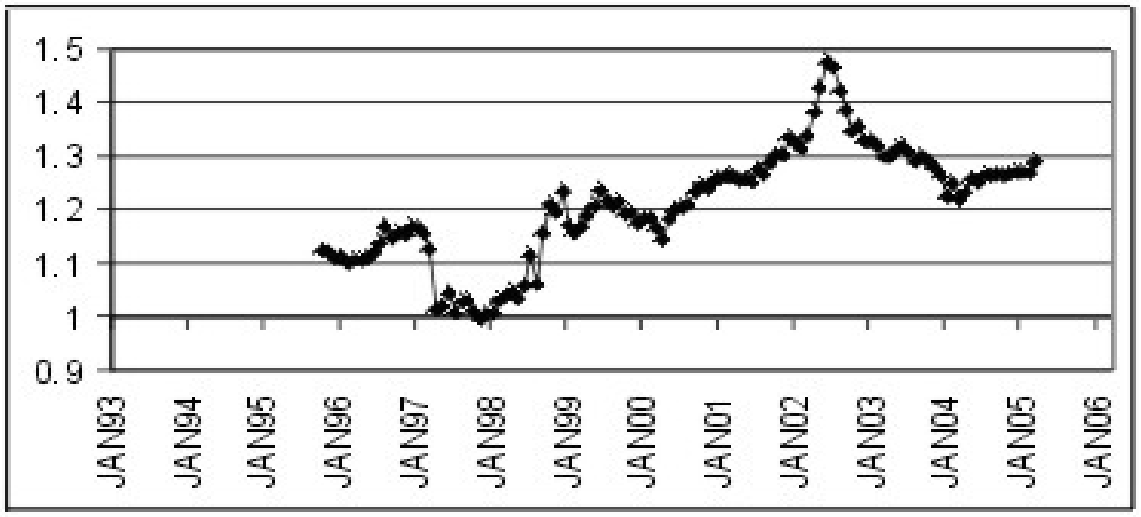
Na obr. 14 je znázornený vývoj salda zahraničného obchodu. Jeho záporná hodnota sa opäť trendovo zväčšuje. Na obr. 15 je znázornený vývoj salda bežného účtu platobnej bilancie. Aj tu vidíme jeho zápornú hodnotu, ktorá sa opäť trendovo zväčšuje.

Na obr. 16 je znázornený vývoj salda štátneho rozpočtu. Po vcelku optimistickom náznaku trendu vývoja do novembra 2004 prišiel šok decembra 2004, keď sme dokázali za mesiac vyprodukovať schodok vo výške 36 mld. Sk (2,7% HDP za jeden mesiac). Na obr. 18 je znázornený vývoj percentuálneho podielu salda štátneho rozpočtu na HDP (počítaný z kĺzavých ročných tvarov). Súčasné hodnoty pod –5% nedodávajú príliš veľa optimizmu. Na obr. 19 je znázornený vývoj čistého úveru všeobecnej vláde a na obr. 20 jeho podielu na HDP. Vidíme jasný trend postupného zadlžovania.

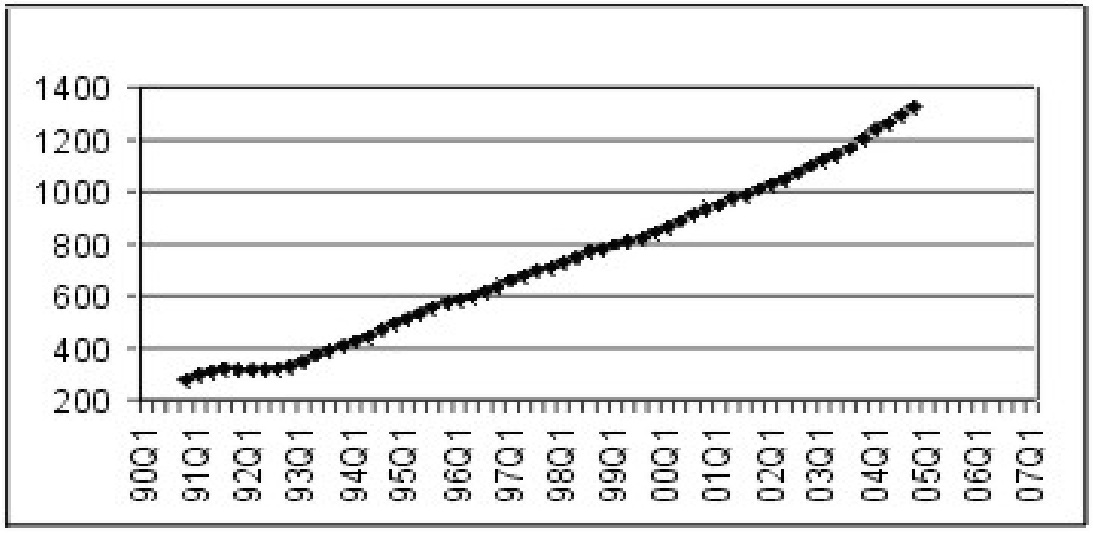
Na obr. 21 je vývoj koeficientu makroekonomického vývoja. Kladné čísla reprezentujú dobrý vývoj, záporné čísla zlý vývoj. Koeficient je vyjadrený v percentách. Stále sme v záporných číslach ale s jasnou tendenciou zlepšovania sa.

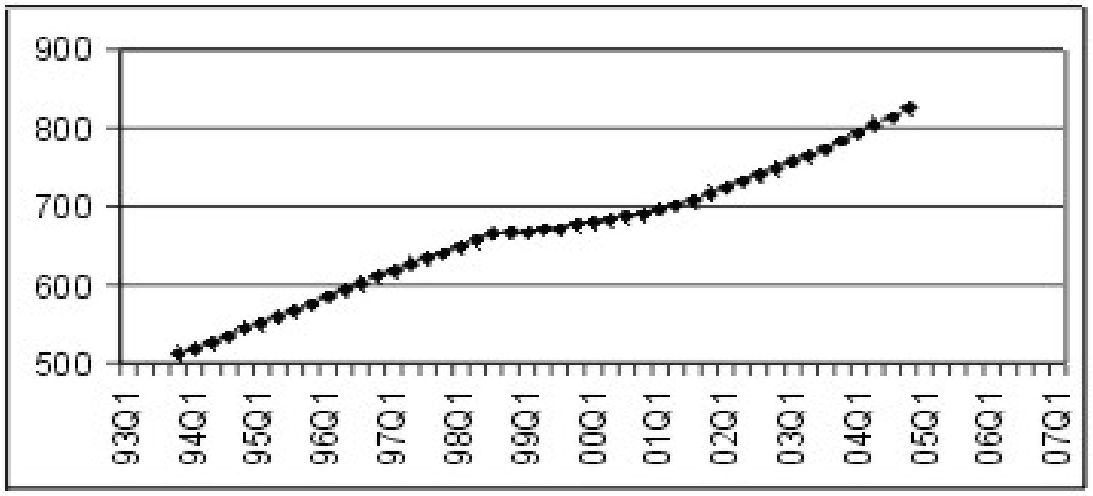
Obr. 1 Vývoj kurzu EUR (v Sk; predtým kurz ECU)

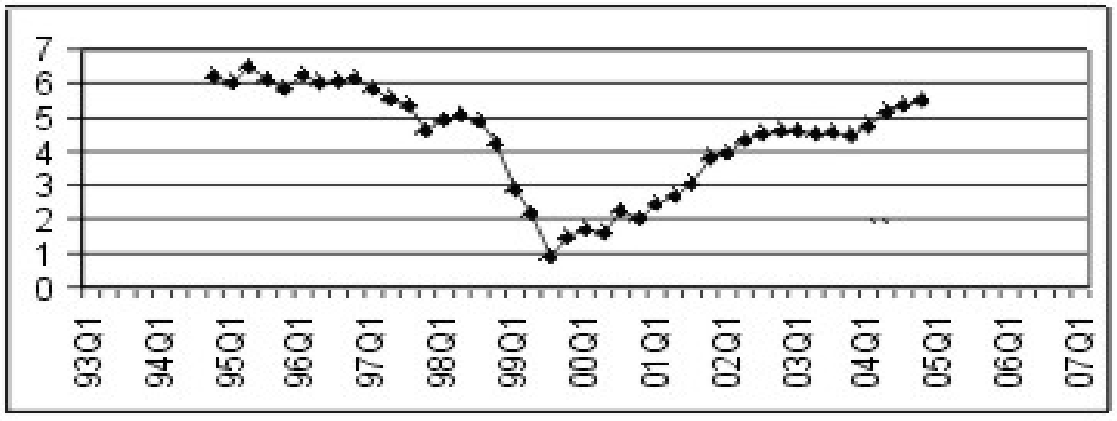
Obr. 2 Vývoj kurzu CZK (v Sk)

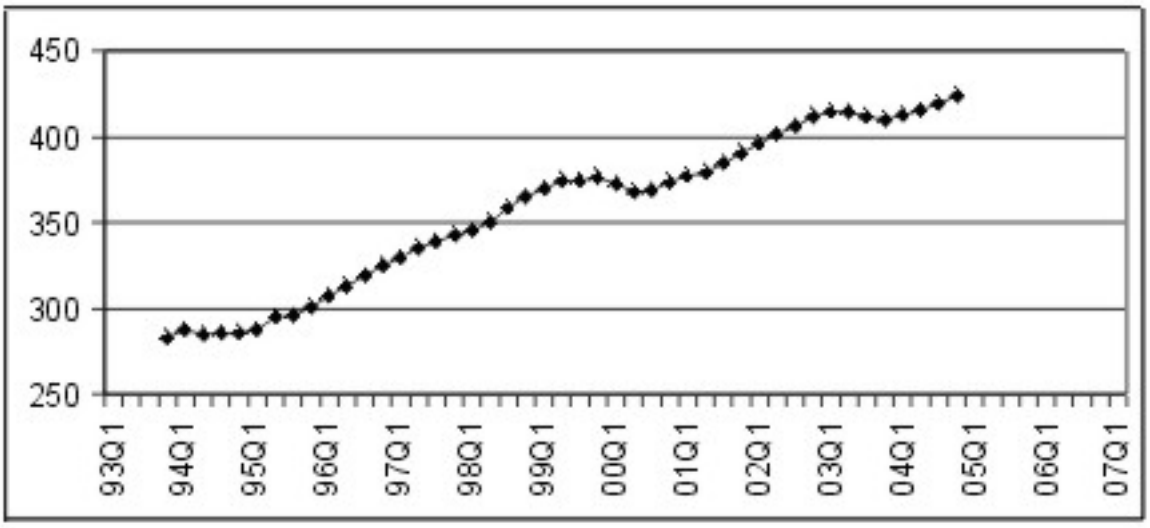
Obr. 3 Vývoj HDP (kĺzavé ročné objemy v mld. Sk bežných cien)

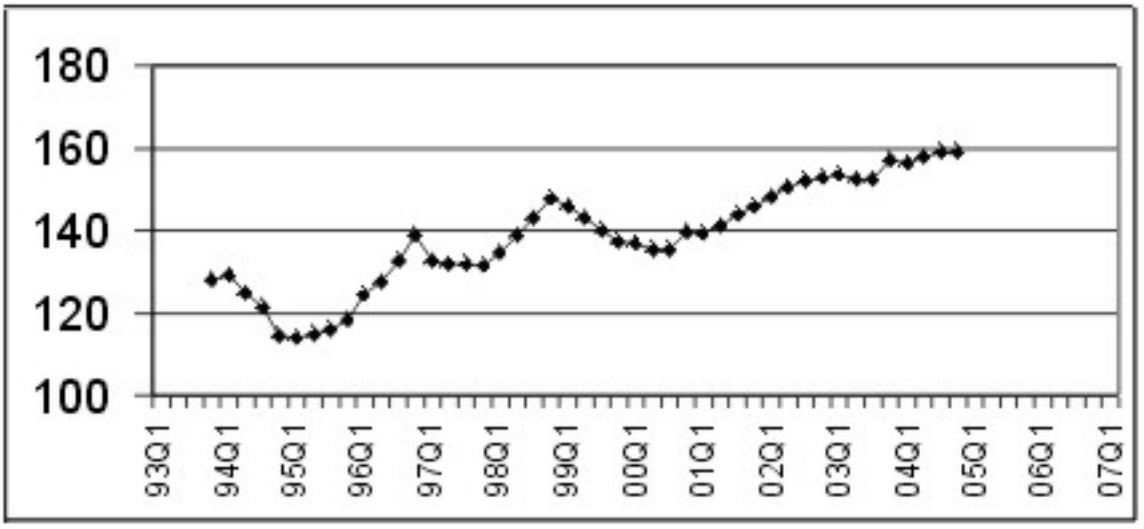
Obr. 4 Vývoj HDP (kĺzavé ročné objemy v mld. Sk stálych cien 1995)

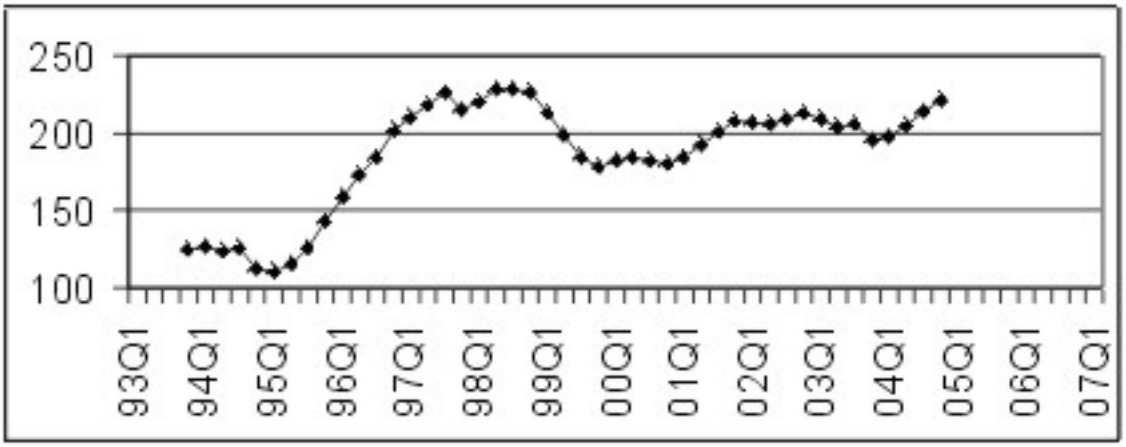
Obr. 5 Vývoj HDP (ročné tempá prírastkov z kĺzavých ročných objemov HDP v stálych cenách 1995, v %)

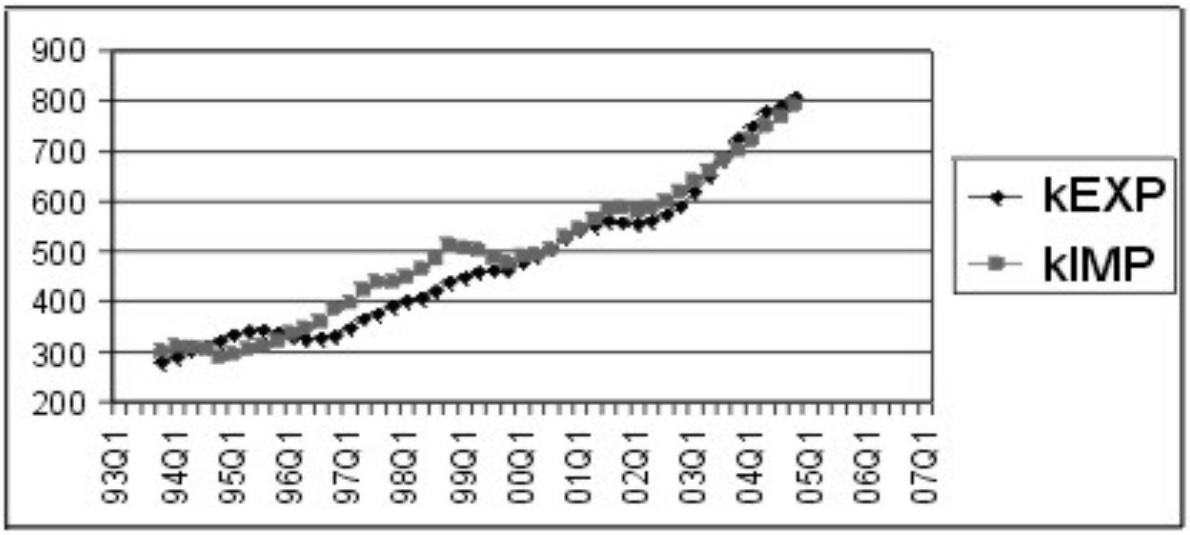
Obr. 6 Vývoj konečnej spotreby domácností (kĺzavé ročné objemy v mld. Sk stálych cien 1995)

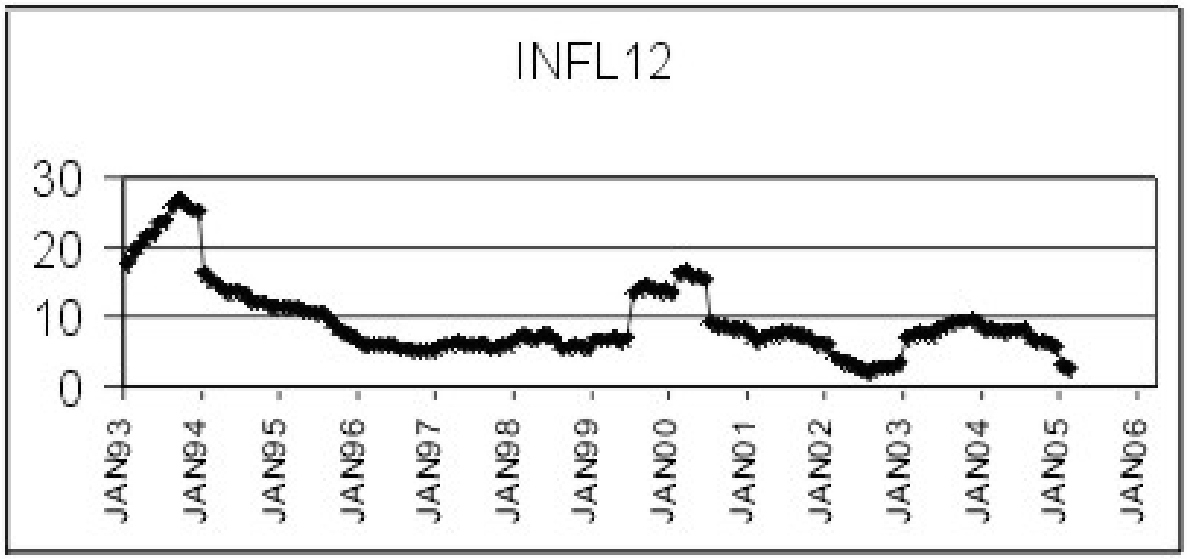
Obr. 7 Vývoj konečnej spotreby verejnej správy (kĺzavé ročné objemy v mld. Sk stálych cien 1995)

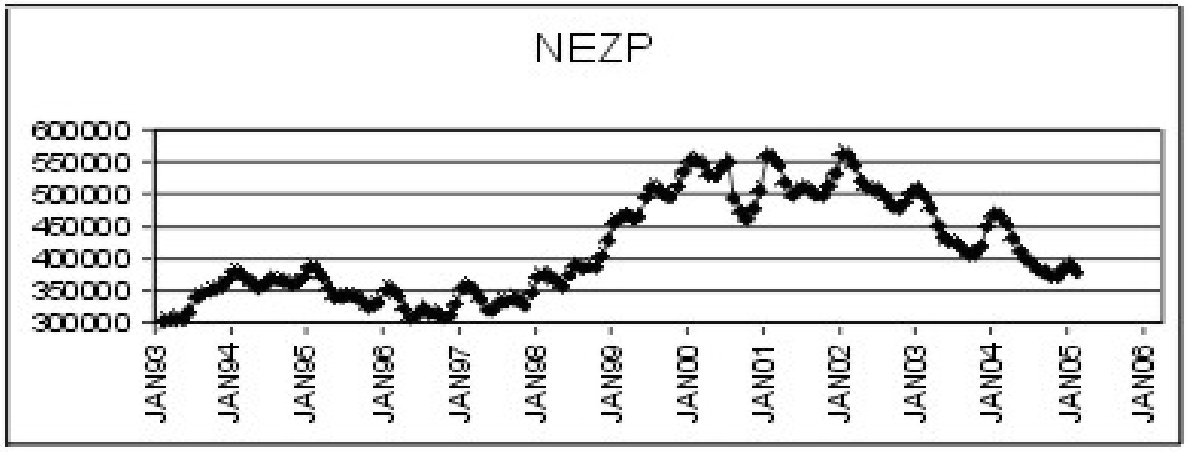
Obr. 8 Vývoj objemu hrubej tvorby kapitálu (kĺzavé ročné objemy v mld. Sk stálych cien 1995)

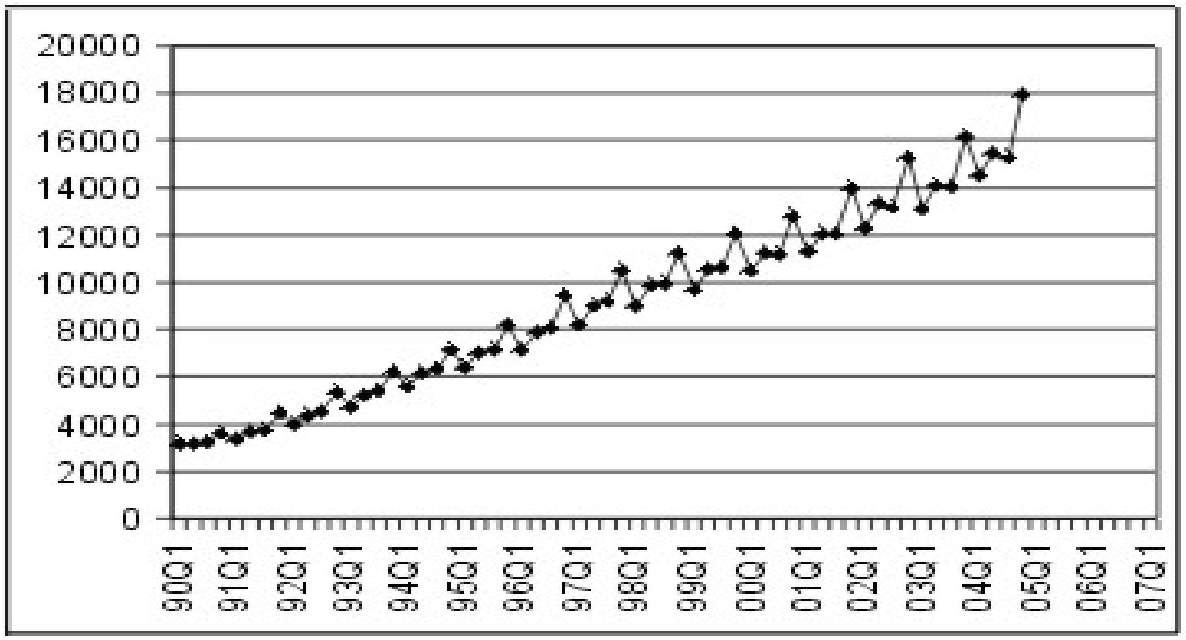
Obr. 9 Vývoj exportu a importu (kĺzavé ročné objemy v mld. Sk stálych cien 1995)

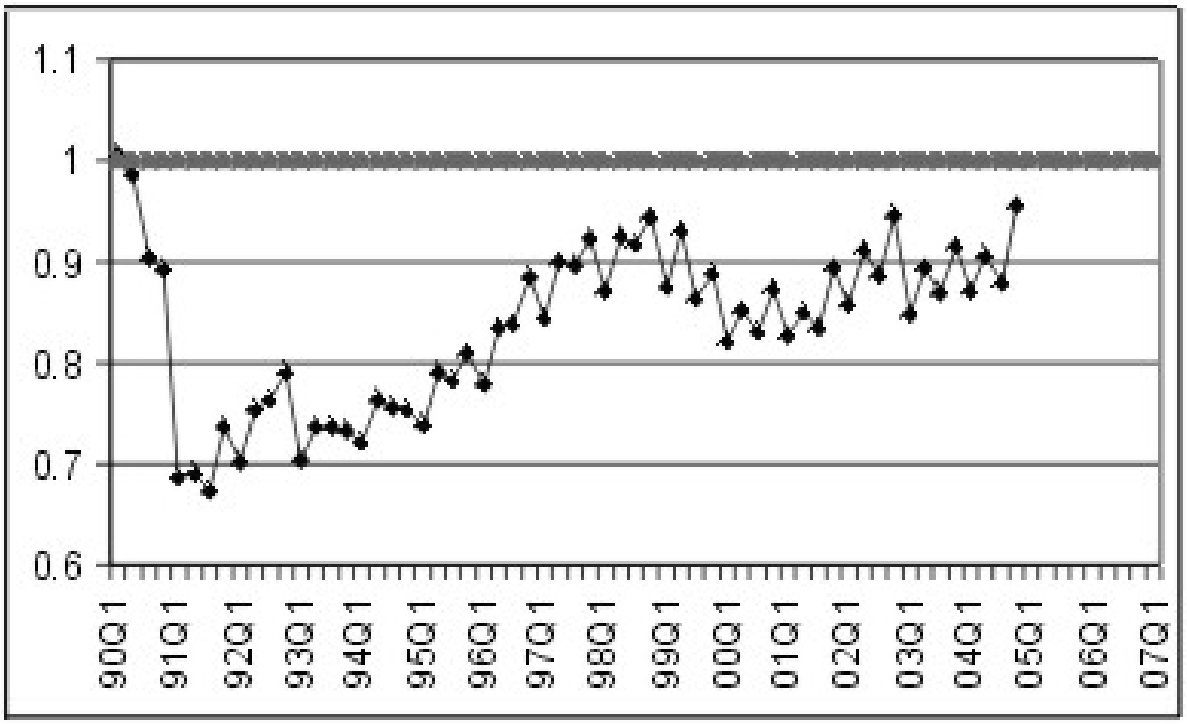
Obr. 10 Vývoj medziročnej inflácie (v %)

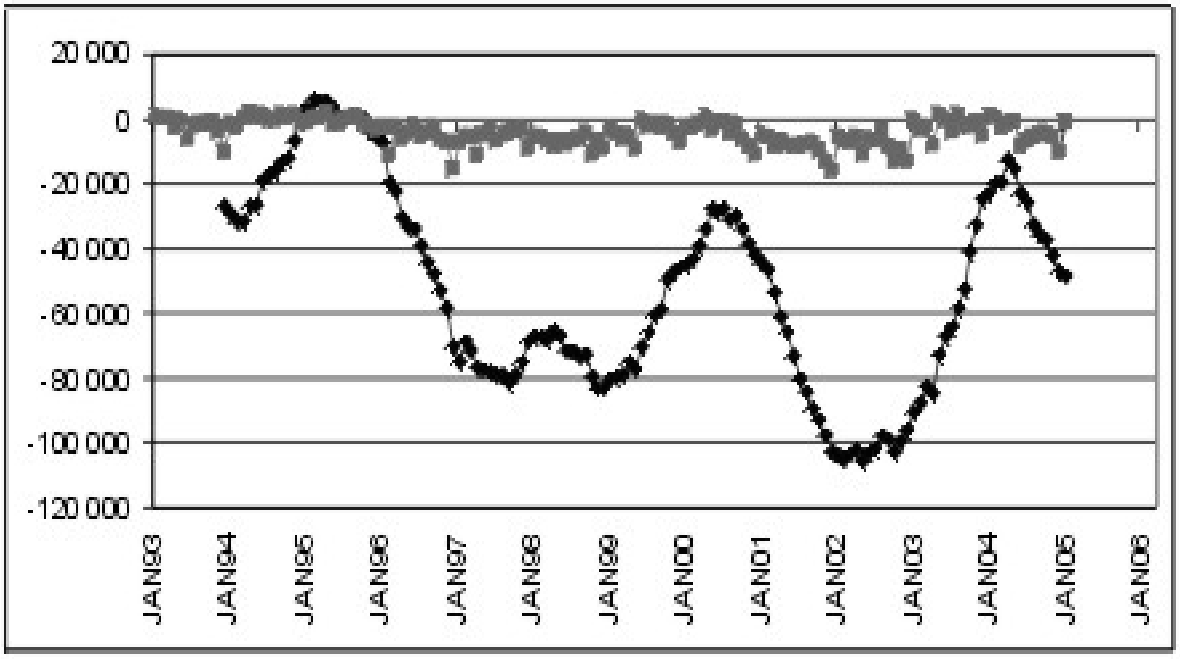
Obr. 11 Vývoj celkového počtu nezamestnaných

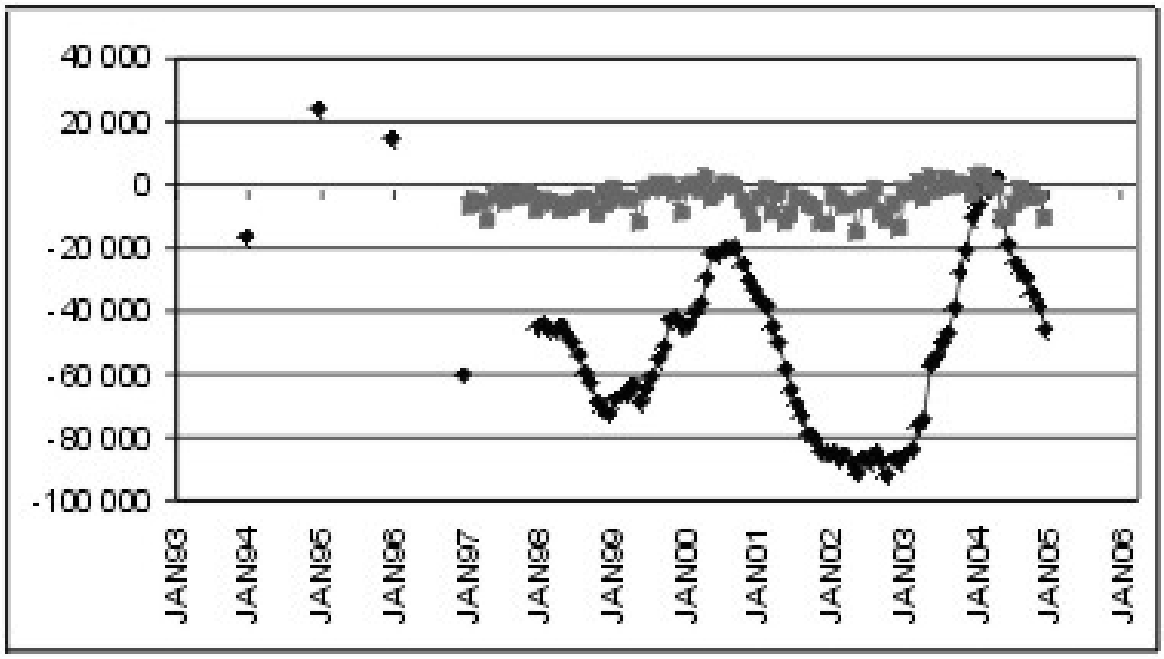
Obr. 12 Vývoj priemerných miezd pracujúcich v národnom hospodárstve SR

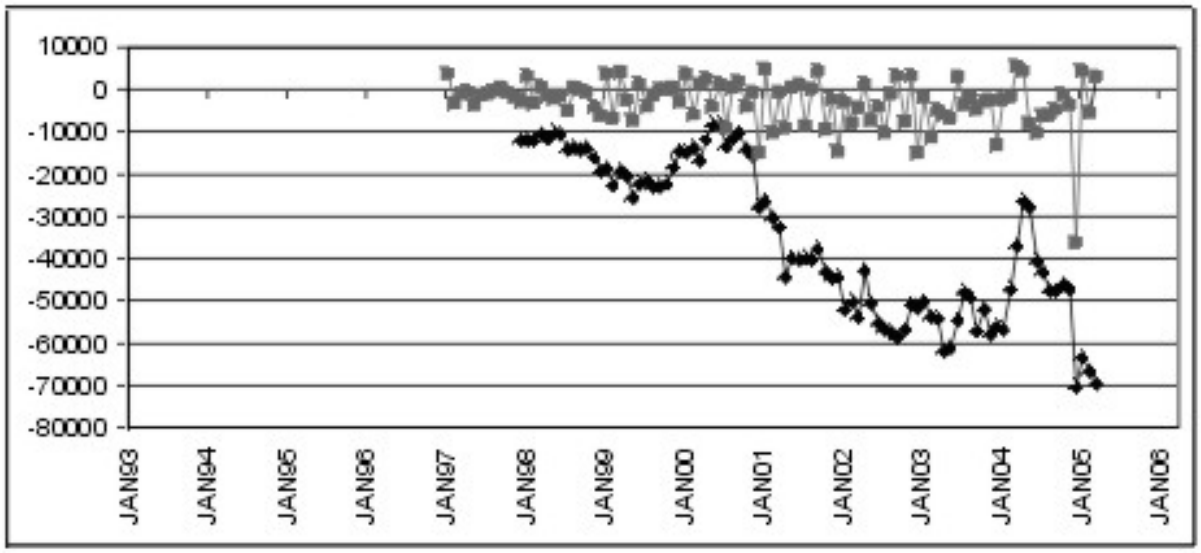
Obr. 13 Vývoj reálnych miezd v SR (rok 1989 = 1)

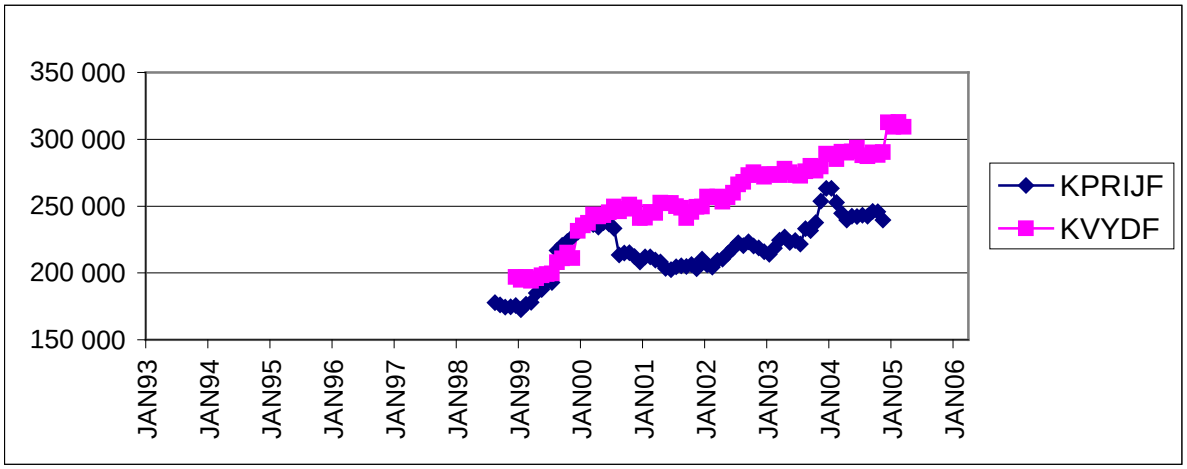
Obr. 14 Vývoj mesačného a kĺzavého ročného salda zahraničného obchodu (v mil. Sk)

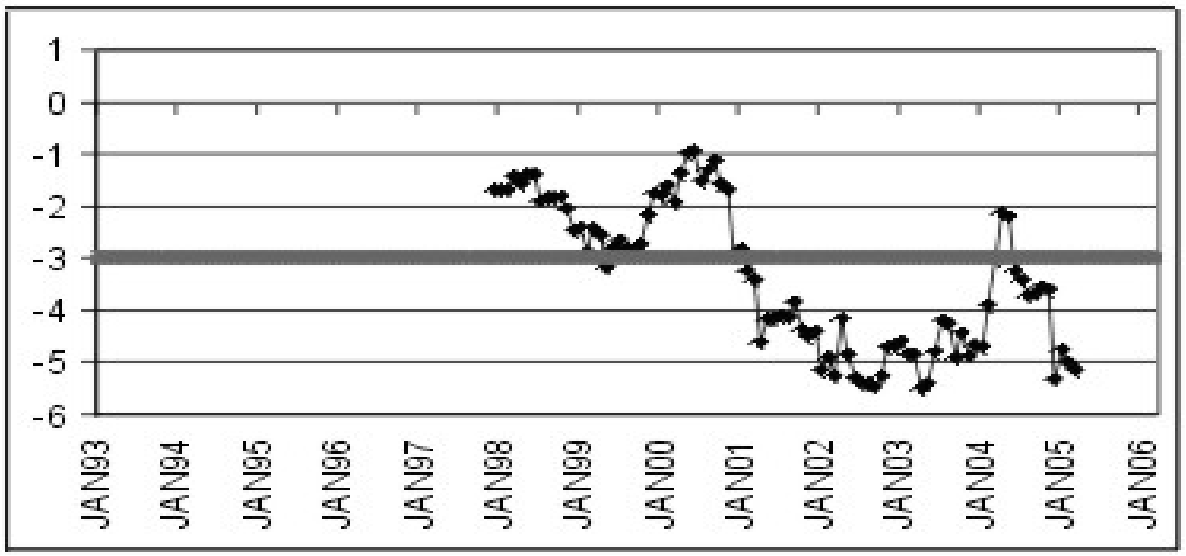
Obr. 15 Vývoj mesačného a kĺzavého ročného salda bežného účtu platobnej bilancie (v mil. Sk)

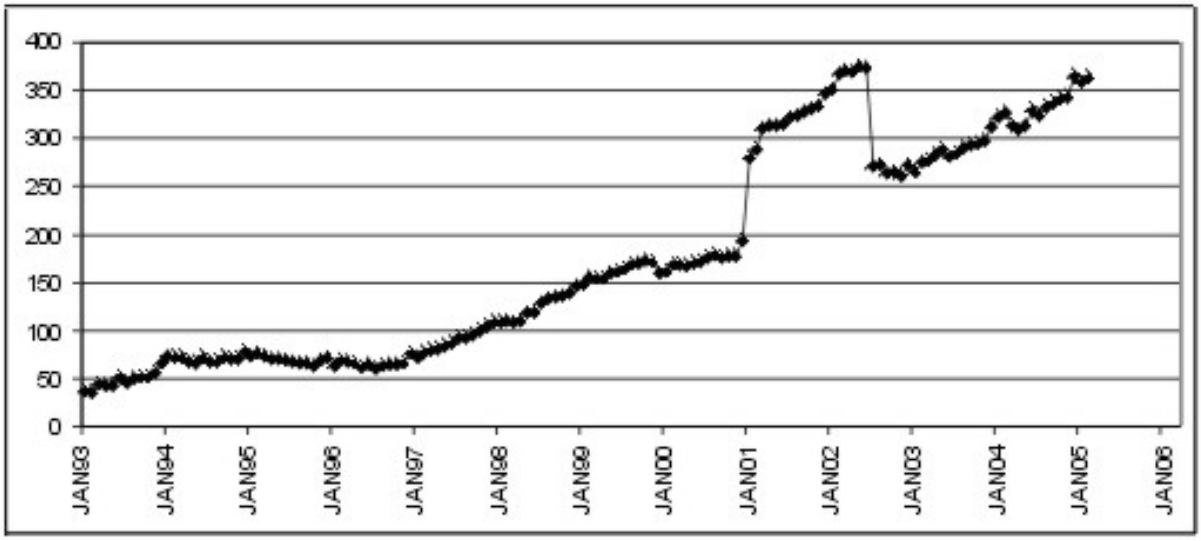
Obr. 16 Vývoj mesačného a kĺzavého ročného salda štátneho rozpočtu (v mil. Sk)

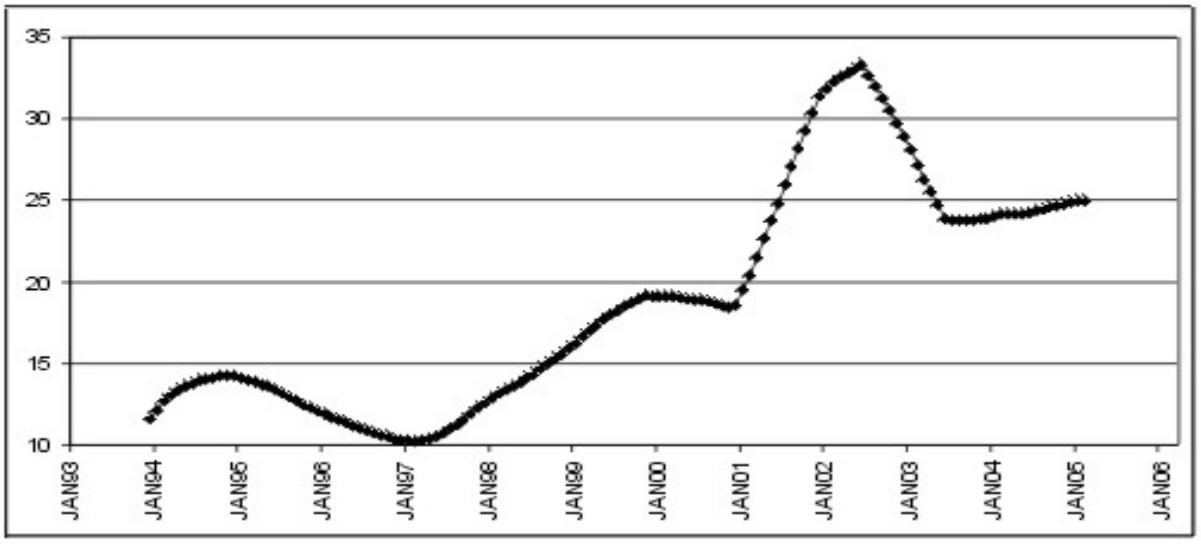
Obr. 17 Vývoj kĺzavých ročných príjmov a výdavkov štátneho rozpočtu (v mil. Sk)

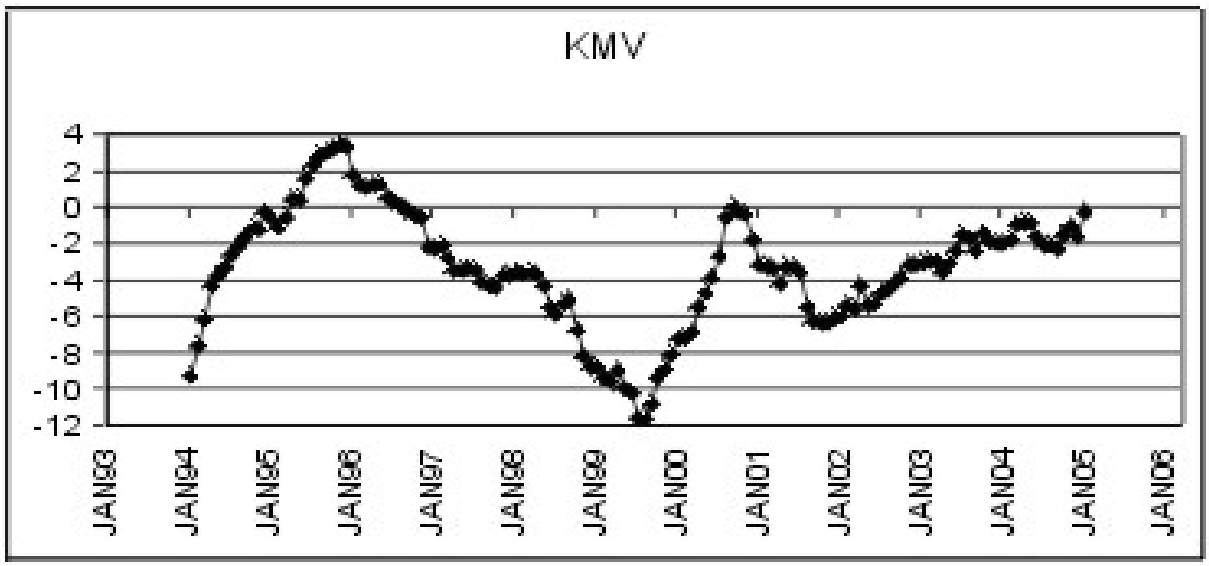
Obr. 18 Vývoj podielu salda štátneho rozpočtu na HDP (v % z kĺzavých ročných objemov)

Obr. 19 Vývoj čistého úveru všeobecnej vláde (v mld. Sk)

Obr. 20 Vývoj podielu čistého úveru všeobecnej vláde na HDP (v % , z kĺzavých ročných tvarov)

Obr. 21 Vývoj koeficienta makroekonomického vývoja (v %)

Literatúra

1. Chajdiak J.: Štatistické úlohy a ich riešenie v Exceli. Bratislava Statis 2005
2. Chajdiak J., Chajdiak J.: EIS Slovensko – príručka.. Bratislava Statis 2001
3. Ďuraš Ján, Kvetan Vladimír, Páleník Viliam: Prognóza vývoja HDP a jeho zložiek užitia na roky 2004 až 2006. in: Pohľady na ekonomiku Slovenska 2004. Bratislava SŚDS 2004
4. Haluška Ján, Olexa Michal: Makroekonomická prognóza vývoja slovenskej ekonomiky v rokoch 2004 až 2008 (Vybrané výsledky) . in: Pohľady na ekonomiku Slovenska 2004. Bratislava SŚDS 2004
5. Páleník Viliam, Kvetan Vladimír, Ďuraš Ján, Ondko Peter: Trendy vo vývoji ekonomiky SR v rokoch 2004 až 2006. in: EKOMSTAT 2004, SŠDS Trenčianske Teplice 2004

Odhad zloženia novej vlády – predpoklad odhadov budúceho makroekonomického vývoja[1]

Jozef Chajdiak[2], Ján Luha[3]

Najbližšie voľby očakávame na prelome septembra a októbra 2006, v prípade politickej zhody, v národohospodársky trochu rozumnejšom termíne, pred letnými prázdninami v roku 2006. Za krátku novodobú slovenskú históriu sme mali tri vládnuce politické zoskupenia, ktoré svojou činnosťou formovali makroekonomický vývoj:

- vlády pod vedením V. Mečiara v rokoch 1992 až 1998 (s výnimkou vlády J. Moravčíka v dobe od 15. 3. 1994 do 13. 12. 1994) s cieľom podpory ekonomického rastu, podporou dokončenia výstavby dvoch blokov jadrovej elektrárne Mochovce, strategickou podporou výstavby diaľnic, pomerne vyrovnaným rozpočtom, masívnou privatizáciou nestrategického národného majetku, snahou o nezvyšovanie počtu nezamestnaných, snahou o udržanie pevných kurzov SKK a infláciou v pásme 5 až 7 percent,
- prvá vláda pod vedením M. Dzurindu v rokoch 1998 až 2002 založená na silnom antimečiarizme spájajúcom veľmi heterogénne zoskupenie politických síl, podporujúca predaj strategického národného majetku, pôsobiacou na značný nárast nezamestnanosti, oslabenie kurzu koruny, pri veľkej variabilite vo vývoji inflácie, pri podstatnom zabrzdení tempa výstavby diaľnic, pri výraznom náraste deficitov štátneho rozpočtu,
- druhá vláda M. Dzurindu pôsobiaca od roku 2002, založená na silách pravej časti politického spektra, podporujúca dopredaj strategického národného majetku, vláda, ktorú môžeme označiť za realizátora viacerých strategicky významných reforiem, hospodáriaca pri opäť veľmi vysokých deficitoch štátneho rozpočtu, postupne znižujúca infláciu pod 3 percenta v súčasnosti s trvale dobrým výhľadom do budúcnosti, vyčistením a znížením počtu nezamestnaných, s veľmi vysokým prílevom zahraničného kapitálu.

Budúcu vládu môže predstavovať zoskupenie okolo SMERu – sociálnej demokracie alebo zoskupenie „okolo“ SDKÚ. Do parlamentu by sa mali dostať: SMER – sociálna demokracia, ĽS-HZDS, SDKÚ, SMK, KDH, SNS. Otázku prekročenia 5 percentnej hranice si musíme klásť pri ANO a KSS. Vstup do parlamentu u HZD, SF či iných, je nepravdepodobný.

Vývoj predvolebných preferencií podľa ÚVVM pri ŠÚ SR a volebných výsledkov od marca 1999 do marca 2005 je na nasledujúcich obrázkoch. V súčasnosti je SMER - sociálna demokracia jasne víťazná politická strana. Jej preferencie a volebné výsledky (na obr. 1) sú momentálne okolo 30 percent. Problémom Smeru je však symptóm „Smerové V“, ktorý sa pri voľbách prejavuje značným poklesom hlasov. V neprospech Smeru hovorí aj to, že ako budúca „štátostrana“ nemá „štátoprogram“. Preukazovanie pôvodu vlastníctva, či voľno pre ženy matky alebo zbraňová amnestia sú síce pekné ciele ale nie sú štátociele, ktoré musí potenciálna štátostrana ponúknuť voličom na volebnom trhu. Ako koaličný partneri prichádzajú do úvahy ANO, SNS a KSS. S ANO by to bol tlak na vylúčenie náboženstva z politiky, štátu a jeho rozumné umiestnenie do kostolov a financovanie z prostriedkov

[1] Náš príspevok nie je výrok Ústavného súdu. Je to náš pohľad na vec, s ktorým čitateľ môže, ale aj nemusí súhlasiť. Číselné podklady predstavujú výsledky volieb a preferencie podľa ÚVVM pri ŠÚ SR.

[2] Doc. Ing. Jozef Chajdiak, CSc. – mimoriadny profesor na Katedre štatistiky Fakulte hospodárskej informatiky Ekonomickej univerzity v Bratislave

[3] RNDr. Ján Luha, CSc. – Ústav pre výskum verejnej mienky pri Štatistickom úrade SR v Bratislave

svojich veriacich. Zhoda so SNS by mohla byť na „protimaďarskej“ karte. KSS je prirodzený spojenec z ľavej strany spektra, hoci málo pravdepodobný.

Na obr. 2 sú výsledky ĽS-HZDS. Tá sa prepracovala z pozície silnej „štátostrany“ do pozície strany zo spektra strán z 10 až 15 percentnými preferenciami. Má silného vodcu, vcelku solídne kádre skoro na všetko, vcelku podporuje reformy a má historické skúsenosti aj z vládnutia, aj z nevládnutia. Po voľbách asi budú pred ňou stál výber z dvoch alternatív: buď hrať „druhé husle“ v orchestri Smer – ĽS-HZDS, alebo sa pokúsiť hrať „prvé husle“ v podstatne rozladenejšom orchestri napravo od stredu.

SDKÚ je súčasná vládnuca strana s preferenciami aj nad 10 percent (obr.3). Má schopného vodcu, ktorý dokázal „ukočírovať“ štyri roky antimečiarovský zlepenec a v súčasnosti sa pod jeho vedením realizujú „štátoreformy“. Na rozdiel od Smeru, SDKÚ pri voľbách získava viac hlasov ako v predvolených preferenciách. Problémom však je, že spojenie SDKÚ a DS krátko pre voľbami už nebude; k dispozícii sú len odídenci z iných strán, ktorí nevytvoria imidž silnej pravicovej strany. V prípade možnosti, pri formovaní novej vlády bude pred M. Dzurindom stáť zásadná otázky, či bude ochotný hrať „druhé husle“ pod taktovkou V. Mečiara a zachová vládu pravého stredu alebo nebude ochotný na vládu „s“, či dokonca „pod“ V. Mečiarom.

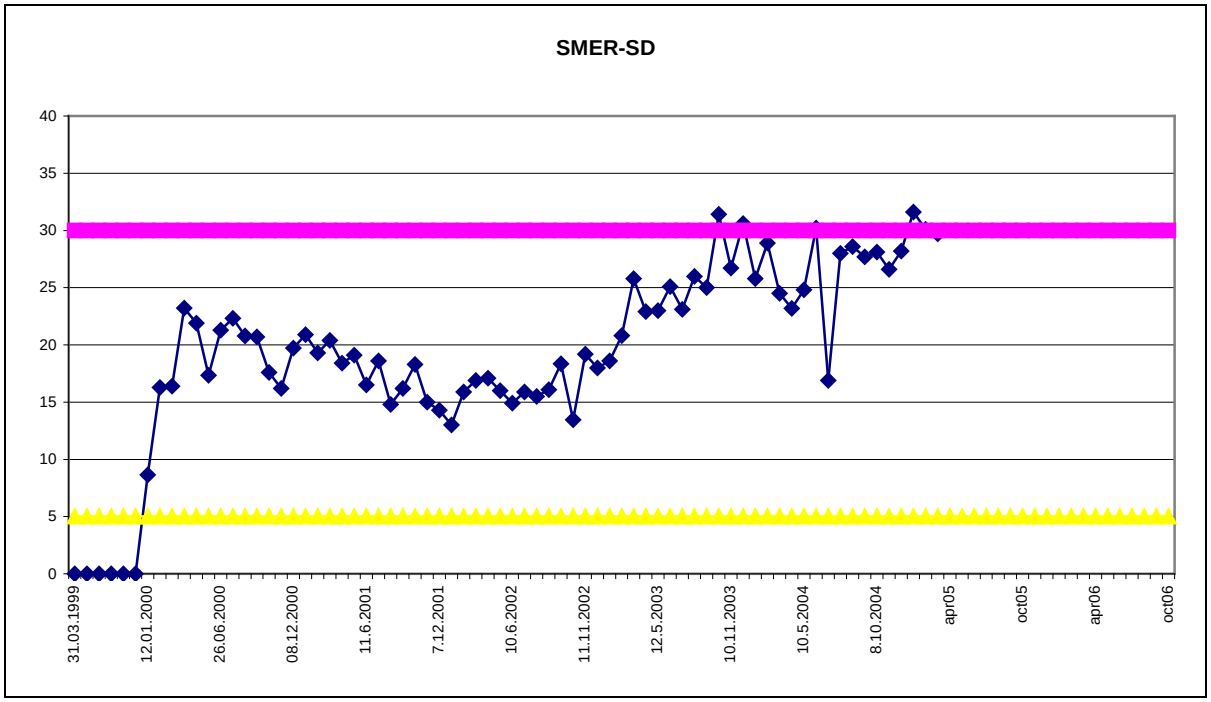
Na obr. 4 sú výsledky SMK. Je to stabilná strana s výsledkami a preferenciami 9 až 13 percent. Jej hlavným problémom je, že je to čisto maďarská strana na slovenskej politickej scéne. Aj z pravoľavého pohľadu na vec, je rozumnosť „maďarského“ univerzálneho spojenia „ľavých“ hodnôt s „pravými“ hodnotami na celoeurópskej mnohonárodnej scéne zaujímavá. Zdá sa, že jej budúci vládny potenciál je napravo od stredu, v alternatíve so SNS.

Na obr. 5 sú výsledky SNS. Keďže pán Belousov ako jasný víťaz predchádzajúcich volieb zomrel a bohaté spektrum rozličných verzií Slovenských národných strán sa postupne zjednocuje pod vedením národného buditeľa, jej preferencie rastú s potenciálom prekročiť 10 percent. SNS má výrazného vodcu, ktorý má síce írečitý a jasný slovník, ale volič vidí aj „chlieb“, ktorý sa „je“ hlavne v Žilinskom kraji. A navyše národné struny v podaní „orchestra SNS“ na jednej strane a v podaní „ústredného slovensko-maďarského orchestra“ na druhej strane, môžu nejedného voliča presvedčiť. Pre SNS je malý predpoklad spoločného pôsobenia vo vláde spolu so SMK. V prípade chýbajúcich desať-dvadsať poslaneckých hlasov môže byť zaujímavá aj pre Smer, aj pre SDKÚ a aj pre ĽS-HZDS.

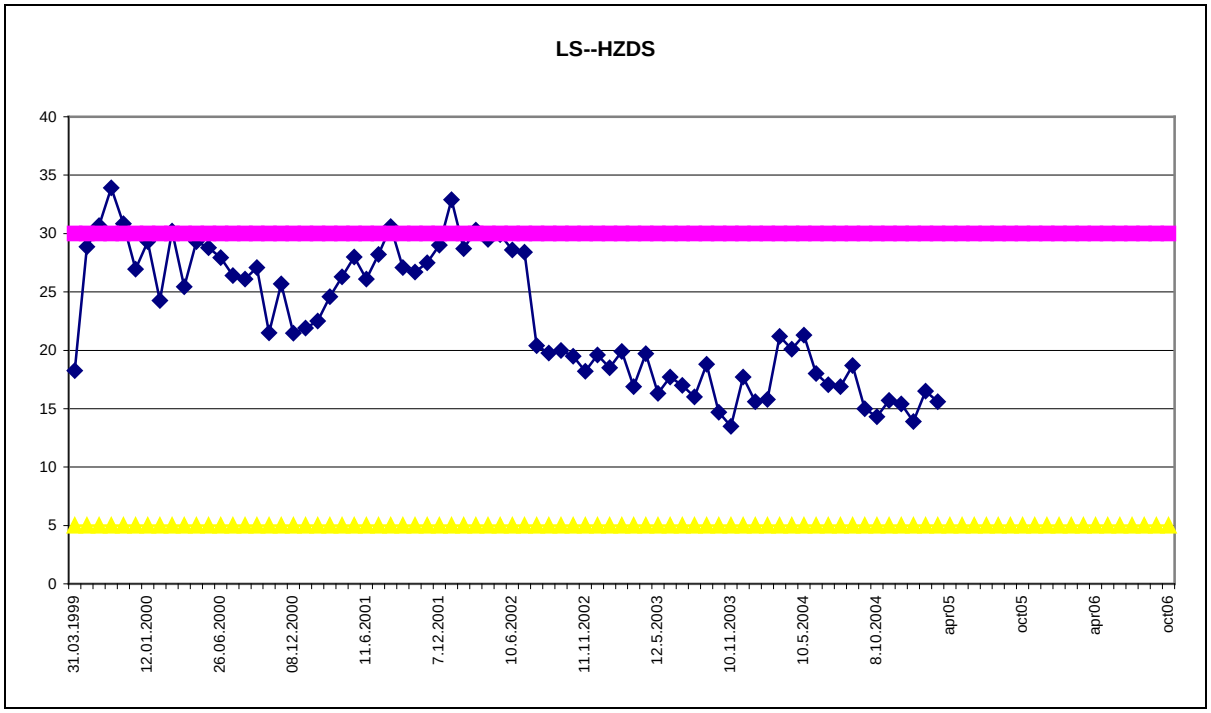
Na obr. 6 sú výsledky KDH s preferenciami okolo 10 percent. Kresťanské ideály sú čisté ideály. Politika je na druhej strane dosť špinavá. Zlúčenie čistých kresťanských ideálov a špiny politiky, kladie rozličné otázky. Môžu „čistí“ kresťania robiť špinavú politiku? Ideály hovoria, že by nemali. Tak potom načo máme kresťanskú stranu, keď politika je „špinavá“ záležitosť? Kresťanskú stranu ale máme. Potom je ale otázkou, prečo berú politický predstavitelia „božie meno“ v podobe názvu „kresťanské“ nadarmo. S týmito rozpormi v chápaní slova „kresťanské“ potom možno ľahšie chápať niektoré ich návrhy postavené na zjednodušenom modeli: ak z A vyplýva B a z C vyplýva D, potom záverom je, že z A vyplýva D. KDH má silný kresťanský program na jednej strane, ale veľmi sporného (najasného) kresťana ako voliča na druhej strane. Jej potenciál ako vládnej strany je v pravej strane spektra.

Na obr. 7 sú preferencie KSS, ktorá po budúcich voľbách môže, ale aj nemusí byť parlamentnou stranou. Má najslabší koaličný potenciál, a zlý imidž z predchádzajúceho systému. Jej potenciál je v mínus desať poslancov v tvorbe aspoň 76 člennej koalície. V kladnom smere môže ticho, či dokonca otvorene podporovať vládu Smeru (nech R. Fico má na výber: pôsobenie s KSS v opozícii alebo pôsobenie s KSS vo vláde – čo si vyberie? Do tejto otázky si R. Fico môže prípadne ešte vložiť ANO, či SNS.).

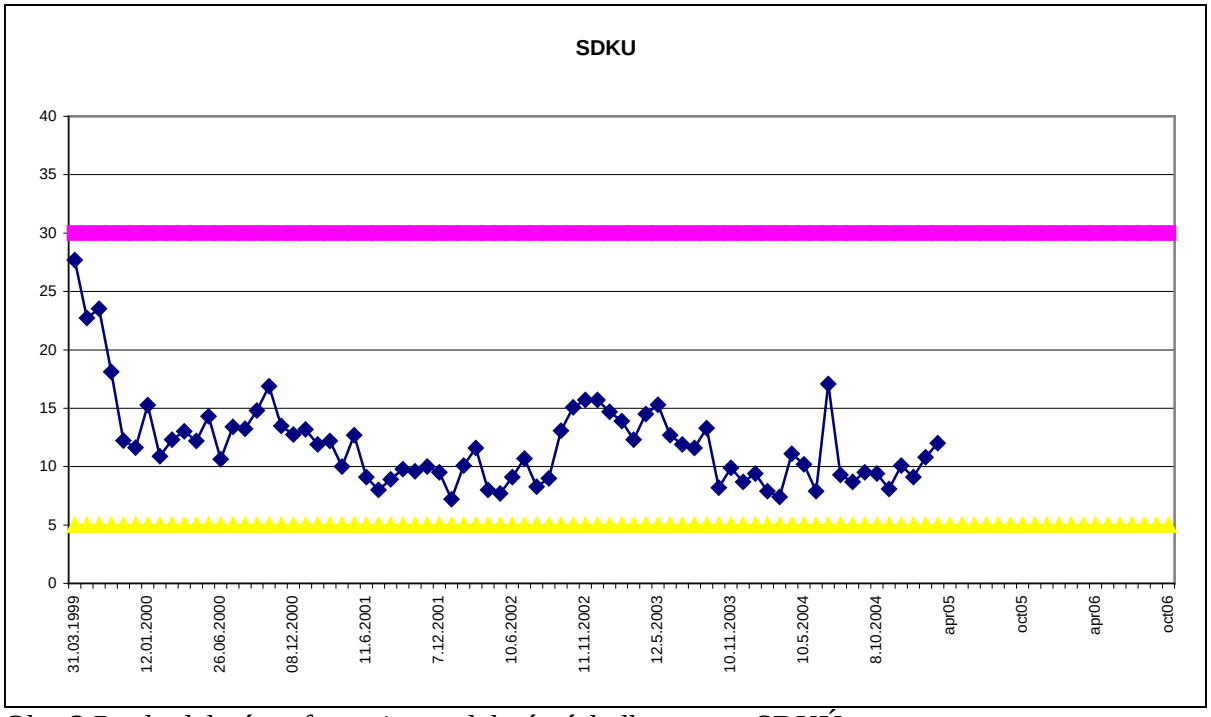
Na obr. 8 sú preferencie ANO, ktorá po budúcich voľbách taktiež môže, ale aj nemusí byť parlamentnou stranou. Má najsilnejší koaličný potenciál – môže byť v hociktorej vláde.

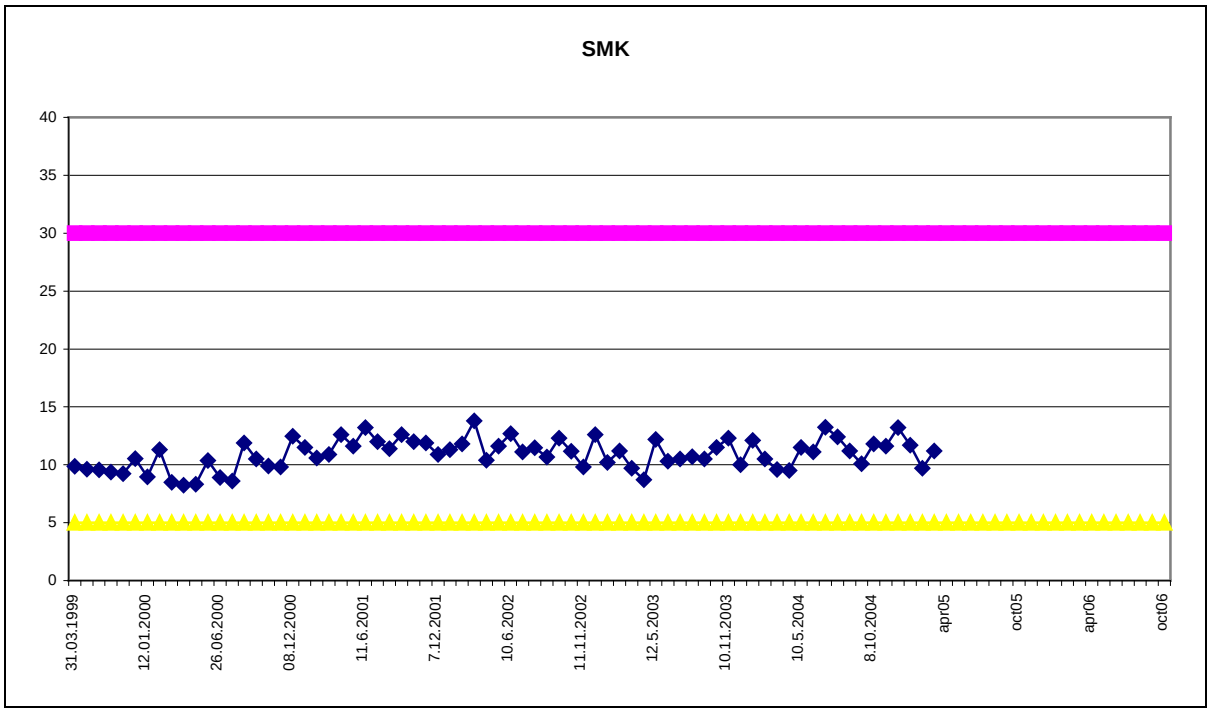
Obr. 1 Predvolebné preferencie a volebné výsledky strany Smer – sociálna demokracia

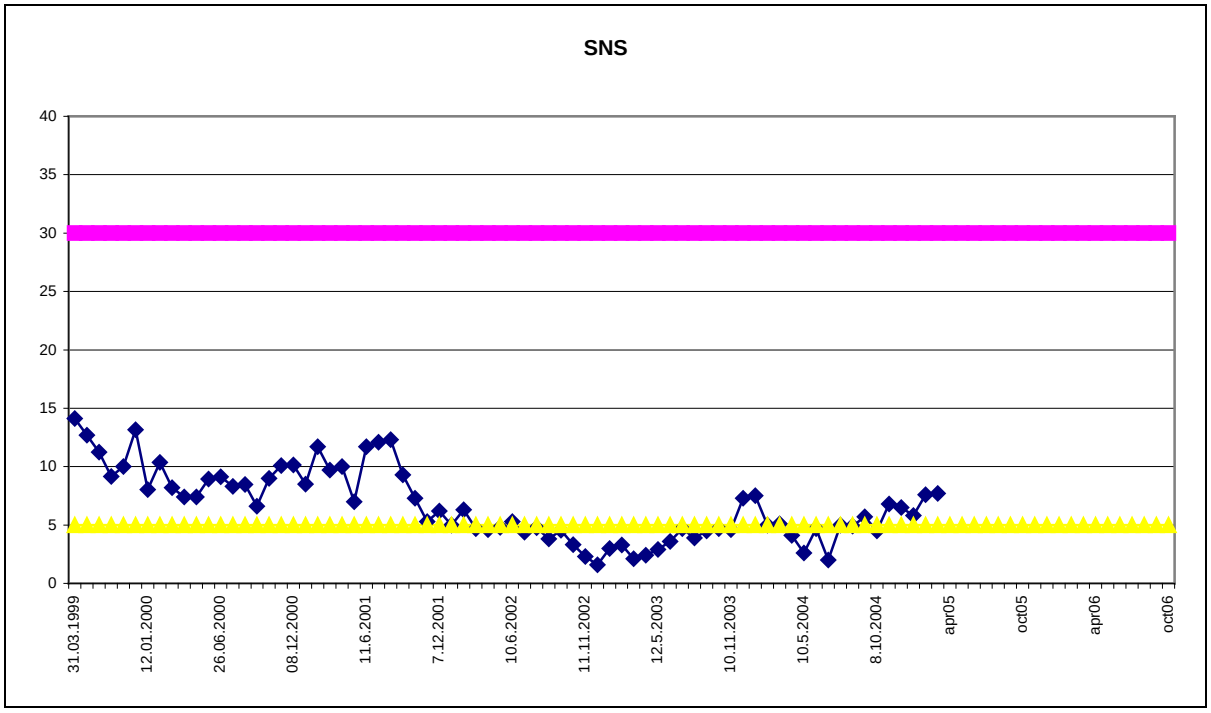
Obr. 2 Predvolebné preferencie a volebné výsledky strany ĽS-HZDS

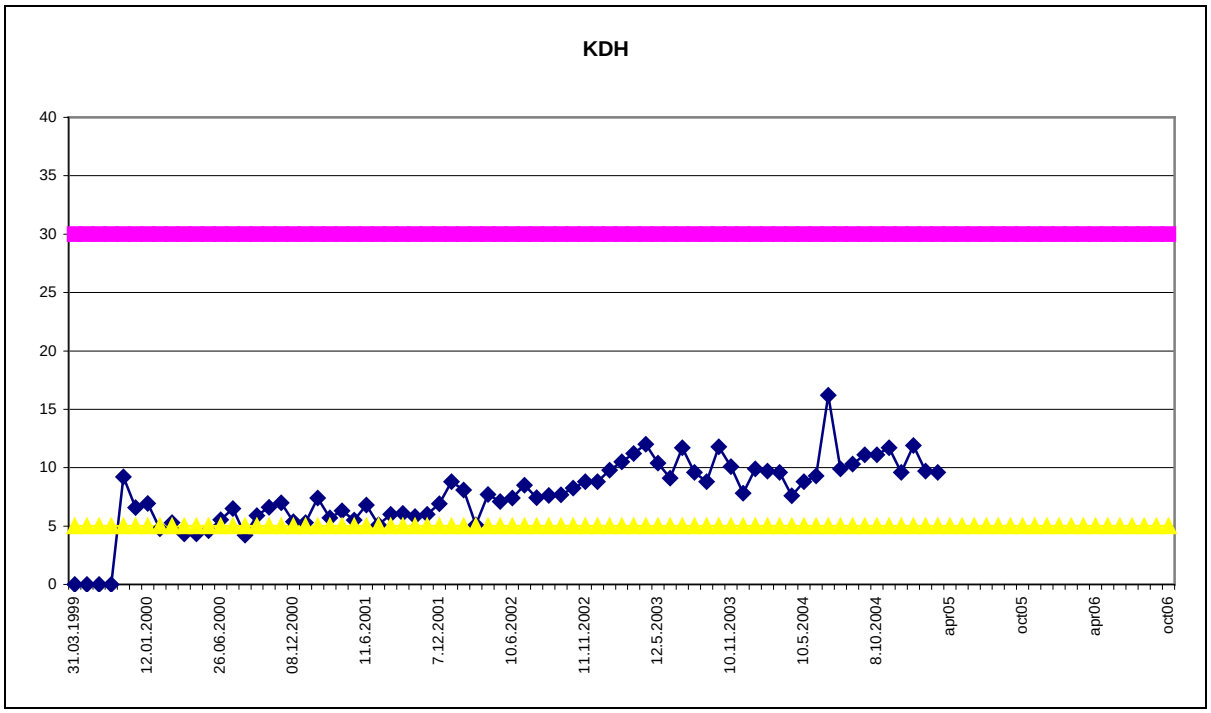
Obr. 3 Predvolebné preferencie a volebné výsledky strany SDKÚ

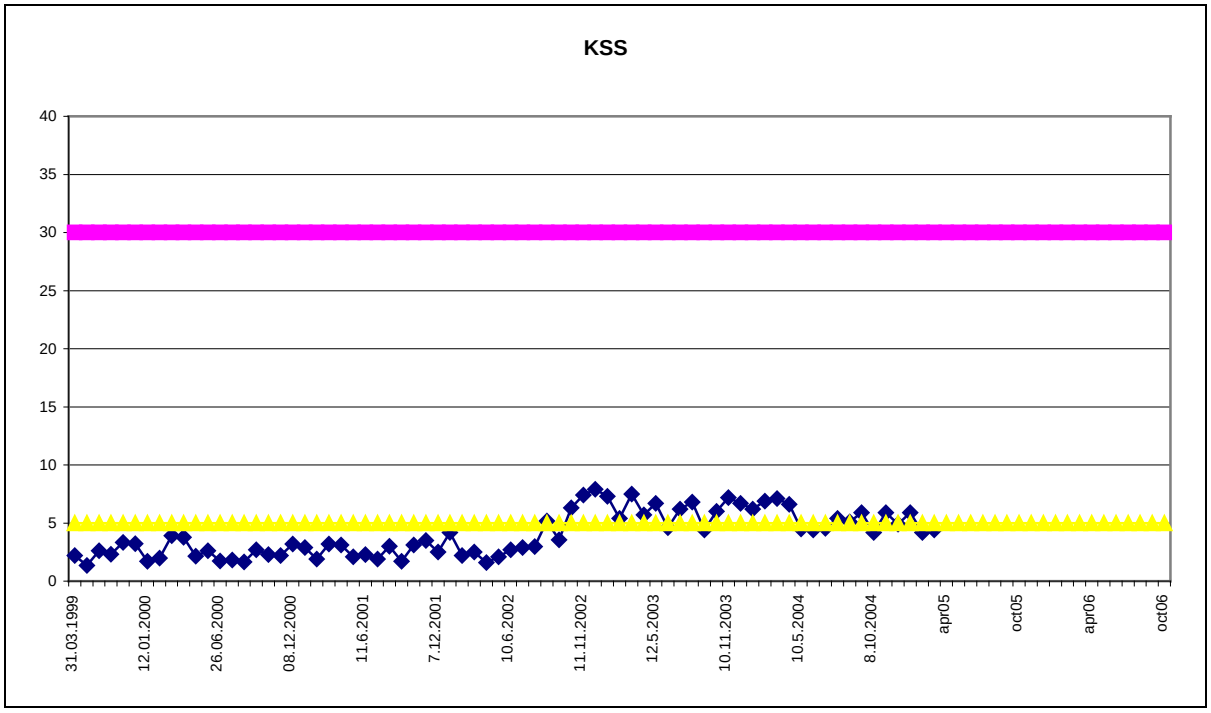
Obr. 4 Predvolebné preferencie a volebné výsledky strany SMK

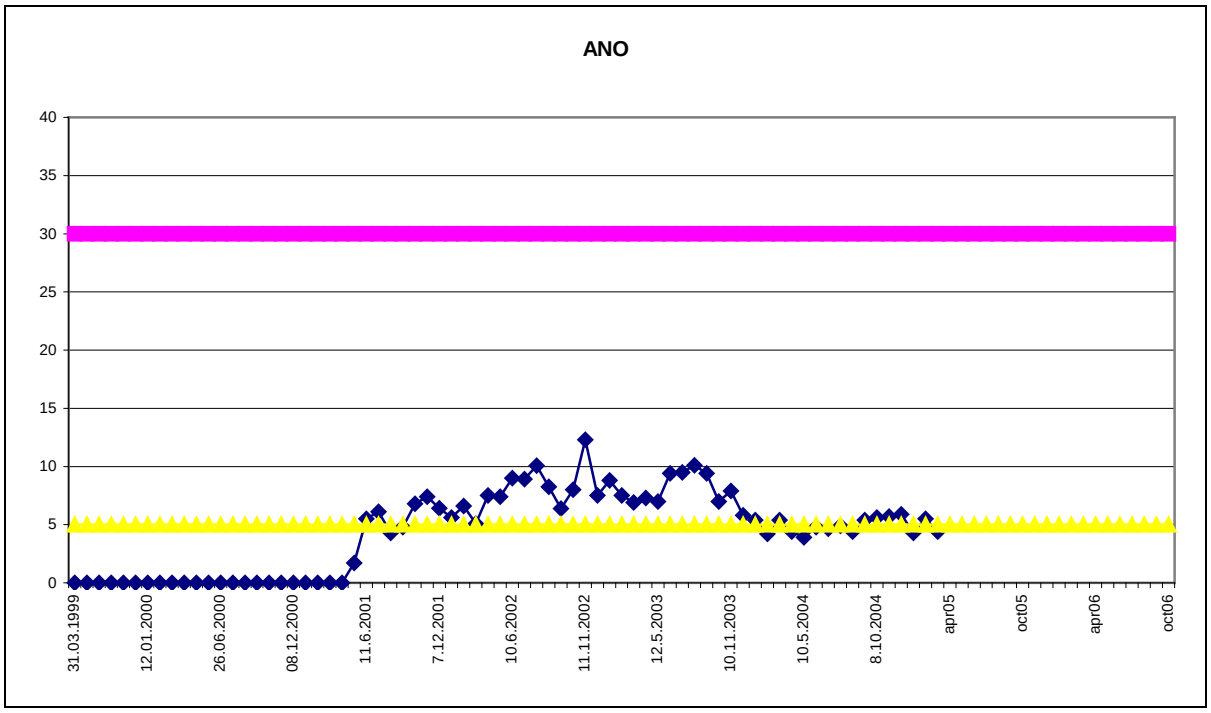
Obr. 5 Predvolebné preferencie a volebné výsledky strany SNS

Obr. 6 Predvolebné preferencie a volebné výsledky strany KDH

Obr. 7 Predvolebné preferencie a volebné výsledky strany KSS

Obr. 8 Predvolebné preferencie a volebné výsledky strany ANO

Tab. 1 Tabuľka štatistík z volebných a predvolebných výsledkov

	HZDS	SMER	SDKU	SMK	SNS	KDH	KSS	ANO	HZD	SF
počet výsledkov	72	66	72	72	72	68	72	49	34	16
min	13,5	8,6	7,2	8,3	1,6	4,2	1,3	1,7	1,2	0,7
max	33,9	31,6	27,7	13,8	14,1	16,2	7,9	12,3	9,2	3,9
medián	21,5	20,6	11,6	11,1	6,3	7,8	3,5	6,4	2,9	2,8

Poznámka. V tabuľke sú uvedené výsledky za celý časový rad zisťovaných volebných preferencií, volebných výsledkov a existenciu strany. Názvy strán abstrahujú od prípadných zmien v ich zložení a v zmenách názvov strán.

Záver

Hoci termín parlamentných volieb je ešte dosť vzdialený a dnes „zostavovať“ vlády je trocha predčasné, vzhľadom na súčasné preferencie strán a ich doterajší vývoj možno po voľbách 2006 očakávať nasledujúce alternatívy pri zostavovaní vlády SR:

1. ĽS-HZDS + SDKÚ + ANO + KDH + (SNS alebo SMK),

2. Smer-sociálna demokracia + (niekto z ANO + SNS + KSS),

3. Smer-sociálna demokracia + ĽS-HZDS (+ prípadne niekto podľa potreby).

Prvá alternatíva vlády by znamenala pokračovanie doterajšej situácie. Druhá alternatíva vlády by asi znamenala dôležitú zmenu makroekonomických podmienok. Zdá sa, že tretia alternatíva, dokonca aj s nadpolovičnou väčšinou je pre horšiu zlúčiteľnosť programov a vodcov málo pravdepodobná.

Adresa autorov:
chajdiak@statis.biz
Jan.Luha@statistics.sk

Vybrané výsledky prognózy vývoja slovenskej ekonomiky v roku 2005 (s výhľadom do roku 2008)

Ján Haluška a Michal Olexa
Inštitút informatiky a štatistiky, Bratislava

Aktuálne trendy

Slovenská ekonomika patrila v minulom roku medzi najdynamickejšie rastúce ekonomiky v rámci EÚ-25. Jej rast sa totiž v súlade s očakávaním zrýchlil a podľa predbežných odhadov dosiahol 5.5% (o 1 percentuálny bod viac ako v roku 2003). Na rozdiel od roku 2003 bol vlaňajší prírastok reálneho HDP spôsobený len domácim dopytom, ktorý stúpol tiež o 5.5% (bez vplyvu zmeny stavu zásob o 2.8%). Čistý vývoz v stálych cenách bol síce kladný, ale vzhľadom na to, že medziročne poklesol, prírastok reálneho HDP v konečnom dôsledku znížil (tab. 1).

Rast domáceho dopytu podporili v minulom roku všetky tri jeho hlavné zložky, ale veľmi významný bol aj vplyv zmeny stavu zásob. K rastu domáceho dopytu prispel relatívne najviac spotrebiteľský dopyt, ktorý medziročne stúpol o 3.5%, čo dobre korešponduje s dosiahnutým rastom reálnej mzdy o 2.5%. Investičný dopyt, ktorý vlani zaznamenal - podobne ako spotrebiteľský dopyt - obrat smerom k rastu, sa zvýšil síce len o 2.5%, ale tvorba hrubého kapitálu, zohľadňujúca aj vplyv zmeny stavu zásob, až o vyše 13%. Konečná spotreba verejnej správy bola v minulom roku najpomalšie rastúcou zložkou domáceho dopytu. Jej rast sa totiž vplyvom konsolidácie verejných financií oproti roku 2003 spomalil približne o polovicu a dosiahol okolo 1%.

Relatívny prírastok celkového vývozu v bežných cenách o 11.4% v minulom roku bol tiež zhruba o polovicu nižší ako v roku 2003. Dynamiku rastu celkového dovozu v bežných cenách to však vlani príliš neovplyvnilo, keďže medziročne stúpol o 12.7% a dosiahol skoro rovnaký relatívny prírastok ako v roku 2003. Ich prírastky sa síce takmer zhodovali, avšak celkový vývoz v nominálnom vyjadrení zaostal za celkovým dovozom o viac ako 35 mld Sk. Tento výsledok ide výlučne na vrub obchodu s

tovarmi, pretože obchodná bilancia skončila s deficitom prevyšujúcim 45 mld Sk (3.5% HDP), kým bilancia služieb s prebytkom zhruba 10 mld Sk (0.8% HDP). Vzhľadom na to, že deficit obchodnej bilancie stúpol v nominálnom vyjadrení oproti roku 2003 na viac ako dvojnásobok, prehĺbila sa vonkajšia nerovnováha v minulom roku výraznejšie ako sa všeobecne predpokladalo.

Rast cien na spotrebiteľskom trhu sa v minulom roku spomalil, v dôsledku čoho sa celková inflácia znížila z 8.5% v roku 2003 na 7.5% v roku 2004 (v priemere). Priemerná miera jadrovej inflácie, ktorá vyjadruje vývoj úhrnnej cenovej hladiny bez vplyvu regulovaných cien, dosiahla v minulom roku 2.6%, teda rovnakú úroveň ako v roku 2003 (tab. 2).

K poklesu celkovej inflácie došlo nielen vplyvom menšieho rozsahu administratívnych úprav regulovaných cien (v januári 2004), ale aj zásluhou zhodnocovania slovenskej koruny (zlacňuje dovoz). V rozhodujúcej miere však k poklesu celkovej miery inflácie prispeli ceny potravín, ktoré počas posledných piatich mesiacov minulého roka sústavne klesali, vplyvom čoho boli v decembri 2004 nižšie ako pred vstupom SR do EÚ (v máji 2004). Hlavnú zásluhu na danom poklese cien potravín má vyššia konkurencia v obchode s potravinami, súvisiaca s príchodom a etablovaním sa nových obchodných reťazcov.

Napriek vysokému rastu reálneho HDP boli minuloročné trendy vývoja na trhu práce menej priaznivé ako v roku 2003. Rast celkovej zamestnanosti síce pokračoval, ale jej prírastok o 0.3% bol veľmi mierny (tab. 2). Počet nezamestnaných sa však medziročne neznížil, naopak stúpol o 4.7% a dosiahol v priemere 480 tisíc osôb. Priemerná miera nezamestnanosti sa tým zvýšila zo 17.4% v roku 2003 na 18.1% v roku 2004. V rámci EÚ-25 je teda miera nezamestnanosti v SR jedna z najvyšších. Navyše, regionálne je nezamestnanosť v SR stále veľmi rozdielna.

Vybrané výsledky prognózy

Štruktúra rastu HDP, ktorá vznikla v roku 2004 a ktorá znamená, že jeho hybnou silou sa stal len domáci dopyt, sa tohto roku s veľkou pravdepodobnosťou nezmení. K posunu však zrejme dôjde v štruktúre rastu samotného domáceho dopytu, pretože okrem spotrebiteľského dopytu by ho mal tohto roku výraznejšie podporovať aj investičný dopyt.

Potreba uspokojiť rastúci domáci a vonkajší dopyt vyvolá tohto roku - podľa nášho odhadu - prírastok objemu celkového dovozu okolo 8%. Vzhľadom na to, že prírastok objemu celkového vývozu bude menší a dosiahne cca 7.5%, bude čistý vývoz brzdiť rast HDP aj tohto roku. Preto sa rast reálneho HDP oproti minulému roku asi čiastočne spomalí, napriek tomu však zostane naďalej relatívne vysoký a podľa našich predpokladov dosiahne okolo 5% (tab. 1). Z uvedených predpokladov zároveň vyplýva, že trend zvyšovania podielu celkového dovozu na krytí agregátneho dopytu bude pokračovať aj tohto roku. Tento podiel by sa mal zvýšiť zo 48.9% v roku 2004 na 49.6% v roku 2005.

Vplyvom očakávaného rastu domáceho aj vonkajšieho dopytu by sa mal vysoký rast reálneho HDP udržať aj v budúcich rokoch. V roku 2007 by mal jeho prírastok dosiahnuť až 6%, pretože k rastu HDP bude prispievať okrem domáceho dopytu opätovne aj čistý vývoz. Súvisí to najmä s predpokladaným začiatkom výroby osobných áut v automobilkách Peugeot a Hyundai/Kia, pričom väčšina z nich pôjde na vývoz. Podiel celkového dovozu na krytí agregátneho dopytu by mal v roku 2006 prekročiť 50%, avšak aj následne sa bude ďalej zvyšovať.

Nerovnováha v obchodnej bilancii bude sprevádzať vývoj slovenskej ekonomiky aj v roku 2005, pretože predpokladáme, že dovoz tovarov bude rásť rýchlejšie ako ich vývoz. Očakávané zvýšenie kúpnej sily obyvateľstva a s tým súvisiaci rast domáceho dopytu bude totiž zrýchľovať rast spotrebiteľského dovozu. Celkový dovoz by však mal okrem toho narastať aj v dôsledku vyšších dovozov technologických zariadení pre výstavbu spomínaných automobiliek.

Deficit obchodnej bilancie sa preto v tomto roku prehĺbi a dosiahne 4.0% HDP. Vzhľadom na očakávaný prebytok bilancie služieb by sa však deficit na bežnom účte platobnej bilancie mal udržať pod 4% HDP, pričom jeho financovanie by nemalo spôsobovať vážnejšie problémy, keďže objem PZI bude s veľkou pravdepodobnosťou vyšší. Zhruba rovnakú úroveň vonkajšej nerovnováhy očakávame aj v roku 2006. Po roku 2006 by sa mala jej úroveň výraznejšie znížiť, k čomu by mal prispieť rýchlejšie rastúci vývoz ako dovoz.

Reálna mzda by mala tohto roku stúpnuť viac ako vlani. Hlavným dôvodom je očakávaný výrazný pokles (priemernej) inflácie zo 7.5% v roku 2004 na 2.8% v roku 2005, čo by bola historicky najnižšia úroveň inflácie v podmienkach samostatnej SR. Vplyvom poklesu inflácie sa rast nominálnej mzdy oproti minulému roku síce spomalí, reálna mzda by však mala stúpnuť cca o 4%. Rast reálnej mzdy v okolí 4%, predpo-

kladáme aj v ďalších rokoch, keďže inflácia by mala mať klesajúci trend - v roku 2006 by sa mala znížiť pod 2.5% a v roku 2008 klesnúť na 2%.

K zvyšovaniu kúpnej sily obyvateľstva by mal okrem rastu reálnej mzdy prispievať aj pokračujúci rast zamestnanosti, ktorý by mal byť tohto roku sprevádzaný už nielen poklesom počtu evidovaných nezamestnaných, ale ubudnúť by ich malo aj v metodike výberových zisťovaní. Miera evidovanej nezamestnanosti by mala klesnúť zo 14.4% v roku 2004 na 12.7% v roku 2005 (v priemere). Predpokladaný relatívne vysoký rast slovenskej ekonomiky vytvára k tomu potrebné predpoklady. Keďže rast zamestnanosti by mal pokračovať aj v ďalších rokoch, očakávame aj postupný pokles miery evidovanej nezamestnanosti, a to až cca na 12% v roku 2008 (tab. 2).

J. Ďuraš, V. Kvetan, M. Mlynek, P.Ondko, V.Páleník, M. Radvanský

Makroekonomická prognóza ekonomiky SR na roky 2005 až 2009

Predkladaná prognóza vývoja ekonomiky SR vznikla na základe použitia ekonometrického modelu ECM-ISWE05Q1. Prognóza vychádza z trendov vývoja charakteristických pre rok 2004 a začiatok roku 2005, pri jej tvorbe boli použité nasledovné predpoklady:

- nominálna apreciácia kurzu až na úroveň 35 SKK/EUR v roku 2009, kedy Slovensko vstúpi do eurozóny
- pri vývoji cien ropy sa predpokladá po náraste na 56,5 USD za barel v apríli tohto roku postupný pokles a stabilizácia na úrovni 47 USD za barel ku koncu budúceho roka
- vývoj regulovaných cien bol uvažovaný podľa informácií Úradu pre reguláciu sieťových odvetví a v rozsahu uvedenom v Menovom programe NBS do roku 2008
- rast vonkajšieho prostredia je predpokladaný v súlade s prognózou Európskej komisie z apríla 2005, predpokladá sa približne 2% rast HDP v EÚ15 a eurozóne v rokoch 2005 a 2006
- neprivatizačné priame zahraničné investície boli predpokladané v priemere 1,65 mld USD ročne v horizonte prognózy
- vývoj deficitu verejných financií bol uvažovaný s ohľadom na cieľ splnenia Maastrichtského kritéria v roku 2007, ako je uvedené v Konvergenčnom programe Slovenska na roky 2004 až 2010
- pri predikcii demografického vývoja bol použitý stredný variant Výskumného demografického centra v Bratislave a predpoklad stabilnej miery participácie

Prognóza HDP vychádza z vývoja domáceho dopytu a čistého exportu, pričom hodnotíme ich najvýznamnejšie determinanty (zamestnanosť, mzda, kurz, zahraničný dopyt, PZI a pod.).

Domáci dopyt

V rokoch 2005 a 2006 podobne ako v roku 2004 bude rast HDP založený práve na raste domáceho dopytu. Najvýznamnejšími faktormi určujúcimi vývoj domáceho dopytu

sú mzda a zamestnanosť, objem úverov poskytnutých domácnostiam (pre konečnú spotrebu domácností); vývoj príjmov a deficitu štátneho rozpočtu a z toho plynúce bežné výdavky štátneho rozpočtu (pre konečnú spotrebu štátnej správy); objem úverov, kapitálové výdavky štátneho rozpočtu, prílev zahraničných investícií (pre vývoj tvorby hrubého fixného kapitálu).

Priemerný 0,9 % rast evidovanej zamestnanosti pre obdobie 2005-2009 vyplýva zo stabilného rastu ekonomiky, miera evidovanej nezamestnanosti tak do roku 2009 poklesne na 11,9 %. Rast produktivity v rokoch 2003-2005 pri nízkej 3,1 % inflácii v roku 2005 a pri pretrvávaní pohľadu späť pri určovaní nominálnej mzdy povedie v roku 2005 k rastu reálnej mzdy o 4,4 %. Rastúca mzda a zamestnanosť pri súčasnom raste úverov domácnostiam a poklese úrokových mier z vkladov umožnia rast reálnej konečnej spotreby domácností o 4,5 %. V nasledujúcich rokoch sa pokračovanie mierneho rastu zamestnanosti a priaznivého vývoja cien a miezd pozitívne odrazí na vývoji konečnej spotreby domácností, ktorej rast by mal dosahovať hodnoty cez 5,5 % ročne. Pri vývoji konečnej spotreby verejnej správy bola zohľadnená snaha o postupné znižovanie deficitu na úroveň 3 % z HDP, čo povedie k poklesu temp rastu a rovnako aj podielu verejnej spotreby na HDP na 16 % v roku 2009. Pre vývoj tvorby hrubého fixného kapitálu bude určujúci očakávaný rast outputu a nastúpený trend prílevu zahraničných investícií, ktoré povedú v roku 2004 k medziročnému rastu tvorby hrubého fixného kapitálu o 11,6 %. Podiel investícií na HDP po náraste v rokoch 2005-2007, najmä v súvislosti s rozvojom automobilového priemyslu na Slovensku, bude v nasledujúcich rokoch klesať a v roku 2009 dosiahne približne 24 %.

V roku 2005 tak vplyvom vyššie uvedených faktorov efektívny domáci dopyt medziročne vzrastie o 6,3 %, v nasledujúcich rokoch bude rásť priemerným tempom 4,2 % ročne.

Zahraničný obchod

Podľa ekonomickej teórie majú byť hlavnými faktormi pôsobiacimi na vývoz vývoj reálneho výmenného kurzu a vývoj zahraničného dopytu. Keďže slovenská ekonomika a štruktúra jej exportu prechádza výraznými zmenami, čistý vývoz sa v uplynulých rokoch vyvíjal mimoriadne priaznivo aj napriek pokračujúcemu zhodnocovaniu reálneho výmenného kurzu a neutrálnemu vývoju vonkajšieho prostredia. Podobne ako v uplynulom období aj v najbližších rokoch budú mať na

vývoj exportov najvýraznejší vplyv priame zahraničné investície[1]. Pre vývoj vonkajšieho dopytu bol pri prognóze zohľadnený očakávaný mierny hospodársky rast krajín EÚ15. Z týchto dôvodov očakávame aj pri reálnom zhodnocovaní kurzu rast vývozu tovarov a služieb v stálych cenách o 9,3 % s jeho rastúcou dynamikou v ďalších dvoch rokoch. Dovoz je determinovaný vnútorným dopytom a exportom, smerom k rastu dovozu bude pôsobiť obnovenie rastu domáceho dopytu, spotrebného a investičného charakteru. Podľa našich odhadov v tomto roku dovoz vzrastie o 10,3 %. Miera otvorenosti ekonomiky bude naďalej rásť, v roku 2009 podiel exportu a importu na HDP v stálych cenách dosiahne až 240 %, v porovnaní s približne 190 % v roku 2004.

Z očakávaného tohtoročného vývoja vývozu a dovozu vyplýva pretrvávanie kladného čistého vývozu 7,2 mld Sk v roku 2005. Rast exportov najmä v automobilovom priemysle spôsobí, že v ďalšom období bude čistý vývoz ďalej rásť, a v roku 2009 dosiahne obchodná bilancia kladné saldo 74 mld Sk.

Hrubý domáci produkt

Pôsobenie spomenutých faktorov bolo spojené do výslednej prognózy HDP. Vplyvom oživenia rastu domáceho dopytu a nižšieho rastu exportov sa do určitej miery zníži čistý vývoz, čo v roku 2005 povedie k medziročnému reálnemu rastu HDP o 5,0 %. Do roku 2009 bude ekonomika rásť priemerným ročným tempom 5,6 % s maximom okolo 6 % v roku 2007, kedy bude efekt zvýšenia produkcie automobilového priemyslu najvyšší. Do roku 2006 bude pritom na rast HDP pôsobiť predovšetkým domáci dopyt so zhruba neutrálnym príspevkom čistého exportu, po roku 2007 bude rast HDP tvorený čistým exportom a rovnako aj domácim dopytom.

[1] Podrobnejšiu analýzu vplyvu priamych zahraničných investícií na exportnú výkonnosť SR podáva Tóth a Chudík (2004)

Tabuľka 1: Prognóza vývoja 2005 – 2009

	Skutočnosť 2004		Prognóza, tempá rastu				
		tempo rastu	2005	2006	2007	2008	2009
HDP, s.c.	826.5	5.5	5.0	5.2	6.1	5.6	5.6
Konečná spotreba domácností, s.c.	416.4	3.5	4.5	5.7	5.9	5.8	5.3
Konečná spotreba verejnej správy, s.c.	159.2	1.3	4.0	3.2	0.1	0.0	0.6
Tvorba hrubého fixného kapitálu, s.c.	202.8	2.5	11.6	7.5	5.7	0.4	0.7
Vývoz výrobkov a služieb, s.c.	806.3	11.4	9.3	9.9	12.5	10.9	10.9
Dovoz výrobkov a služieb, s.c.	792.0	12.7	10.3	10.3	10.9	8.6	9.0
Index cien priemyselných výrobcov	1.582	3.4	3.7	2.5	2.0	1.5	1.7
Index spotrebiteľských cien	1.864	7.5	3.1	2.3	1.7	1.5	1.4
Priemerná mesačná mzda, nominálna, Sk	15 817	10.1	7.6	6.5	6.3	6.4	6.0
Priemerná mesačná mzda, reálna, Sk	8 483	2.5	4.4	4.1	4.6	4.8	4.5
Zamestnanosť, tis. osôb, štat. výkazníctvo	2 030.3	0.3	0.9	0.7	1.2	0.7	0.8
			absolútne hodnoty				
Nezamestnanosť, v %, evidovaná	14.3	-	13.7	13.5	12.8	12.5	11.9
Saldo zahraničného obchodu, s.c. mld. Sk	14.3	-	7.2	4.8	20.3	47.6	74.1
s.c. % z HDP	1.7	-	0.8	0.5	2.1	4.7	6.9

Literatúra:

[1] Aktualizovaný konvergenčný program Slovenska na roky 2004 až 2010, Ministerstvo financií SR, Bratislava, 2004

[2] Menový program NBS do roku 2008, Národná banka Slovenska, Bratislava, 2004

[3] Prognóza vývoja obyvateľstva SR do roku 2050, Výskumné demografické centrum, Bratislava, 2002

[4] European Commission Spring 2005 Economic Forecasts, European Commission, 2005

[5] Chajdiak, J.: Ekonomický vývoj SR. In. Pohľady na ekonomiku Slovenska 2004. Bratislava 6.4.2004. Slovenská štatistická s demografická spoločnosť, 2004. ISBN 80-88946-33-6. s. 9–16.

[6] Haluška, J. - Olexa, M.: Makroekonomická prognóza vývoja slovenskej ekonomiky v rokoch 2004-2008 (Vybrané výsledky). In. Pohľady na ekonomiku Slovenska 2004. Bratislava 6.4.2004. Slovenská štatistická s demografická spoločnosť, 2004. ISBN 80-88946-33-6. s. 17–22.

[7] Tóth, J. - Chudík, A.: Slovak Foreign Trade Model., ING Economics Paper No. 3., ING Bank, Bratislava, 2004

Paleník, V. – Šikulová, I[1].: Rozšírenie európskej menovej únie a integrácia Slovenska do eurozóny

Úvod

EMU bude po rozšírení o ďalších desať, resp. viac krajín vrátane Slovenska nielen kvantitatívne väčšou, ale aj kvalitatívne odlišnou úniou, s vyššou mierou heterogenity. To bude klásť zvýšené požiadavky na jej úspešné fungovanie, najmä na realizáciu spoločnej menovej politiky ECB, na koordináciu národných fiškálnych politík, ako aj na koordináciu jednotnej menovej politiky a fiškálnych politík. Na druhej strane, prijatiu jednotnej meny v nových členských krajinách musí predchádzať udržateľné plnenie maastrichtských kritérií. Pripravenosť ich ekonomík na integráciu do menovej únie však spočíva i v dosiahnutí dostatočnej úrovne reálnej konvergencie a v lepšom plnení kritérií tzv. teórie optimálnej menovej oblasti (OMO), a to nielen v záujme ich hladkého vstupu, ale i v záujme budúceho úspešného fungovania EMU ako celku a v záujme stability eura ako významnej svetovej meny.

Doterajší vývoj v eurozóne a jej pripravenosť na prijatie nových členov

Celkové hodnotenie doterajšieho vývoja EMU a jej perspektív nie je jednoznačné. Na jednej strane je tu nesporný úspech pri zavedení eura, udržanie jeho kurzovej stability, rastúca medzinárodná úloha eura, ktoré sa stalo prvým reálnym konkurentom dolára, a najmä udržanie cenovej stability. Na druhej strane je však pomalý rast ekonomickej výkonnosti eurozóny, čo sa spravidla pripisuje rigidnému hospodárskopolitickému a sociálnemu prostrediu. Jedným z hlavných ekonomických problémov, ktorý bude po rozšírení eurozóny o nových členov EÚ ešte ťaživejší, stále zostáva aj nezamestnanosť.

Možnými príčinami pomalého rastu ekonomickej výkonnosti eurozóny sú pritom štruktúrne a iné ekonomické rozdiely medzi členmi menovej únie komplikujúce uskutočňovanie jednotnej menovej politiky, rigidné pravidlá Paktu stability a rastu (PSR) obmedzujúce fiškálnu politiku, faktická absencia fiškálnej solidarity, asymetria znemožňujúca efektívnu koordináciu menovej a fiškálnej politiky, nedostatočná pružnosť trhov práce, nadmerné regulácie podnikateľskej aktivity, nedostatočná integrácia kapitálového trhu, podstatné rozdiely v daňových systémoch členských krajín, nedoriešené problémy spoločnej

[1] Adresa autorov: Doc. RNDr. Viliam Páleník, PhD., Ing. Ivana Šikulová. Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky Slovenskej akadémie vied. Šancová 56, 811 05 Bratislava. Tel. 02/52495103 e-mail: viliam.palenik@savba.sk, ivana.sikulova@savba.sk, www.ekonom.sav.sk

poľnohospodárskej politiky a politiky rybného hospodárstva, prílišná byrokratizácia rozhodovacích procesov v EÚ a hrozba negatívnych asymetrických šokov.

Súčasní členovia EMU nespĺňajú kritériá teórie OMO, ktorá hľadá odpoveď na otázku, za akých podmienok by sa krajiny mali zapojiť do menovej integrácie a aké sú náklady a prínosy z účasti na tomto procese. Ešte horšia situácia nastane po očakávanom rozšírení, kedy dôjde k zvýšeniu heterogenity menovej únie ako celku a dosiahnutie optimality menovej oblasti sa odsunie na veľmi vzdialené obdobie. Jednotná menová politika ECB uskutočňovaná podľa princípu „one size fits all“ sa tak stane pre členské štáty ešte menej vyhovujúcou než je tomu v súčasnosti.

ECB, ktorej primárnym cieľom je cenová stabilita v eurozóne nemôže reagovať na asymetrické šoky, ktoré postihnú jednotlivé krajiny EMU. Z tohto hľadiska je nesporne oveľa pružnejší americký Fed, čo súvisí so širším definovaním cieľov menovej politiky. V realizácii fiškálnej politiky existujú medzi USA a EMU ešte väčšie rozdiely. Veľká časť amerického fiškálneho systému je centralizovaná, pričom tento systém prispieva aj k stabilizácii regiónov viac postihnutých asymetrickým šokom. V Európe podobný systém cyklických transferových platieb neexistuje, centralizovaný rozpočet je nízky a nefunguje ako automatický stabilizátor pri asynchrónnych cyklických výkyvoch jednotlivých krajín. Určitý ”mechanizmus” solidarity síce predstavujú štrukturálne fondy EÚ a Kohézny fond, no tie majú oveľa menší rozsah a stredno- až dlhodobý účinok, t.j. nepôsobia anticyklicky.

V USA navyše symetrická štruktúra fiškálnej a menovej politiky (v oboch prípadoch jedna autorita) umožňuje riešiť nielen strategické, ale aj krátkodobé (stabilizačné) problémy hospodárskopolitickej koordinácie. Eurozóna má na druhej strane asymetrickú štruktúru danú vzťahom medzi jednou monetárnou autoritou a dvanástimi politicky nezávislými fiškálnymi autoritami, ako aj dvanástimi rozdielnymi trhmi práce. To, čo je teda možné v USA (t. j. určitá vhodná kombinácia menovej a fiškálnej politiky), nie je a priori možné v eurozóne.

Pripravenosť potenciálnych členov EMU na prijatie jednotnej meny

Euro zatiaľ nebolo zavedené v trinástich členských štátoch EÚ, a to v: 1. starých členských štátoch, ktoré ešte z rôznych dôvodov do eurozóny nevstúpili (Dánsko, Spojené kráľovstvo a Švédsko), 2. nových členských krajinách, ktorých národné meny už vstúpili do kurzového mechanizmu ERM II (Estónsko, Litva, Slovinsko), 3. ostatných nových členských štátoch (Cyprus, Česká republika, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Poľsko, Slovensko).

Plnenie nominálnych kritérií

Konvergenčná správa ECB z roku 2004 potvrdila, že žiadna z nových členských krajín EÚ nie je zatiaľ pripravená na zavedenie jednotnej meny. Podľa správy dosahovala inflácia meraná prostredníctvom HICP vo väčšine hodnotených členských štátov relatívne nízku hladinu. Fiškálna konsolidácia napredovala pomaly, pričom v roku 2003 vykázalo šesť z hodnotených krajín nadmerný deficit a dva štáty prekročili referenčnú hodnotu pre pomer vládneho dlhu k HDP. Výnosy z dlhodobých dlhopisov začali po období výrazného poklesu (2001-2002) v priebehu roku 2003 vo väčšine nových členských krajín rásť a ani jedna z hodnotených krajín zatiaľ nebola členom kurzového mechanizmu ERM II po obdobie najmenej dvoch rokov. Slovensko v roku 2004 okrem posledne uvedeného kritéria neplnilo ani kritérium pre infláciu a deficit verejných financií. Nové členské krajiny si však stanovili za cieľ udržateľné plnenie nominálnych kritérií v priebehu najbližších rokov, v prípade Slovenskej republiky najneskôr do roku 2007.

Reálna konvergencia

Proces reálnej konvergencie prebieha prostredníctvom rýchlejšieho rastu reálneho HDP v porovnaní s EÚ, najmä v dôsledku rastu produktivity práce, a/alebo zhodnocovaním reálneho výmenného kurzu voči euru. Nové členské krajiny sú v priemere výrazne chudobnejšie než EÚ15. Ich HDP na obyvateľa dosahuje v PPP v priemere len 54% (na Slovensku len 47%) priemeru EÚ15 a v bežných cenách ešte o polovicu menej. Rozdiel medzi bežnými cenami a paritou kúpnej sily spôsobuje Balassov-Samuelsonov efekt, ktorého vplyv je v nových členských štátoch veľmi silný, keďže sa stále nachádzajú v procese dobiehania.

Na začiatku transformačného procesu boli kurzy mien týchto krajín výrazne podhodnotené a v poslednej dekáde v nich nepretržite prebieha reálna apreciácia, ktorá sa prejavuje rastom cenovej hladiny voči priemeru EÚ (v roku 2003 bola jej priemerná úroveň v nových členských krajinách 57%, na Slovensku len 47% priemeru EÚ15) a poklesom kurzovej odchýlky. Tento fakt poukazuje na problematický vzťah medzi nominálnou a reálnou konvergenciou. Po vstupe do EMU budú mať noví členovia na reálnu apreciáciu k dispozícii len cestu inflačného diferenciálu, ktorý však bude obmedzovaný jednotnou menovou politikou ECB usilujúcou sa o cenovú stabilitu vyjadrenú úrovňou inflácie vo výške 2%. Po prijatí jednotnej meny bude tak v procese dobiehania zohrávať kľúčovú úlohu vysoký a dlhodobo udržateľný ekonomický rast opierajúci sa o rast produktivity a konkurencieschopnosti.

Plnenie kritérií teórie optimálnej menovej oblasti

Z pohľadu teórie OMO dosahujú spomedzi tranzitívnych ekonomík najvyššiu úroveň konvergencie k EÚ15 Slovinsko, Maďarsko, Poľsko, Estónsko a Česká republika. Výrazne nižšia priemerná ekonomická úroveň nových členov EÚ v porovnaní s priemerom EÚ15 však naďalej vytvára predpoklady pre vznik asymetrických šokov, z čoho vyplýva potreba existencie takých adaptačných mechanizmov, ako sú mobilita pracovnej sily, pružnosť miezd a cien, či fiškálne transfery.

Existencia spoločného trhu predpokladá voľný pohyb tovarov a služieb, ako aj kapitálu a pracovných síl medzi jednotlivými členmi. V EÚ však uvedené „štyri slobody" jednotného trhu nie sú kompletne naplnené, keďže pohybu služieb a po rozšírení aj pohybu pracovných síl sú kladené prekážky. Počas prechodného obdobia po integrácii do EÚ bude mobilita pracovnej sily z nových členských štátov obmedzená. Ich občania nemajú teda dnes rovnocenné postavenie s občanmi EÚ15 takmer na žiadnom pracovnom trhu. Flexibilita miezd v nových členských krajinách je však mierne vyššia než v starých, t.j. v prípade regionálnych šokov po vstupe do EÚ dokážu ich trhy práce lepšie plniť úlohu vyrovnávacieho mechanizmu. A napokon, PSR, ktorého dodržiavanie spôsobuje problémy nielen novým členom EÚ, ale dokonca aj viacerým štátom EMU12, zase obmedzuje priestor na realizáciu fiškálnej politiky, t.j. jedinej oblasti samostatnej hospodárskej politiky, ktorá novým členským štátom po prijatí jednotnej meny zostane.

Vychádzajúc z teórie OMO možno za hlavné zdroje rizík skorého prijatia eura v SR považovať nízku koreláciu dopytových a ponukových šokov, nedostatočnú synchronizáciu ekonomického cyklu SR s ekonomickým cyklom EÚ15, nedostatočnú diverzifikáciu exportu, nízku mobilitu pracovnej sily a absenciu fiškálnej solidarity v eurozóne. I keď slovenská ekonomika v menšej či väčšej miere spĺňa niektoré z kritérií teórie OMO (otvorenosť ekonomiky, rozsah vzájomného obchodu), neexistuje dôvod domnievať sa, že včasný vstup SR do menovej únie je tým najvhodnejším riešením.

Vstup do ERM II a do eurozóny

Otvorenou otázkou ostáva, aká rýchlosť prijatia jednotnej meny novými členskými krajinami je optimálna. Štáty, ktoré sa už vzdali používania nástrojov menovej politiky v domácom prostredí (Estónsko, Litva), budú zrejme rýchlu stratégiu považovať za vhodnejšiu. Niektoré krajiny budú však pravdepodobne uprednostňovať pomalšiu stratégiu, a to o to viac, o čo väčšie možnosti vidia vo využívaní menových nástrojov v rámci hospodárskej politiky. Plánované termíny integrácie do eurozóny v desiatke nových

členských krajín EÚ sa pohybujú od roku 2006 v Estónsku až po rok 2010 v Maďarsku a ČR. Slovensko sa tak vzhľadom na plán prijať euro 1. januára 2009 radí do druhej polovice z nich.

Pri vstupe národných mien do kurzového mechanizmu ERM II je dôležité určenie optimálnej centrálnej parity, ktoré podmieňuje kurzovú stabilitu počas dvojročného členstva meny v ňom. Vierohodná a tým stabilná vstupná parita by mala byť čo najbližšie k rovnovážnej hodnote nominálneho kurzu. Žiaduci je preto odhad rovnovážneho reálneho kurzu, a to napr. prostredníctvom Balassovho-Samuelsonovho modelu, FEER (fundamental equilibrium exchange rate) metodológie alebo BEER (behavioural equilibrium exchange rate) prístupu. Z neho je potom možné odvodiť rovnovážny nominálny kurz voči euru. Prípadné nadhodnotenie reálneho kurzu by viedlo k poklesu domácej cenovej hladiny v porovnaní s ostatnými členmi EMU, k strate konkurencieschopnosti, spomaleniu rastu a zvýšeniu nezamestnanosti. Na druhej strane, podhodnotený reálny kurz by síce podporil export, no dochádzalo by k rýchlejšiemu rastu cenovej hladiny.

V záujme redukcie potreby menového kurzu ako adaptačného nástroja po vstupe do EMU bude vo všetkých nových členských ekonomikách vrátane slovenskej nevyhnutná dôsledná konsolidácia verejných financií, ako aj ďalšie spružňovanie trhu práce. Posilnenie účinnosti fiškálnej politiky a ostatných politík umožní dosiahnuť udržateľné plnenie maastrichtských kritérií a vytvorí podmienky pre stabilný vývoj ekonomík po ich integrácii do eurozóny, keď národné menové politiky nahradí jednotná menová politika ECB.

Záver

1. Už v súčasnosti EMU, aj napriek nesporným úspechom v priebehu jej päťročnej existencie, čelí viacerým ťažkostiam. Zavedením jednotnej meny nedošlo k očakávanému posilneniu vnútorného trhu EÚ, štrukturálne reformy meškajú, mnohé členské krajiny majú problémy s plnením požiadaviek rigidného PSR, trhy práce sú nepružné, nezamestnanosť neklesá a ekonomický rast dosahuje nízke hodnoty.

2. V záujme splnenia svojho cieľa stať sa najkonkurencieschopnejšou ekonomikou sveta (hoci už nie do roku 2010), resp. aspoň zmierniť náskok USA, môže byť pre EÚ ako i EMU prínosné inšpirovať sa i fungovaním americkej menovej únie. Tá sa síce v porovnaní s eurozónou vyznačuje niektorými odlišnými charakteristikami, ale je nepochybne dobrým príkladom realizácie fiškálnej a menovej politiky. Americká ekonomika je tiež ukážkou toho, ako pružné trhy práce, či mobilita pracovných síl prispievajú k efektívnemu fungovaniu menovej únie.

3. Otvorenou otázkou zostáva načasovanie prijatia jednotnej meny v nových členských krajinách, ktorých ekonomická úroveň je v porovnaní s členmi eurozóny stále nízka. I v prípade udržateľného plnenia maastrichtských kritérií v týchto ekonomikách spôsobí nedostatočná úroveň ich reálnej konvergencie a nedostatočné plnenie kritérií OMO po rozšírení menovej únie jej vyššiu heterogenitu, vyššie nebezpečenstvo výskytu asymetrických šokov a tým nižšiu účinnosť spoločnej menovej politiky pre jednotlivé (staré i nové) členské krajiny. Vzhľadom na existenciu prechodných období pre voľný pohyb pracovných síl a absenciu fiškálnej solidarity nebudú mať ekonomiky vstupujúce do menovej únie po strate nástroja menového kurzu k dispozícii náhradné adaptačné mechanizmy.

4. Vychádzajúc z uvedeného:

a) je potrebné usilovať sa o zlepšenie plnenia kritérií teórie OMO v eurozóne, ako aj o dobudovanie vnútorného trhu EÚ, a to najmä liberalizáciou služieb a trhu práce, čo by umožnilo dosiahnuť väčšie integračné efekty v EMU ako celku i v jednotlivých členských ekonomikách,

b) by bolo v záujme zlepšenia hospodárskopolitickej koordinácie a následného zvýšenia ekonomickej výkonnosti EMU vhodné zvážiť vytvorenie nezávislého fiškálneho koordinačného orgánu, ktorý by bol rovnocennou protiváhou menovej autorite,

c) by bolo vhodné zvážiť prípadné rozšírenie cieľov ECB,

d) by mohla byť užitočná prípadná modifikácia nástroja úrokových sadzieb ECB spočívajúca v stanovení úzkeho úrokového pásma (napr. 1,75% - 2,25%), ktorá by umožnila jednotlivým krajinám aspoň v určitej miere reagovať na odchýlky ich ekonomického vývoja od vývoja v EMU,

e) je žiaduce ešte väčšie spružnenie pravidiel PSR, ktorý v jeho dnešnej podobe neumožňuje členským krajinám dostatočne čeliť asymetrickým šokom,

f) by nové členské krajiny, ktorých národné meny zatiaľ neparticipujú v ERM II (vrátane Slovenska), nemali unáhlene vstupovať do tohto kurzového mechanizmu a pred ukončením prechodných období pre voľný pohyb pracovných síl ani do EMU,

g) by staré členské krajiny mali zvážiť dĺžku trvania prechodných období, ktorých uplatňovanie môže mať negatívny vplyv i na ich ekonomiky.

5. Taký významný krok v procese európskej integrácie, akým je rozširovanie EMU, bude spojený nielen s prínosmi, ale i s nezanedbateľnými nákladmi, a to tak na strane pristupujúcich krajín, ako i na strane samotnej eurozóny. Pripravenosť oboch strán je preto nepochybne nevyhnutnou podmienkou úspešného rozšírenia.

Literatúra

BÜTTNER, T. (2003). Unemployment Disparities and Regional Wage Flexibility : Comparing EU Member States and Accession Countries, ZEW (Zentrum für Europäische Wirtschaftsforschung) and Mannheim University. In: HUBER, P. et al.: *Regional Labour Market Adjustments in the Accession Candidate Countries*, Workpackage No.2. Description of Stylised Facts of Labour Market Developments in the Candidate Countries. Wien : Österreichisches Institut für Wirtschaftsforschung.

DARVAS, Z. - SZAPÁRY, G. (2004). *Business Cycle Synchronisation in the Enlarged EU: Comovements in the New and Old Members*. Euro Area Business Cycle Network Workshop on Business Cycle and Acceding Countries, Vienna, April 2004.

ECB (2004), *Konvergenčná správa 2004*. http://www.ecb.int/pub/pdf/conrep/cr2004sk.pdf.

EUROSTAT (2004). *Kaufkraftparitäten und abgeleitete Wirtschaftsindikatoren für EU, Beitrittskandidaten und EFTA,* 37/2004. http://epp.eurostat.cec.eu.int/cache/ITY_OFFPUB/KS-NJ-04-037/DE/KS-NJ-04-037-DE.PDF

FIDRMUC, J. - KORHONEN, I. (2004). *The Euro Goes East: Implications of the 2000-2002 Economic Slowdown for Synchronisation of Business Cycles Between the Euro Area and CEECs*. Euro Area Business Cycle Network Workshop on Business Cycle and Acceding Countries, Vienna, April 2004.

IŠA, J. (2002). Slovensko na ceste do Európskej menovej únie. *Ekonomický časopis*, 50, č. 6, s. 899 – 925.

IŠA, J. (2002). Eurozóna a svetové hospodárstvo II. *Biatec*, 10, č. 2, s. 12 – 15.

IŠA, J. (2003). Príprava Slovenska na vstup do Európskej menovej únie. In: ŠIKULA, M. a kol.: *Ekonomické a sociálne súvislosti integrácie Slovenska do Európskej únie*. Bratislava: Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky SAV.

IŠA, J. (2005). Európska menová únia po piatich rokoch. Rukopis odovzdaný redakcii *Ekonomického časopisu*.

JANÁČEK, K. – JANÁČKOVÁ, S. (2004). Evropská měnová unie a rizika pro reálnou konvergencii. *Politická ekonomie*, 52, č. 4, s. 435 – 449.

JANÁČKOVÁ, S. (2002). Rozšiřování eurozóny: některá rizika pro dohánějící země. *Politická ekonomie*, 50, č. 6, s. 759 – 778.

MF SR (2004*). Konkretizácia Stratégie prijatia eura v SR*. http://www.finance.gov.sk/mfsr/mfsr.nsf/0/11f5bcf715edae30c1256ef3002f43d5/$FILE/vlastny_material.htm

MUCHOVÁ, E. (1999). *Európska menová únia : Teoretické predpoklady a praktické skúsenosti*. Bratislava : Ekonóm.

SCHWEICKERT, R. (2001). *Der Euro als Ankerwährung : Die mittel- und osteuropäischen Beitrittsländer zwischen Transformation und Integration* (Kieler Studien; 312). Berlin; Heidelberg; New York; Barcelona; Hongkong; London; Mailand; Paris; Singapur; Tokio : Springer.

ŠIKULOVÁ, I. (2004). *Perspektívy vstupu Slovenskej republiky do EMÚ,* Písomná práca k dizertačnej skúške, apríl 2004.

ŠIKULOVÁ, I. (2004). Štrukturálna konvergencia Slovenskej republiky k EÚ15 – predpoklad úspešného členstva Slovenska v európskej menovej únii. *Ekonomický časopis,* 52, č. 9, s. 1064 – 1079.

Pohľad na ekonomiku Slovenska zo strany NBS

Peter Ševčovic, NBS

Celkový makroekonomický vývoj v roku 2004 možno charakterizovať rýchlejším ako predpokladaným rastom reálnej ekonomiky, vyšším deficitom bežného účtu platobnej bilancie, pričom vývoj inflácie bol ovplyvňovaný predovšetkým nákladovými faktormi a pohyboval sa v rámci programového intervalu, v jeho dolnej polovici. Vývoj verejných financií dosiahol priaznivejšie hospodárenie v metodike ESA 95, keď podiel fiškálneho deficitu na HDP predstavoval 3,3% a bol o 0,5 percentuálneho bodu nižší v porovnaní s poslednými predpokladmi MF SR. Zároveň pokračovalo koncom roka zhodnocovanie výmenného kurzu voči referenčnej mene, ktorého dynamiku hodnotila NBS v roku 2004 vo vzťahu k rovnovážnemu vývoju výmenného kurzu ako nadmernú. Z uvedeného dôvodu pristúpila NBS začiatkom druhého polroka 2004 k intervenciám na devízovom trhu. Znižujúca sa miera inflácie spolu s výrazným posilňovaním výmenného kurzu koruny umožnili centrálnej banke znížiť úrokové sadzby v priebehu roka 2004 o 2 percentuálne body.

Hrubý domáci produkt v roku 2004 podľa predbežných údajov Štatistického úradu SR reálne vzrástol medziročne o 5,5% a dosiahol tak najrýchlejšie tempo rastu za posledných 8 rokov. V porovnaní s rokom 2003 sa tempo ekonomického rastu zrýchlilo o 1 percentuálny bod. Rast HDP z hľadiska použitia súvisel so zvýšením domáceho, ako aj zahraničného dopytu a z produkčného hľadiska bol vytvorený najmä vo finančnom sprostredkovaní, stavebníctve, priemysle a obchode. Nominálny objem vytvoreného HDP predstavoval 1325,5 mld. Sk, čo bolo o 10,3% viac ako pred rokom. Z hľadiska dopytu sa štruktúra rastúceho HDP postupne menila. V roku 2004 sa rastúca trajektória slovenskej ekonomiky udržala vďaka posilneniu domáceho dopytu, ktorý po ročnom výpadku vzrástol o 5,5%. Hoci zahraničný dopyt vzrástol až o 11,4%, v porovnaní s rokom 2003, kedy bol výlučným generátorom ekonomického rastu, sa jeho rast znížil takmer na polovicu. Vplyv domáceho dopytu na HDP, počnúc 1. štvrťrokom 2004, rástol súbežne s klesajúcim prírastkom vývozu tovarov a služieb, čo ku koncu roka vyústilo do takmer vyrovnaných dynamík domáceho i zahraničného dopytu.

V dynamickom raste hrubého kapitálu sa premietol predovšetkým historicky najvyšší nárast stavu zásob o 18,6 mld. Sk v stálych cenách, ale aj pozvoľne sa zrýchľujúce tempo rastu fixných investícií. Fixné investície vzrástli o 2,5% v stálych cenách, a to najmä investičnou aktivitou sektora nefinančných korporácií. Priestor na obnovenie reálneho rastu súkromnej spotreby vytvorili predovšetkým rastúce reálne mzdy, v ktorých sa premietol tak nárast nominálnej úrovne mzdy, ako aj pokles inflácie. Ďalšími faktormi rastu súkromnej spotreby bol pokles daňového zaťaženia bežných príjmov domácností a pokračujúci rast sklonu domácností k spotrebe.

Deficit bežného účtu vykazoval od mája 2004 rastúcu tendenciu. Nárast deficitu bilancie výnosov sa postupne kumuloval s rastom deficitu obchodnej bilancie a poklesom prebytku bežných transferov. Jedinou položkou, ktorá od začiatku roka zaznamenávala na medziročnej úrovni mierny nárast svojho kladného salda, bola bilancia služieb. Podiel deficitu bežného účtu na HDP sa medziročne zvýšil z 0,8% na 3,5%.

Prílev zdrojov na kapitálovom a finančnom účte dosiahol 95,7 mld. Sk. Jeho medziročný nárast o 42,2% sa realizoval hlavne prostredníctvom priamych a portfóliových investícií.

Čistá zahraničná zadlženosť, vypočítaná ako rozdiel hrubej zahraničnej zadlženosti vo výške 23,695 mld. USD (pasíva NBS a vlády, pasíva komerčných bánk a pasíva podnikovej sféry - mimo majetkovej účasti) a zahraničných aktív vo výške 22,350 mld. USD (devízové rezervy NBS, zahraničné aktíva komerčných bánk, zahraničné aktíva podnikovej sféry - mimo majetkovej účasti) dosiahla ku koncu decembra 2004 dlžnícku pozíciu 345,3 mil. USD, k 1. januáru 2004 bola Slovenská republika vo veriteľskej pozícii, pričom čistá zahraničná zadlženosť na začiatku roka predstavovala 817,3 mil. USD.

V oblasti vývoja inflácie jednoznačne prevažovali v roku 2004 nákladové faktory. Oproti rovnakému obdobiu minulého roka dosiahla celková inflácia 5,9% a jadrová inflácia 1,5%, čo bolo v rámci programového pásma pre celkovú infláciu (5,7-7,0%), resp. pod dolnou hranicou programového pásma pre jadrovú infláciu (1,9-3,4%). V priemere sa spotrebiteľské ceny v roku 2004 zvýšili o 7,5%, čo je v rámci programového pásma pre priemernú infláciu (7,3-7,7%). Vývoj jadrovej inflácie v rámci jej základnej štruktúry bol ovplyvnený na jednej strane rastom cien ropy a znehodnocovaním výmenného kurzu USD a na strane druhej rastúcou konkurenciou v maloobchode, v dôsledku čoho dochádzalo k pokelsu cien potravín. Ďalším významným faktorom, kotrý ovplyvňoval vývoj inflácie boli ceny obchodovateľných tovarov bez pohonných hmôt, ktoré klesali z dôvodu posilňovania výmenněhok kurzu koruny voči referenčnej mene.

Vzhľadom na zmenu stratégie menovej politiky, prijatie stratégie inflačného cielenia v podmienkach ERM II, oznámenú v Menovom programe do roku 2008 v decembri 2004, kde si NBS stanovila cieľ pre medziročnú mieru inflácie meranú harmonizovaným indexom spotrebiteľských cien (HICP), došlo aj k zmene orientácie v komunikačnej a publikačnej činnosti na HICP. To znamená, že hlavný dôraz je kladený predovšetkým na analýzu vývoja celkového HICP, ako aj jeho jednotlivých komponentov.

Vývoj v rokoch 2005-2008

V Menovom programe do roku 2008 NBS predpokladala, že od roku 2005 bude výraznejšie pokračovať proces dezinflačného vývoja, ktorý bude smerovaný v strednodobom horizonte k splneniu maastrichtského inflačného kritéria v roku 2007. Základom pre výrazné zníženie dynamiky inflácie v roku 2005 v porovnaní s rokom 2004 bude nižší rozsah zvyšovania regulovaných cien a vývoj ostatných zložiek spotrebného koša bude už iba minimálne ovplyvňovaný sekundárnymi efektmi a NBS sa bude sústreďovať na identifikovanie a ovplyvňovanie dopytového charakteru inflácie. V cenách obchodovateľných tovarov predpokladáme pôsobenie nízkej dovezenej inflácie, ako aj pôsobenie konkurenčného prostredia.

Vývoj inflácie v prvých troch mesiacoch 2005 potvrdzuje predpoklady NBS o desinflačnom vývoji, ktorý je v porovnaní s odhadmi NBS dynamickejší, a to pôsobením najmä výraznej apreciácie výmenného kurzu v prvých dvoch mesiacoch na ceny obchodovateľných tovarov a potravín, ako aj efektom priaznivej úrody a pretrvávajúcej silnej konkurencie v maloobchode na ceny potravín. Pri pokračovaní takéhoto vývoja vzniká riziko podstrelenia stanoveného inflačného cieľa. V ďalších mesiacoch bude vývoj inflácie závisieť od vývoja cien ropy ako aj od vývoja výmenného kurzu koruny tak voči doláru ako aj voči euru.

V strednodobom horizonte ďalej možno očakávať, že v cenách trhových služieb, nakoľko tieto nie je možné substituovať dovozmi, sa bude prejavovať vplyv reálnej konvergencie. Tento efekt (tzv. Balassa–Samuelsonov efekt) by však pri predpokladoch primeraného rastu miezd v ekonomike nemal spôsobovať problémy pri plnení inflačného kritéria. V roku 2006

bude vývoj inflácie prorastovo ovplyvnený zvýšením spotrebnej dane na cigarety, pričom tento vplyv by mal predstavovať len niekoľko desatín. V ďalších rokoch sa nepredpokladajú ďalšie efekty nepriamych daní.

V strednodobom horizonte NBS v Menovom programe do roku 2008 predpokladala taký makroekonomický vývoj, ktorý nebude vytvárať podmienky pre vznik dopytových tlakov ovplyvňujúcich negatívne vývoj inflácie. Predpoklady NBS sú založené v prvom rade na pokračovaní konsolidácie verejných financií, a to na znižovaní fiškálneho deficitu tak, ako bolo vládou schválené v Aktualizovanom konvergenčnom programe. Zároveň NBS vychádza z predpokladu dosahovania dynamiky rastu ekonomiky na priemernej úrovni približne 5% v rokoch 2005, 2006 a 2008. Rast ekonomiky by mal v roku 2007 prechodne akcelerovať v dôsledku produkcie priamych zahraničných investícií v automobilovom priemysle.

Priame zahraničné investície okrem dynamiky ovplyvnia aj štruktúru HDP. V rokoch 2005 a 2006 sa predpokladá rast dovozu investícií, čo sa prejaví v dynamike domáceho dopytu, aj v raste hrubého fixného kapitálu. V dôsledku toho by sa mal prechodne dosahovať relatívne vysoký deficit obchodnej bilancie. V období nábehu výroby a exportu automobilovej produkcie, najmä v roku 2007, sa predpokladá znižovanie záporného salda obchodnej bilancie, pričom príspevok čistého exportu k rastu HDP by mal pôsobiť na rast ekonomiky prorastovo. Od roku 2008 by sa po nábehu plnej produkcie v automobilovom priemysle mala štruktúra HDP stabilizovať.

Vývoj dynamiky konečnej spotreby domácností sa očakáva v rozmedzí 4-5%. Jej vývoj by už nemal byť volatilný ako doteraz, keď bola v niektorých obdobiach tlmená rastom regulovaných cien a poklesom reálnej mzdy a následne v ďalších rokoch bola akcelerovaná uspokojovaním odloženej spotreby.

Vývoj produktivity práce by mal byť prorastovo ovplyvnený realizáciou PZI v automobilovom priemysle v rokoch 2006 a 2007. To vytvára istý priestor pre neinflačný rast nominálnych a následne aj reálnych miezd. S ohľadom na to, aby nedochádzalo k tlakom na rast inflácie v dôsledku nadmerného rastu miezd, považuje NBS rast nominálnych miezd v národnom hospodárstve za udržateľný a akceptovateľný maximálne na úrovni 5-6%.

Ak nebude dochádzať k odlišnému ako avizovanému vývoju vo fiškálnej oblasti, nedôjde k oneskoreniu výroby a exportu, resp. k zmene výrobnej stratégie výrobcov dopravných prostriedkov a vývoj miezd nebude tlačiť na rast jednotkových mzdových nákladov, nie je pravdepodobný vznik dopytových tlakov s negatívnym dopadom tak na vývoj inflácie, ako aj na vývoj obchodnej bilancie.

V septembri 2004 vláda schválila spoločný materiál MF SR a NBS „Konkretizáciu stratégie prijatia eura v SR“, kde na základe zhodnotenia výsledkov analýz a stavu realizácie reforiem predpokladá prijatie eura od 1.1.2009, čo znamená plniť konvergenčné kritériá potrebné na jeho prijatie (tzv. maastrichtské kritériá) od roku 2007. V súlade s týmto oficiálnym dokumentom vstúpi SR do ERM II do konca 1. polroka 2006, t.j. aby bola splnená jedna z podmienok kurzového maastrichtského kritéria v podobe minimálne dvojročného členstva v tomto mechanizme výmenných kurzov.

Predpoklady a podmienky pre úspešné členstvo SR v eurozóne

Kačurová Mária, RNDr., CSc.
Inštitút finančnej politiky MF SR

Slovensko členom HMÚ s derogáciou

Slovensko sa stalo členom HMÚ 1. mája 2004, čím sa automaticky zaviazalo prijať aj jednotnú menu euro v čase, keď bude pre vstup do eurozóny ekonomicky dostatočne pripravené, t.j. bude spĺňať isté konvergenčné kritériá na udržateľnej báze. Rozhodnutiu o termíne vstúpiť do eurozóny (1. január 2009) predchádzalo množstvo analýz, komparácií a odborných diskusií na viaceré témy – v prvom rade išlo o zmapovanie rozsahu možných výhod, nevýhod a výsledného efektu z prijatia eura a v druhom rade o posúdenie vhodnosti termínu prijatia tak, aby sa maximalizovala miera pripravenosti a súčasne minimalizovala strata príležitostí z titulu neskoršieho vstupu. Výsledné poznatky, opierajúce sa aj o skúsenosti z iných krajín, boli využité pri koncipovaní Stratégie prijatia eura a jej konkretizácii, ktorá bola prijatá vládou SR (september 2004). Podľa nášho názoru je už neskoro hovoriť o tom kedy vstúpiť, sústrediť sa treba najmä na to ako vstúpiť. Inak povedané, čo všetko treba urobiť v oblasti hospodárskej politiky aby bol vstup čo najhladší.

Konvergenčné kritériá – dve strany jednej mince

V súčasnosti stojíme pred úlohou realizovať postupy a opatrenia pre to, aby sa prijatá stratégia úspešne naplnila, t.j. aby sme najneskôr do polovice roka 2006 vstúpili do systému ERM II, aby sme v roku 2007 spĺňali všetky Maastrichtské konvergenčné (nominálne) kritériá [1] a aby aj komplexné hodnotenie stavu pripravenosti SR pre prijatie eura k 1.1.2009 bolo kladné [2].

Konkrétne to znamená, že je potrebné zabezpečovať podmienky pre paralelne prebiehajúcu a vyváženú ***nominálnu aj reálnu konvergenciu*** ekonomiky SR k štandardom a k úrovni EU-15, a to takým spôsobom, aby konvergencia bola rovnomerná a nezvratná aj po vstupe do eurozóny, t.j. po úplnej strate nástrojov vlastnej menovej politiky a po strate regulačného vplyvu výmenného kurzu.

V súčasnosti existujú dobré predpoklady pre úspešné zavŕšenie tohto cieľa – uplatňuje sa vhodná makroekonomická politika, dosiahlo sa atraktívne podnikateľské prostredie, existuje relatívne vysoká vzdelanostná úroveň (do úrovne stredných škôl) a dobrá geografická poloha a deklarovaná je jasná stratégia rozvoja konkurencieschopnosti, čo spoločne zvyšuje záujem zahraničných investorov o Slovensko a následne rastový potenciál ekonomiky.

Vstup do eurozóny ako etapa konvergenčného procesu

Fakt, že vstup do eurozóny prinesie Slovensku mnohé výhody (vrátane spätnej väzby na samotný konvergenčný proces), ale aj isté riziká, je zrejmý. Známe sú aj ***Maastrichtské konvergenčné kritéria*** pre prijatie eura a ich význam. Avšak, v súčasnosti je dôležité venovať zvýšenú pozornosť skutočnosti, že splnenie týchto nominálnych kritérií pre získanie očakávaných výhod je ***len nutnou podmienkou***; tieto kritériá nie sú postačujúce pre celkové kladné hodnotenie pripravenosti krajiny pre

[1] Bez negatívneho vplyvu dôchodkovej reformy môže byť deficit verejných financií nižší ako 3% HDP už v roku 2006; navyše, úprava Paktu stability a rastu prináša zmenu – osobitne sa budú zohľadňovať náklady na dôchodkovú reformu, a to počas piatich rokov od jej spustenia, prvý rok bude možné odpočítať od deficitu náklady v plnej výške, potom 80, 60, 40 a 20% nákladov penzijnej reformy (chápané ako splnenie požiadavky nových krajín, najmä Slovenska, Poľska a Maďarska.

[2] Celkové hodnotenie spôsobilosti SR zaviesť euro, ktoré vykoná EK a ECB po najmenej dvojročnom zotrvaní v ERM II, bude spočívať nielen v hodnotení plnenia nominálnych kritérií a stability kurzu, ale aj v posudzovaní výsledkov integrácie trhov, situácie na bežnom účte platobnej bilancie, vývoja jednotlivých mzdových nákladov a ďalších cenových indexov.

prijatie eura a pre jej ďalší rovnomerný vývoj v prostredí jednotného európskeho trhu. ***Pripravenosť krajiny*** je otázkou :

- stupňa celkovej konvergencie - ***reálnej, štrukturálnej aj nominálnej*** - t.j. priblíženia alebo zladenia ekonomiky SR s ekonomikami EU-15 na primeranej úrovni vo viacerých navzájom prepojených oblastiach: vo výkonnosti ekonomiky, životnej úrovni obyvateľstva, štruktúre ekonomiky - produkcie, obchodu, ekonomických cyklov, čo z veľkej časti reflektujú aj globálne indikátory ekonomickej stability (nominálnej konvergencie) – deficit a dlh verejných financií, inflácia, úrokové sadzby, výmenný kurz. Nové členské ekonomiky by mali vstupovať do eurozóny ako ekonomiky relatívne stabilné, preto sa v prvom rade vyžaduje, aby hlavné indikátory vnútornej a vonkajšej stability spĺňali isté prípustné a akceptovateľné hodnoty vymedzené Maastrichtskými kritériami. Avšak, pretrvávajúce rozdiely v reálnej a štrukturálnej oblasti, ktoré sa vynoria na spoločnom trhu, môžu predstavovať pre ekonomiku asymetrické šoky, príčiny nerovnováh a zhoršenie nominálnych indikátorov ekonomickej rovnováhy. Bude preto potrebné ich včas predvídať a na ne včas a účinne reagovať.
- stupňa ***pripravenosti a schopnosti nástrojov parciálnych politík a trhov*** zvládať asymetrické šoky vyplývajúce z nevyvážených vzťahov na novom spoločnom európskom trhu, a to bez možnosti využitia vlastných nástrojov národnej menovej a kurzovej politiky, t.j. v podmienkach jednotnej menovej politiky ECB. Keďže nástroje menovej a kurzovej politiky ECB budú reagovať zväčša na zmenu pozície EU-25 ako celku vo vzťahu k vonkajšiemu prostrediu, budú môcť pomáhať eliminovať negatívne účinky na ekonomiku SR len v prípade symetrických šokov (napr. ceny ropy, primeranosť pohybu eura voči doláru, apod.).

Prirodzene, všetky spomenuté hlavné oblasti a indikátory sú vzájomne previazané, avšak nie vždy so súhlasnou orientáciou v konkrétne vymedzenom časopriestore. V spojitosti s prípravou na zavedenie eura je preto potrebné špecifikovať hlavné potenciálne ***riziká,*** resp. slabé stránky a príslušné ***opatrenia zo širšieho hľadiska*** – z hľadiska udržateľnosti celého konvergenčného procesu.

Potenciálne riziká

Potenciálne riziká celého konvergenčného procesu súvisia teda s oboma jeho etapami – tak s etapou pred, ako aj po vstupe do eurozóny. Na základe doterajších skúseností doma a v zahraničí možno usudzovať, že ***v rámci prvej etapy*** môžu byť rizikovými faktormi najmä: 1/ dôslednosť a účinnosť podpory plnenia zámerov fiškálej politiky (najmä úspešné dokončenie reforiem, čím je fiškálny zámer podmienený), 2/ správnosť nastavenia centrálnej parity kurzu (s možnosťou prehodnotenia v rámci ERM II) a určenia konverzného kurzu k euru. Riziká v plnení ostatných hodnotených parametrov sú nižšie - vývoj fiškálneho dlhu sa pohybuje na relatívne nízkej úrovni; dlhodobé úrokové sadzby už konvergovali a bežný účet sa očakáva taktiež na relatívne bezpečnej úrovni; pri dovŕšení úprav regulovaných cien a nepriamych daní a pri rozvážnej mzdovej a úverovej politike by nemal byť ohrozený ani dezinflačný postup (aj keď rovnovážna úroveň bude vyššia ako v eurozóne), vývoj mzdových nákladov a ďalších cenových indexov.

Za ďalšie potenciálne riziká, ktoré sa môžu vynoriť a ktorým bude potrebné čeliť ***najmä po vstupe*** do eurozóny, možno považovať: 1/ nadmerné zrýchľovanie reálnej konvergencie Slovenska (tlak na neprimerané prispôsobovanie - zvyšovanie ceny práce a niektorých tovarov a služieb, rast úverov, domáceho dopytu a rast cien nehnuteľností vyvolané nízkou kľúčovou úrokovou sadzbou ECB); 2/ dopytové asymetrické šoky súvisiace s nedostatočnou štrukturálnou konvergenciou [3]; 3/ vplyv vstupu ďalších krajín do eurozóny, kedy rozšírenie eurozóny môže priniesť zmeny konkurenčných podmienok na trhoch a v smerovaní ZO, a to tak v komoditnej ako i teritoriálnej oblasti a 4/ odlev PZI do lukratívnejších regiónov po dosiahnutí vyššieho stupňa celkovej konvergencie SR.

Ak by politiky a trhy SR neboli adekvátne pripravené, vplyv týchto a ďalších rizikových faktorov, pôsobiacich na reálnu ekonomiku, by spôsobil nerovnováhy na trhoch. Reálna nerovnováha

[3] Posudzuje sa pomocou OCA indexu (Optimum Currency Area) na základe stupňa otvorenosti ekonomiky; podobnosti šokov a hospodárskych cyklov; diverzifikácie exportovaných produktov; medzinárodného faktora mobility a fiškálnych transferov použiteľných v prípade asymetrických šokov.

by sa s menším alebo väčším časovým posunom odrazila aj na príslušných nominálnych indikátoroch. Ak by sa pripustili výraznejšie výkyvy od rovnovážneho stavu ekonomiky, spôsobilo by následné nastolenie prísnej stabilizačnej politiky ekonomické straty – straty na raste produkcie, miezd, zamestnanosti, životnej úrovne, a teda na reálnej konvergencii.

Podmienky úspešnej konvergencie

Z doterajších analýz vývoja SR, a najmä zo skúseností z iných krajín jednoznačne vyplýva, že dosahovanie celkovej konvergencie na udržateľnej úrovni v podstate znamená dosahovanie vysokého rastu ekonomiky na stabilnom kvalitatívnom základe; ***HDP by sa mal pohybovať okolo úrovne potenciálnej produkcie a rast ekonomiky by mal byť zabezpečovaný zvyšovaním potenciálneho produktu***, t.j. bez vzniku vážnejších vnútorných a vonkajších ekonomických nerovnováh. Okrem toho ***parciálne politiky a trhy musia byť schopné nahradiť funkciu národnej menovej politiky pri eliminácii cyklických výkyvov ekonomiky a asymetrických šokov v nových podmienkach.***

Znamená to, že už v období pred prijatím eura sa bude musieť klásť dôraz na širší okruh cieľov a realizáciu opatrení na ich dosahovanie:

1/ všetky politiky a nástroje prioritne orientovať na podporu rastu ekonomiky na pevnom základe, t.j. na podporu prílevu pozitívne pôsobiaceho ***zahraničného kapitálu***, rastu produktivity práce, konkurenčného prostredia, trvalej konkurencieschopnosti plnením zámerov ***Lisabonskej stratégie*** v podmienkach SR (dokončením reforiem a rozvojom prioritných oblastí so zameraním sa na znalostnú ekonomiku - ľudské zdroje a vzdelávania, informačná spoločnosť, podnikateľské prostredie, veda, výskum a inovácie), a tým na podporu ***rastu potenciálneho produktu***;

2/ voliť relatívne reštriktívnu ***fiškálnu politiku*** – smerujúcu postupne k vybilancovanej až prebytkovej úrovni hospodárenia; plniť všetky ***fiškálne ciele Konvergenčného programu*** (za podpory ostatných politík a nevyhnutných štrukturálnych reforiem), čím sa splní nielen fiškálna časť Maastrichtských kritérií, ale sa vytvoria aj podmienky pre dosahovanie ostatných nominálnych kritérií a tiež pre voľné pôsobenie automatických stabilizátorov a posilnenie stabilizačnej funkcie fiškálnej politiky nevyhnutnej najmä po vstupe do eurozóny na zmierňovanie cyklických výkyvov a asymetrických šokov; pre stabilné makroekonomické a podnikateľské prostredie a záujem zahraničných investorov; pre tvorbu dezinflačných očakávaní a ovplyvňovanie neinflačnej mzdovej politiky; pre čerpanie finančných zdrojov z EU; pre zmierňovanie regionálnych disparít (prílevom PZI, fiškálnou decentralizáciou za podpory finančných zdrojov čerpaných z fondov EU) a pre reálnu konvergenciu na udržateľnej úrovni;

3/ ***za podpory ostatných politík***, najmä fiškálnej, mzdovej a trhu práce uplatňovať (pred vstupom do eurozóny) obozretnú – prevažne neutrálnu ***menovú politiku*** a ovplyvňovať plnenie kritérií pre infláciu, úrokové sadzby a kurz; ovplyvňovať najmä rozloženie zhodnocovania reálneho kurzu do inflácie a do apreciácie nominálneho kurzu (eliminácia rizika B-S efektu), nominálnu apreciáciu kurzu umožňovať v súlade s vývojom ekonomických fundamentov a s odhadom rovnovážneho reálneho kurzu; formovať dezinflačné očakávania a neinflačnú mzdovú politiku; realizovať dopredu hľadiaci bankový dohľad a korektné finančné riadenie bánk a podnikov (na obmedzenie rýchleho rastu úverov a rizika prehriatia ekonomiky pri nízkych úrokových sadzbách); koordináciou politík a včasným vstupom do eurozóny zmierňovať riziko odlivu PZI (do podnikov) a prílivu špekulatívneho kapitálu; dôkladnými analýzami eliminovať riziká plynúce z nevhodného stanovenia centrálnej parity pre výmenný kurz; konsolidáciou nástrojov politík a tiež podporou ECB eliminovať po vstupe do ERM II vzájomný konflikt medzi cenovým vývojom a kurzom;

4/ celoplošne formovať dezinflačné očakávania a ***neinflačnú mzdovú politiku*** pri dohodách zamestnávateľov s odbormi o raste miezd - dôležité najmä v roku 2005, kedy sa predpokladá prudký pokles priemernej inflácie, minimálne o 4,2 percentuálne body; nominálny rast mzdy musí byť determinovaný reálnym rastom produktivity práce a aktuálnym rastom cenovej hladiny;

5/ dôsledne vzájomne ***koordinovať všetky relevantné politiky*** - fiškálnu, menovú (buď NBS alebo ECB) a sektorové tak, aby podporovali rast na kvalitatívnom základe a nevytvárali tlak na infláciu a vonkajšiu bilanciu;

6/ ***sektorové politiky*** zamerať hlavne na rozvoj vzdelávania a ľudských zdrojov, informačnej spoločnosti, inovácií, vedy, výskumu a zlepšovanie podnikateľského prostredia, t.j. na hlavné ciele ***Lisabonskej stratégie*** v podmienkach SR, a tým aj na znižovanie zraniteľnosti ekonomiky v dôsledku *možného odlivu PZI*; riziko odlivu paradoxne prináša samotný proces celkovej konvergencie (možný posun zahraničného kapitálu za lacnejšou pracovnou silou, širším a neobsadeným trhom s vyššími úrokovými sadzbami);

7/ sektorovými politikami podporovať ***štrukturálne zmeny*** v ekonomike v súlade s potrebou súčasného rastu produktivity aj zamestnanosti (s ohľadom na vývoj ekonomicky aktívneho obyvateľstva); jednou z ciest je posilnenie role sektora služieb, čím sa na jednej strane vytvoria nové pracovné príležitosti a na strane druhej sa zvýši celkový komfort a životná úroveň obyvateľstva;

8/ sektorovými politikami napomáhať ***znižovaniu regionálnych a štrukturálnych disparít*** (najmä v zamestnanosti, produktivite a teda aj v mzdách a sociálnej situácii), a tým aj stabilnej a rovnomernej celkovej konvergencii (vysoký rast ekonomiky je nielen v SR, ale aj vo väčšine ostatných krajín ťahaný len niekoľkými výrobnými centrami; rozvoj ostatných regiónov nasleduje s časovým aj kvalitatívnym posunom); podporu koordinovať s aktivitami jednotlivých zložiek verejnej správy, so smerovaním účelových zdrojov z EU a najmä s politikou trhu práce; v SR je vysoký podiel dlhodobo nezamestnaných najmä v ekonomicky slabých regiónoch (riziko vzniku nezamestnateľnej skupiny obyvateľstva);

9/ zvýšenú pozornosť venovať ***trhu práce*** – zabezpečovať flexibilitu nominálnych a reálnych miezd v *súlade s produktivitou práce* a vytvárať predpoklady pre *pohyb pracovnej sily* (možnosti a záujem pre mobilitu medziregionálnu, medzinárodnú, lokálnu), a tým čeliť potenciálnym šokov v dôsledku heterogénnosti spoločného trhu. Oporou môže byť prílev PZI, rozvoj sofistikovanejšej produkcie a rast produktivity, zdroje z EU fondov na podporu migrácie za prácou a na elimináciu vplyvu bariér (refundácia cestovných nákladov, podpora bývania, eliminácia jazykových a kultúrnych bariér, rekvalifikácia a zvyšovanie vzdelania, investičné stimuly zladené s investíciami do dopravnej a telekomunikačnej infraštruktúry slabých regiónov); efektívne fungovanie inštitútov trhu práce, schopnosť miezd absorbovať šoky na úkor zamestnanosti. Tlak na trhu práce bude ovplyvnený aj predĺžením veku odchodu do dôchodku a silou populačných ročníkov.

10/vytvárať predpoklady pre čerpanie a racionálne využívanie ***fondov EÚ*** ako podporného mechanizmu konvergencie; spĺňať nutné podmienky (fiškálna disciplína), preukazovať zmysluplné projekty, čo je možné dosiahnuť poskytovaním potrebných informácií a poradenstva, zabezpečovať kontrolné mechanizmy realizácie projektov a využívania prostriedkov;

11/zabezpečovať ***stabilitu finančného sektora*** - existenciu silných a zdravých finančných inštitúcií schopných čeliť novým šokom (úverový boom - inflácia, špekulatívny kapitál - stabilita meny v ERM II,...); na riziko orientovaný finančný dohľad; dobrý legislatívny rámec, a to za podpory mierne reštriktívnej makroekonomickej politiky, neinflačnej mzdovej politiky, flexibility v zamestnanosti a trhu práce. Liberalizovaný a zdatný finančný trh umožní pohyb kapitálu za nevyužitou pracovnou silou, a tým zmierni dopady šokov v národnej ekonomike v rámci EMU pri neliberalizovaných podmienkach pohybu pracovnej sily zo Slovenska do zvyšku EU a podporí stabilný ekonomický rast a rast zamestnanosti.

Číselné charakteristiky predpokladaného procesu konvergencie

Základné ukazovatele ekonomického vývoja v rokoch 2005 - 2015											
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rast HDP v stálych trhových cenách (v %)	4.9	5.3	6.1	5.2	5.0	5.0	4.8	4.4	4.2	4.1	4.1
Zmena CPI (v %, ročný priemer)	3.3	2.5	2.0	2.0	2.4	2.6	3.0	3.0	3.0	3.0	3.0
Rast zamestnanosti podľa VZPS (v %)	0.8	0.9	0.8	0.8	0.8	0.8	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7
Reálny rast miezd (v %)	4,1	3,9	3,7	3,7	3,5	3,5	3,4	3,4	3,2	3,2	3,2
Bežný účet (v % HDP)	-3.8	-4.4	-0.8	0.4	1.4	1.9	2.1	2.1	2.1	2.1	2.1
Saldo VF vrátane nákladov dôchodkovej reformy (v % HDP, ESA 95)	-3.7	-3.9	-3.0	-2.5	-1.6	-0.7	-0.4	-0.1	0.1	0.4	0.7
HDP na obyvateľa v PKS, EU15=100	51.3	53.0	55.2	56.7	58.0	59.3	60.6	61.8	63.0	64.0	65.2
Porovnateľná cenová úroveň, eurozóna=100	52.2	53.0	53.9	55.1	55.9	56.4	56.8	57.0	57.2	57.5	57.7

Zdroj: MF SR, Eurostat, OECD

Prognóza HDP a potenciálny produkt

Juraj Valachy, IFP MF SR

Úvod

Tempo rozvoja výrobnej (ponukovej) kapacity ekonomiky je obmedzujúcim faktorom pri rýchlejšom ekonomickom napredovaní každej krajiny. Slovensko vo svojej krátkej novodobej histórií už zažilo obdobia, kedy spotrebné požiadavky domácich ekonomických agentov výrazne narážali na produkčné obmedzenia krajiny. Tieto požiadavky museli byť následne utlmené za cenu pomalého rastu v ďalších rokoch. Ani budúci ekonomický vývoj sa nemôže v strednodobom horizonte výraznejšie odchýliť do svojich produkčných možností. Preto hlbšie poznanie produkčnej kapacity a štruktúry jej rastu je základom pre strednodobé prognózovanie ekonomiky.

Potenciálny produkt je významný indikátor ponukovej stránky ekonomiky a jeho veľkosť indikuje úroveň, ktorá nevyvoláva vnútornú (inflačné tlaky) alebo externú nerovnováhu ekonomiky (deficit bežného účtu). Potenciálny produkt je sám o sebe nemerateľná veličina a preto jeho exaktný výpočet je prakticky nemožný. No poznanie jeho veľkosti, resp. produkčnej medzery, nám môže dať odpovede na dôležité otázky, ako napríklad otázky monetárnej politiky (Taylorovo pravidlo určovania úrokových mier) alebo fiškálnej politiky (vplyv fiškálneho impulz na ekonomiku).

Na modelovanie budúceho vývoja ekonomiky je dobré používať postupy, ktoré dovoľujú aspoň čiastočne previazať prognózu spotrebných a výrobných možností. Takýmto prístupom je modelovanie potenciálneho produktu pomocou produkčnej funkcie, ktorý popíšeme v ďalšej časti. Tento prístup umožňuje identifikovať a kvantifikovať faktory, ktoré priamo i nepriamo ovplyvňujú tempo rastu potenciálu. Takýmito faktormi môžu byť reformy na trhu práce, PZI, zvyšovanie investícií alebo rast produktivity.

Odhad potenciálneho produktu

V zásade existujú štyri prístupy na odhad potenciálneho produktu[1]. Prvým prístupom je odhad na základe priamych indikátorov. Ide najmä o výsledky konjunkturálnych prieskumov, kde sa dotazníkovou metódou kvantifikuje využitie výrobných kapacít. Druhým prístupom je využitie čisto štatistických techník, ktoré sa snažia oddeliť trendovú časť produktu (potenciál) od cyklickej časti pomocou rôznych filtrovacích techník (napr. Hodrick-Prescott filter). Tretím prístupom sú štrukturálne metódy, ktoré stavajú na ekonomických zákonoch a teóriách (produkčná metóda). Poslednou skupinou sú viacpremenné prístupy, ktoré kombinujú štrukturálne a neštrukturálne prístupy. Každá z týchto metód a prístupov vyžaduje určité arbitrárne rozhodnutia či formulovanie predpokladov.

Základom produkčnej metódy je dekompozícia rastu potenciálneho produktu na tri zložky: práca, kapitál a produktivita (celkový faktor produktivity, TFP). Zdroje rastu má Slovensko momentálne veľmi podobné ako malo Írsko v rokoch 1988-1990. Príspevok kapitálu (0,7% ročne) k rastu potenciálneho produktu Slovenska je v súčasnosti stále vyšší ako v iných európskych ekonomikách, čo je dané celkovo nižšou úrovňou zásoby kapitálu. Príspevok zamestnanosti (0,8% ročne) je tiež mierne vyšší ako vo vyspelých krajinách EÚ vzhľadom na mierne priaznivejší demografický vývoj a zároveň pomerne veľké rezervy na trhu práce. Dynamika príspevku TFP (3,8%) je podobná tej v úspešných dobiehajúcich krajinách ako napr. Írsko. Po rýchlej konvergencii v produktivite v období 2005-2010 však dôjde k zníženiu veľkosti jej príspevku na úroveň porovnateľnú s Fínskom. Len ďalšie reformy a postupná reorientácia ekonomiky na znalostnú môže posunúť tempo rastu na vyššiu úroveň.

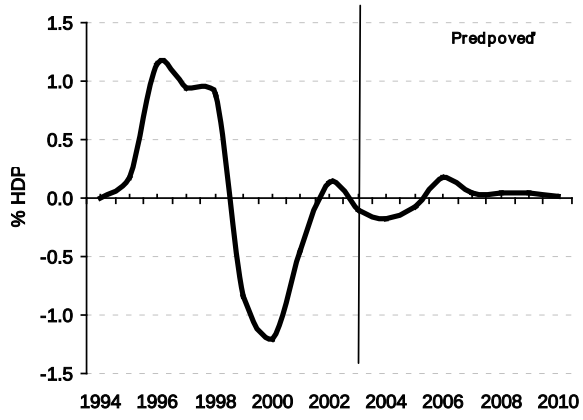
[1] Prehľad literatúry o spôsoboch odhadu potenciálneho produktu a medzery možno nájsť napr. v Mc Morrow and Roeger (2001).

Celkový faktor produktivity

Celkový faktor produktivity zachytáva kombinovanú produktivitu práce a kapitálu. Sama o sebe je to nemerateľná veličina a jej hodnoty dostaneme odčítaním skutočného HDP od príspevku práce a kapitálu, tzv. Solow residual. V prípade pristupujúcich krajín je mimoriadne ťažké správne zakomponovať vplyv priamych zahraničných investícií na rast TFP. Posledný vývoj ukazuje, že ponukové šoky sa budú na Slovensku vyskytovať častejšie, a preto bude potrebné expertne vstupovať do metód pre určovanie potenciálneho produktu. Tie totiž neumožňujú zohľadnenie vplyvu budúcich jednorazových posunov napr. z titulu spustenia nových významných výrob (v roku 2006 a 2007).

Celkový faktor produktivity je kľúčový faktor pri dobiehaní úrovne štátov EÚ. V úspešnom napredovaní Írska bolo príspevok TFP na úrovni 3,8 percentných bodov základom udržateľného vysokého rastu. V prípade Grécka je príspevok TFP v období 1986-1996 len na úrovni okolo 0,3p.b., čo vysvetľuje veľmi pomalú konvergenciu k úrovni EÚ. V rokoch 2004-2010 by Slovensko malo mať rast TFP porovnateľný s Írskom (+3,2p.b.), no neskôr bez uskutočnenia ďalších reforiem dôjde pravdepodobne k jeho poklese na stále slušných 2,1p.b., čo je porovnateľné s Fínskom.

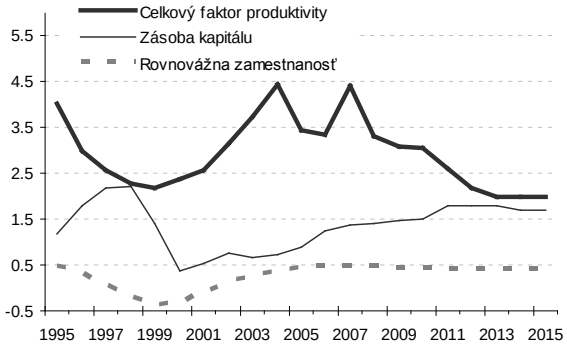
Produkčná medzera (v %)

	Rast HDP	Rast potenciálneho produkt	Produkčná medzera
2001	3,8	3,0	**-0,5**
2002	4,6	4,0	**0,1**
2003	4,5	4,7	**-0,1**
2004	5,5	5,6	**-0,2**
2005[f]	4,9	4,8	**-0,1**
2006[f]	5,3	5,0	**0,2**
2007[f]	6,1	6,2	**0,1**
2008[f]	5,2	5,2	**0,0**
2009[f]	5,0	5,0	**0,0**
2010[f]	5,0	5,0	**0,0**

[f] *znamená predpoveď*
Zdroj: MF SR

Príspevky hlavných faktorov na rast potenciálneho HDP (p.b.)

	Potenciálny produkt	Zásoba kapitálu	Rovnovážna zamestnanosť	TFP*
2005	4,8	0,9	0,4	3,5
2006	5,0	1,2	0,5	3,3
2007	6,2	1,4	0,5	4,4
2008	5,2	1,4	0,5	3,3
2009	5,0	1,5	0,5	3,1
2010	5,0	1,5	0,4	3,1
2011	4,8	1,8	0,4	2,6
2012	4,4	1,8	0,4	2,2
2013	4,2	1,8	0,4	2,1
2014	4,1	1,7	0,4	2,1
2015	4,1	1,7	0,4	2,1

** Celkový faktor produktivity*
Zdroj: MF SR

Rast HDP zrejme presiahne 5% v najbližších rokoch

Ján Tóth

2005

V tomto roku už bude cítiť zvýšenú dynamiku reálnych miezd, rast bude cez 5%

Predpokladáme, že dynamika domáceho dopytu sa výrazne zvýši a to spolu s pokračujúcim rastom exportu (najmä v druhej polovici roku) vytvorí rast ekonomiky cez 5%. Čiastočná odstávka vo VW bude rast exportu vizuálne držať na nižších úroniach v prvej polovici roka. Stavebníctvo bude pokračovať v expanzii, nakoľko vládne výdavky do diaľnic sa medziročne zvýšia o vyše 70% a veľké zahraničné investície budú v prvotnej fáze ich výstavby.

Náhly pokles inflácie nebude v tomto roku naplno premietnutý do miezd a reálna mzda sa zvýši o skor 5%. Rozdiel v dynamike produktivity práce a mzdami sa teda po rokoch zmaže. Zvýšená kúpyschopnosť obyvateľstva zlepší situáciu v službách. Deficit bežného účtu sa však zvýši a priblíži sa 5% HDP.

2006

Vo volebnom roku odhadujeme rast na úrovni 6%

Vo volebnom roku očakávame pokračujúci silný rast reálnych miezd na úrovni okolo 4,5%, ktorý bude daný koncentrovaným regionálnym dopytom po práci zo strany zahraničných investorov, ako aj očakávaným štedrejším rastom miezd v štátnej správe. Nezamestnanosť bude naďalej klesať a vysoký rast dopytu bude podporovať zamestnanosť v službách. Deficit zahraničného obchodu ostane na zvýšenej úrovni minulého roka.

2007

V povolebnom roku neklesne reálna mzda, zvýšená kapacita exportérov môže podržať rast ekonomiky na silných 6%

V povolebnom roku sa čiastočne prejaví snaha vlády splniť Maastrichtské kritérium verejných financií, ako aj možné sprísnenie menových podmienok zo strany NBS za účelom splnenia inflácie pod 2%. Bude to však prvý povolebný rok, kedy nedôjde k povestnému uťahovaniu opaskov (ak ho definujeme ako pokles reálnej mzdy). Exportná strana ekonomiky pocíti výrazný skok v kapacite, nakoľko automobilky PSA a KIA by mali byť v prevádzke. Aj to udrží rast ekonomiky stále na veľmi vysokých úrovniach. Zároveň deficit bežného účtu sa výrazne zníži.

2008-2009

Očakávame rast 5-5,5% v rokoch 2008-2009

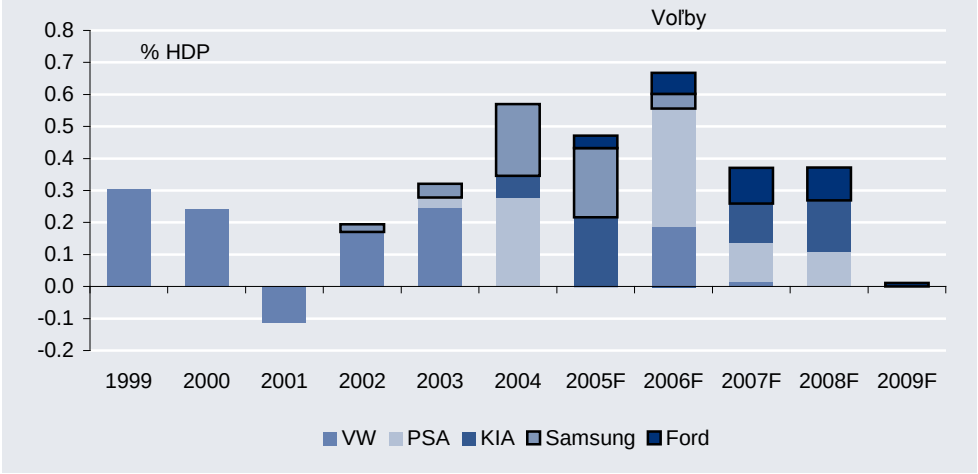
Tlak na sprísnenie fiskálnej a menovej politiky sa oslabí, ale zároveň budú doznievať aj efekty doteraz ohlásených zahraničných investícií. Ekonomika by teda mala pokračovať v udžateľnom raste okolo 5% medziročne. Rizikom prognózy je neistota ohľadne hospodárskej politiky novej vlády.

Tab 1 Odhad rastu ekonomiky

	2005	2006	2007	2008	2009
rast HDP	5.1%	6.0%	6.0%	5.0%	5.5%

Zdroj: ING Bank

Graf 1 Odhad priameho vplyvu vybraných investícií na reálny HDP

Zdroj: ING Bank (hrubé odhady)

Apríl 2005

EURO – prognózy a námety

Ján Tóth
Hlavný ekonóm
ING Bank

EURO – obsah

- Politické alebo ekonomické rozhodnutie?
- Diskusia o výhodnosti a nevýhodnosti nám niečo napovie o budúcnosti a trendoch – teória Optimálnej menovej zóny
- Osobitný problém prechodu na EURO
- Záver

EURO – politika vs. ekonomika

- Politický záväzok prejsť na euro, avšak časovo nedefinovaný
- Odpoveď by mala byť teda ekonomická
- Veľká neistota ohľadne odpovede

  Guvernér CB vo VB: „ Opýtajte sa ma o 200 rokov – potom budem mať dostatok dát, či je VB optimálna menová zóna s EÚ “
- Ak je odpoveď politická, nemusí byť hodnoverná pre finančné trhy – príklad Maďarska 2003-2004 – výrazný nárast volatility výmenného kurzu a úrokov („to najhoršie z obidvoch svetov“)

Spoločná mena – výhody

- Výhody:

Problém „dokázania“ že spoločná mena výrazne zvýši zahraničnú obchodnú výmenu

Problém „dokázania“ že zvýšená obchodná výmena zvýši rast ekonomiky (autor súhlasí s touto kauzalitou)

Import rozpočtovej disciplíny pri neoptimálnej hospodárskej politike

Transparentnosť cien medzištátna, konkurenčný tlak sa zvýši

“Lacnejšie“ Slovensko môže byť krátkodobo atraktívnejšie pre zahraničných investorov

Lacnejšie poistenie proti (nominálnemu) kurzovému riziku

Spoločná mena - riziká

Nevýhody:

- Ak sú ekonomiky štruktúrou nie podobné, stráca sa dôležitý nástroj na vylaďovanie ekonomického cyklu (napr. riziko príliš dlhej recesie)
- Neoptimálne nastavenie úrokových sadzieb:
  - „nemecké“ úroky a „slovenská“ inflácia
  - transfer bohatstva od šetriacich k zadlžujúcim
  - problém prehrievania a následnej korekcie
- Nutnosť fixovať kurz na administratívne určenú úroveň (problém príliš silného alebo slabého kurzu)
- Na Slovensku veľmi nízka cenová úroveň

- Najlepšia odpoveď – teória Optimálnej menovej zóny (je Slovensko alebo stredná Európa optimálnou menovou zónou s EÚ15?)

I: Intenzívnosť obchodných vzťahov

- Indikátor otvorenosti (export+import ako % z HDP)
- (proti argument - Singapur)
- Odpoveď – jasné ÁNO pre SK, CZ, a HU, ÁNO pre PL

Singapore	298%
Slovakia	157%
Czech Rep.	127%
Hungary	128%
Poland	71%
Germany	67%
Euro Area	69%

Podiel zahr. obchodu na HDP v nominálnych cenách, 2003. Údaje za Singapur neobsahujú služby a teda indikátor je ešte vyšší. Zdroj: MMF (IFS CD)

I: Intenzívnosť obchodných vzťahov 2

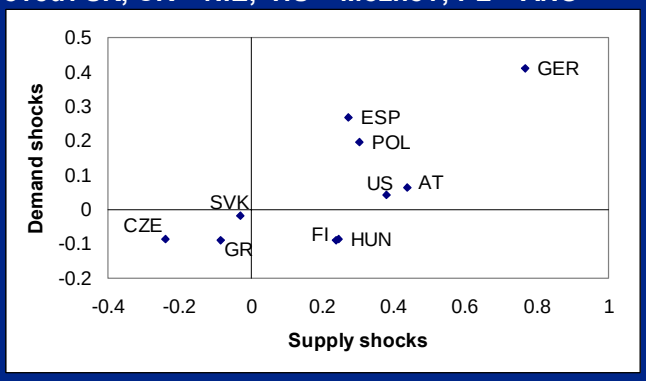
- Dôležitá námietka: „Krugmanov argument“:
- Obchod vo všeobecnosti podporuje špecializáciu (v komparatívnej výhode)
- Teda je možné, že viac obchodovania prirodzene bude tlačiť na krajiny, aby sa viac špecializovali a teda sa začnú viac odlišovať!
- Príklad: Slovensko (čiastočne ČR) : auto klaster
- Pomer automobilového priemyslu môže byť 3-násobne vyšší ako priemer EÚ
- Autá sú cyklické

- Takže odpoveď bohužiaľ nie je jednoduchá…

II: Ekonomické šoky – symetrické?

(najmä ponukové šoky)

- Dáta nie sú priaznivé pre Slovensko a ČR
- Poľsko je v najlepšej situácii
- Odpoveď: SK, CR – NIE; HU – Možno?; PL – ÁNO

III: Trh práce

- Je flexibilný (áno, najlepší index 10) a mobilný (asi nie)
- Kultúrne a jazykové rozdiely
- Ak bude automobilový sektor negatívne zasiahnutý, odíde 20% ľudí zo Slovenska hľadať si prácu ?
- Odpoveď – ?

		Hiring and Firing Workers				
Country	Year	Difficulty of Hiring Index	Rigidity of Hours Index	Difficulty of Firing Index	Rigidity of Employment Index	Firing Costs (weeks)
CE AVERAGE	2004	17	45	23	28	25
Czech R.	2004	44	20	20	28	22
Hungary	2004	11	80	30	40	34
Poland	2004	11	60	30	34	25
Slovakia	2004	0	20	10	10	17
Germany	2004	44	80	40	55	80

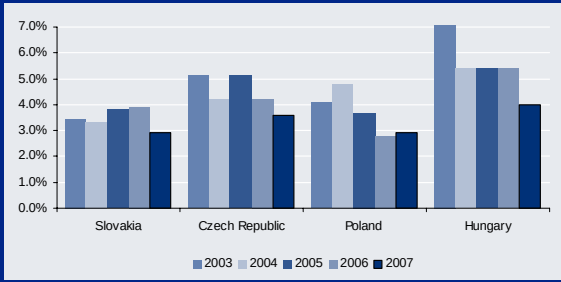
IV: Mzdové vyjednávanie

- Mzdové vyjednávanie: flexibilné
- Veľká nezamestnanosť na SK a v PL
- Odbory na SK nie sú silné

- Odpoveď – ÁNO

V: Hospodárska politika

- Ak neexistuje slovenská menová politika, fiskálna politika by mohla teoreticky reagovať na negatívne šoky
- Je fiskálna politika flexibilná, tj, je priestor na zvyšovanie deficitu v „zlých časoch“ ? (inými slovami, je štukturálna fiskálna bilancia na nule alebo v prebytku ?)
- Sú dostupné medzištátne transfery v prípade potreby ?
- Odpoveď – NIE

V: Hospodárska politika 2

- <u>Dôležitá námietka: „Suboptimálny môže byť lepší ako reálny“:</u>
- Členstvo v EMU znamená silnejší dovoz fiskálnej disciplíny
- „Predávanie“ reforiem členstvom v EÚ bol veľmi úspešné, nakoľko EÚ bolo z pohľadu voličov extrémne atraktívne
- EMÚ je menej populárna politická téma ako EÚ, ale stále vnímaná pozitívne
- Ak je veľká pravdepodobnosť nerozumnej hospodárskej politiky, dôležitosť takto importovanej disciplíny výrazne narastá
- Teda je možné, že aj keď EURO môže znamenať sub-optimálne nastavanie ekonomických politík, stále môže znamenať lepšie riešenie, ako bez EURa
- Súčasnosť: potrebná disciplína v HU, CZ a čiastočne PL, nie v SK
- Budúcnosť: ?

- Takže odpoveď nie je jednoduchá…

Záver – optimálna menová zóna

Slovensko zrejme nie je úplne čistá optimálna menová zóna s EU15

Nejednoznačný záver

Nejednoznačnosť znamená prednosť štrukturálnych reforiem pred prijatím eura (daňová, dôchodková, atď)

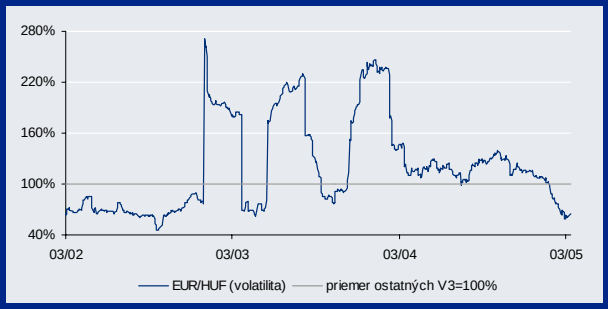
V prípade suboptimálnej fiskálnej politiky a silných lobistických vplyvov na výdavky štátu výrazne narastá výhoda eura ako dovozcu fiskálnej disciplíny

EMÚ nemusí chcieť nové krajiny, nakoľko ich prijatie zvýši reálne úroky vo veľkých krajinách ako je Nemecko a Francúzsko

Samotný prechod na EURO môže zneistiť podnikateľské prostredie

Riziká v prípade nekredibilných administratívnych opatrení:

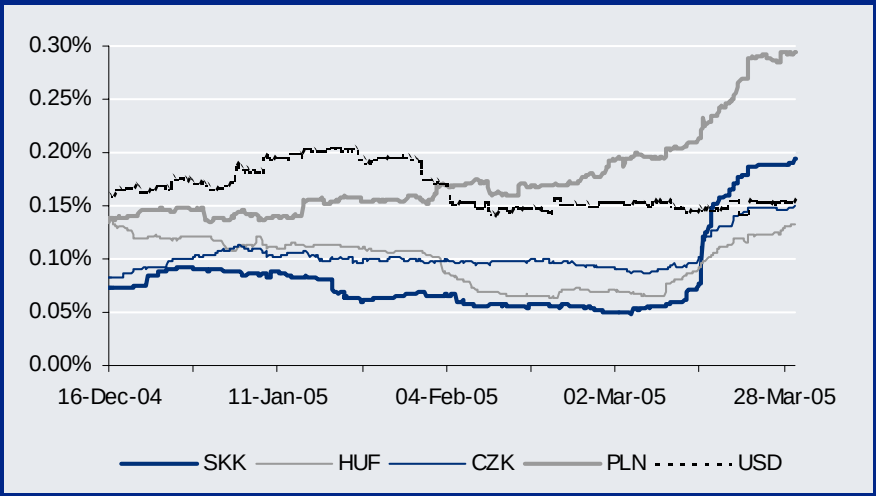
- hrozba výrazného zvýšenia volatility kurzu pred ERMII a počas
- hrozba zlého nastavanie úrokov, popr. zvýšenie ich volatility
- Príklad Maďarska, ponáhľanie sa do ERMII, krátkodobé oslabenie kurzu o 15%, zníženie úrokov z 8,5% na 6,5% a následne zvýšenie na 12,5%, prepad ceny dlhopisov o 30%

Príklad – turbulencia v marci 2005

zvýšenie volatility SKK kvôli masívnym intervenciám

hodinové dáta vs. EUR, mesačná báza, najväčší relatívny nárast pre SKK

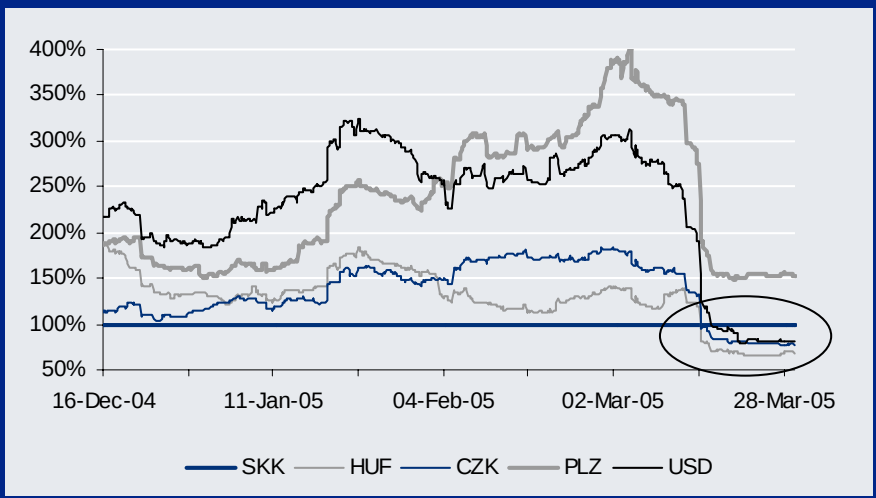

www.INGfn.sk

ING BANK

Príklad – turbulencia v marci 2005

volatilita EUR/SKK = 1 , z najnižšej volatility na druhú najvyššiu !

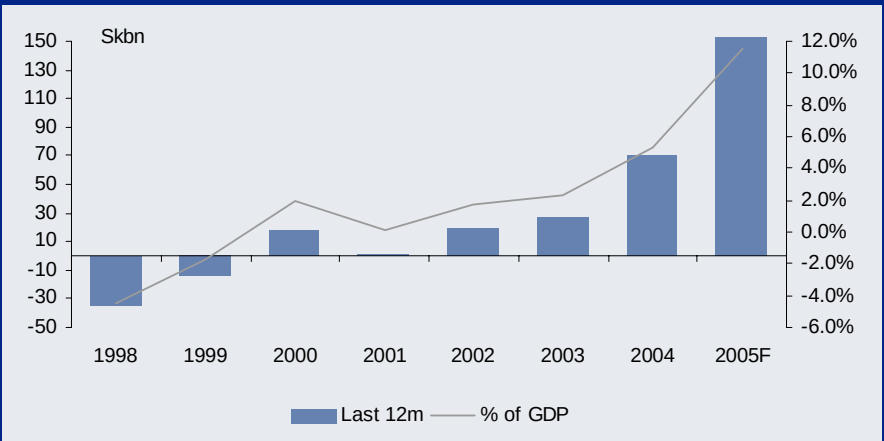

www.INGfn.sk

ING BANK

Príklad – turbulencia v marci 2005

administratívne zásahy do trhu - intervencie NBS (posledných 12 mesiacov)

Poznámka: Pre rok 2005, údaj zahŕňa posledných 12 mesiacov do marca 2005.

Záver – EURO – dopad na podn. prostredie

- **PO (nie nutne počas) prechode na euro odstránenie (nominálnych) kurzových rizík, nie však nutne reálnych**
- **Krátkodobo lacnejšie financovanie, väčšia možnosť úverov z nerezidenstých bánk**
- **Skoré zavedenie eura môže zvýšiť konkurenčný tlak v obchode cez väčšiu transparentnosť cien (problém obchodníkov)**
- **Skoré zavedenie eura zmenší príjem bánk z konverzií (zníženie kapacít, cost cutting)**
- **Skoré zavedenie eura môže spôsobiť prehrievanie ekonomiky**
- **- hrozba tvorenia cenových bublín (napr. nehnuteľnosti), vysoká inflácia, financovanie podnikateľských aktivít aj tých slabších**
- **- následne prasknutie bublín, vysoké opravné položky v bankách môžu spôsobiť opačné príliš konzervatívne správanie bánk (a predĺženie recesie)**

Záver – EURO – dopad na podn. prostredie 2

Nízka cenová úroveň môže konvergovať cez vysokú infláciu

“Lacnejšie“ Slovensko môže byť zaujímavejšie pre zahr. investorov

Skoré zavedenie eura môže krátkodobo znamenať menšie zhodnotenie úspor (tj, relatívne znehodnotenie)

Skoré zavedenie eura znevýhodní sporiteľov (napr. dôchodcov, zamestnancov) a podporí dlžníkov (napr. majiteľov kapitálu, študentov)

Osobitný problém: prechod na euro

Pri prechodne na EURO hrozí zhoršenie podnikateľského prostredie v prípade nerozumného mixu menovej a fiskálnej politiky – možné rozkolísanie kurzu (pravdepodobnejšie pre SK) aj úrokov

Neistota - kurz môže byť zafixovaný príliš silno (riziko pre exportérov) alebo príliš slabo (riziko pre sporiteľov, obyvateľstvo)

HRUBÝ DOMÁCI PRODUKT A DAŇ Z PRIDANEJ HODNOTY[1]

Jozef Chajdiak

Štatistický úrad: Hrubý domáci produkt SR v roku 2004 bol **1350 mld. Sk**.

Ministerstvo financií: Príjmy štátneho rozpočtu z dane z pridanej hodnoty v SR za rok 2004 boli **100 mld. Sk**.

Teória ekonomickej štatistiky: Hrubý domáci produkt predstavuje súčet individuálnych pridaných hodnôt a dane z pridanej hodnoty.

Výpočet: + 500 mld. pridanej hodnoty
+ 100 mld. dane z pridanej hodnoty
+ **750 mld. nezdanený zvyšok**
= 1350 mld. hrubého domáceho produktu

Nemenovaný filozof: „Pochybujem – teda myslím, ...“

Pieseň populárnej hudby: „ Sme také aké sme, ...“

[1] Čísla sú zaokrúhlené na 50 mld. Sk.

EURO a my: pohľad z roku 2005

Jozef Chajdiak

Niekedy sa autor zamýšľa nad otázkou „Pre koho je ekonomika?“. Ponúkajú sa mu dve odpovede. Prvou odpoveďou je, že uspokojovanie potrieb obyvateľov daného priestoru a druhou odpoveďou je, že pre tvorbu zisku v danom priestore. Zdá sa, že v podmienkach trhovej ekonomiky (a teda aj u nás) prevažuje praktická aplikácia v zmysle druhej odpovede. (V každom prípade však na týchto potenciálne možných odpovediach vidieť protirečenie medzi spoločenských charakterom práce a súkromnou formou privlastňovania.) Pre rozumné zavedenie eura u nás, správnu odpoveď na danú otázku by sme mali poznať. Poznáme?

Vstupom Slovenskej republiky do Európskej únie 1.5.2005 sa u nás prakticky vytvára nová ekonomická situácia. Formálne sme plnoprávnymi členmi obrovského priestoru s obrovským počtom obyvateľov. Neformálne to naše plnoprávne členstvo je len začiatok neformálneho plnoprávneho členstva. Momentálne sme členmi EU, máme svojho komisár, máme svojich europoslancov, máme svojich euroúradníkov, platíme do rozpočtu EU, máme aj svoj podiel na míňaní príjmov z eurorozpočtu, môžeme cestovať po EU s našim občianskym preukazom.

Momentálne ale aj máme funkčné hraničné priechody nielen z Ukrajinou, ale aj s členskými krajinami EU. To prakticky znamená, že z neformálneho pohľadu k naplneniu plnoprávneho členstva v EU hraničné priechody s členskými krajinami EU musíme zrušiť. Z Petržalky do Bergu by sme sa mali dostať plynulou jazdou bez zastavenia u dvoch pasových kontrol. Vstup do Schengenského priestoru, ktorý sa očakáva v priebehu snáď už nie dvoch celých rokov, vytvorí novú kvalitu nášho formálne plnoprávneho členstva. Praktické otvorenie hraníc s Maďarskom čiastočne pomôže potlačiť jemne sa prejavujúce národnostné napätie medzi Slovákmi a Maďarmi u nás. Praktické otvorenie hraníc z Rakúskom ale bude znamenať priepastný rozdiel medzi ekonomickou úrovňou obyvateľov Petržalky a niekoľko kilometrov vzdialeného Bergu, ktorý prakticky každý jeden obyvateľ Slovenka vidí aj v porovnaní za celú Slovenskú republiku a celú Rakúsku republiku, či celoeurópsky. Formálna čiara na mape vyjadrujúca už len formálne hranicu medzi Slovenskom a Rakúskom, len niekoľko kilometrov medzi stavom, že zákonom určená minimálna mzda v jednej krajine násobne prevyšuje platy aj vysokokvalifikovaných kádrov v druhej krajine. A tento stav bude naše obyvateľstvo vnímať v bezprostrednom, v bezhraničnom kontakte. A tento stav v silnejšej miere bude formovať aj ekonomické vedomie a správanie sa našich obyvateľov a môže ovplyvniť aj súčasnú stabilitu sociálno-ekonomického stavu v našej krajine.

Momentálne máme aj našu Slovenskú korunu. To prakticky znamená, že z neformálneho pohľadu k naplneniu plnoprávneho členstva v EU SKK musíme

zrušiť a nahradiť ju eurom. Tým sa naše formálne plnoprávne členstvo v EU plne naplní. Odpoveď na otázku kedy zaviesť euro je pomerne jednoduchá: čo najskôr! Popri problémoch naplnenia príslušných kritérií pre náš vstup do EMU je pre nás strategicky dôležité, v akom kurze sa bude meniť SKK na EUR. A tu už odpoveď nie je taká jednoduchá a určenie výšky kurzu môže ovplyvňovať určenie momentu vstupu. Na jednej strane máme súčasný platný výmenný kurz, ktorý hovorí, že jedno euro stojí niečo menej ako 39 Sk a na druhej strane máme prepočty, ktoré hovoria, že v rámci parity kúpnej sily by jedno euro malo stáť 15 či 17 Sk. Keď pozrieme na v úvode sformulovanú otázku, za platným výmenným kurzom stojí odpoveď záujmy zisku. Vývoz výrobkov a služieb v roku 2004 bol 1018 mld. Sk bežných cien a HDP bol 1325 mld. Sk bežných cien (čo predstavuje 77 % podiel na HDP). Časť exportérov dosahuje na báze súčasného platné výmenného kurzu veľmi vysoké zisky o ktoré by nerada prišla spevnením kurzu a robí všetko pre to aby o ne neprišla a iná časť exportérov by významné spevnenie kurzu ekonomicky nepreżila a taktiež robí všetko pre to, aby sa kurz nespevňoval.

Keď pozrieme na v úvode sformulovanú otázku, za kurzom na báze parity stojí pracovná sila. Priemerná mzda pracujúceho v národnom hospodárstve SR bola v roku 2004 rovná 15 825 Sk, čo pri kurze 39 SKK = 1 EUR znamená 406 EUR a pri kurze 17 SKK=1 EUR znamená 931 EUR. V nasledujúcej tabuľke sú uvedené prepočty našich potenciálnych platov v eurách (stĺpce tabuľky) pri rozličných kurzoch (SKK za 1 EUR) na slovenské koruny.

Tab Prepočet platu v eurách na Slovenské koruny v tisíc Sk pri rôznych kurzoch

								Plat	v	Euro						
kurz	400	500	600	700	800	900	1000	1100	1200	1300	1400	1500	1600	1700	1800	2000
15	6	7.5	9	10.5	12	13.5	15	16.5	18	19.5	21	22.5	24	25.5	27	30
20	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	40
25	10	12.5	15	17.5	20	22.5	25	27.5	30	32.5	35	37.5	40	42.5	45	50
30	12	15	18	21	24	27	30	33	36	39	42	45	48	51	54	60
35	14	17.5	21	24.5	28	31.5	35	38.5	42	45.5	49	52.5	56	59.5	63	70
40	16	20	24	28	32	36	40	44	48	52	56	60	64	68	72	80

Farebne je vyznačený pás, ktorý zodpovedá súčasnému priemernému platu pri rozličných kurzoch eura a druhým farebným pásom je vyznačené koľko korún by mal byť priemerný plat, ak by sme chceli v priemere zarábať 1200 euro (autorova predstava priemerného chudobného slovenského platu) a kurz by bol 30 resp. 35 Sk za 1 euro. Zdá sa, že 42 tisícový priemerný plat k 1.1.2009 pri kurze 35 Sk za 1 euro je úloha trojnásobného zvýšenia platov.

Zavedenie eura je silne protirečivá úloha. Na jednej strane sa stávame jasnou súčasťou bohatej Európy (čo chceme a pre čo do EU vstupujeme), na druhej starne sa prejaví až v katastrofických číslach naša chudoba. Prognózovať výšku kurzu a moment vstupu znamená prognózovať výsledky parlamentných

volieb v roku 2006 (pozri príspevok v tomto Zborníku: Odhad zloženia novej vlády – predpoklad odhadov budúceho makroekonomického vývoja). Prípadné víťazstvo SDKU a pokračovanie vlády pod vedením M. Dzurindu môže znamenať, že euro zavedemie k 1.1.2009 (možno aj skôr) v kurze okolo 35-36 Sk. Prípadná dominancia LS-HZDS v novej vláde pravého stredu podľa všetkého posunie termín zavedenia eura na neskôr (V. Mečiar hovorí o roku 2012, 2013) pri, podľa všetkého, pevnejšom kurze (ktorý by sa podľa autora mohol dostať aj pod 30 Sk). Najväčšie problémy robí pre odhad budúceho vývoja volebné víťazstvo SMERu a prípadné premierovanie R. Fica. Smer ešte nevládol, nemá skúsenosti, ekonomický program je dosť neurčitý, praktické správanie sa ťažko predvídateľné. V takomto prípade sa zdá, že zavedenie eura bude k 1.1.2009 alebo neskôr, pri kurze 36 Sk alebo odchýlkach jedným alebo aj druhým smerom.

Iným problémovým miestom je hospodárenie štátneho rozpočtu. Náš štát prakticky stále žije „na dlh“, zadlženosť rastie a splátky úrokov a dlhov tiež, pričom schodky a dlhy sú za posledných šesť rokov intenzívnejšie. Či sa deficit štátneho rozpočtu dostane na nulu alebo aspoň nad –3% HDP je otázka. Zvyšovanie dôchodkov a snaha o nižšie odvody nedávajú veľký priestor pre štát pri podmienke schodku verejných financií do 3% HDP. Deficit štátneho rozpočtu tak môže celkom ľahko posunúť termín zavedenia eura na neskôr.

Autor preferuje zavedenie eura čo najskôr (najlepšie ihneď) s čo najpevnejším kurzom (so „sci-fi“ kurzom 15 SKK=1 EUR). Jeho bodový odhad je 1.1.2009 s kurzom 35 SKK=1 EUR.

chajdiak@statis.biz
chajdiak@euba.sk

EKONOMIKA SLOVENSKA V POHĽADE VEREJNOSTI

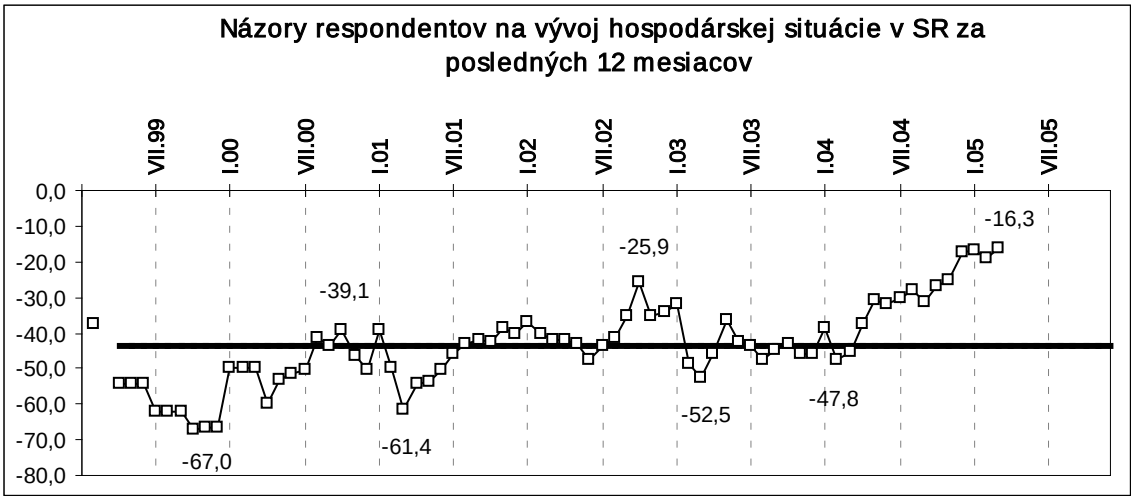
Valéria Bezáková, Ústav pre výskum verejnej mienky pri ŠÚ SR

Spotrebiteľský barometer je prieskumom verejnej mienky, v ktorom sa sledujú spotrebiteľské nálady občanov starších ako 16 rokov. Toto zisťovanie je súčasťou medzinárodného programu, v rámci ktorého sa skúmajú názory investorov, výrobcov, obchodníkov, poskytovateľov služieb a spotrebiteľov. Tie vo svojom súhrne slúžia ako podklad na predpoveď ekonomického vývoja jednotlivých krajín i väčších územných celkov. Do programu sú zapojené členské štáty EÚ i štáty, ktoré sa o toto členstvo uchádzajú. Prieskumy sú koordinované a podporované Riaditeľstvom pre ekonomické a finančné záležitosti Európskej komisie. Zisťovania u spotrebiteľov začal Ústav pre výskum verejnej mienky pri ŠÚ SR pravidelne uskutočňovať v apríli 1999 najprv so štvrťročnou, neskôr s mesačnou periodicitou. Prostredníctvom 15 indikátorov sa sledujú názory obyvateľov na finančnú situáciu v domácnosti, úmysly investovať, ale aj mienka o súčasnom dianí v ekonomike a očakávania jej ďalšieho vývoja. Počas prvej marcovej dekády 2005 na otázky odpovedalo 1335 občanov SR reprezentujúcich populáciu Slovenska od 16 rokov vyššie v znakoch: pohlavie, vek, vzdelanie, národnosť, veľkosť bydliska a kraj. V centre pozornosti tejto informácie bude tá časť Spotrebiteľského barometra, v ktorej verejnosť posudzuje zmeny celkovej ekonomickej situácie za posledných 12 mesiacov a odhaduje jej vývoj v nasledujúcom období. Výsledky v grafoch sú uvedené v prepočítanej podobe koeficienta, ktorý nadobúda hodnoty z intervalu od –100 (v prípade, ak sú všetky výroky oslovených osôb maximálne nepriaznivé) do +100 (v opačnom prípade, ak sú všetky výroky maximálne priaznivé).

Hodnotenie doterajšej hospodárskej situácie na Slovensku

Pri vnímaní ekonomiky Slovenska „blbá nálada“ u obyvateľov SR začala slabnúť. Od februára 2004 možno v názoroch verejnosti na doterajší vývoj hospodárstva sledovať ústup negatívnych vyjadrení (hospodárska situácia sa zhoršila). Z februárových 70% sa ich podiel postupne znižoval a za 13 mesiacov poklesol o 30 percentuálnych bodov na 40 %. Kritické hlasy však ešte stále prevládajú nad pozitívnymi vyjadreniami (tých bolo pri poslednom zisťovaní 21 %), takže koeficientová podoba najnovšieho výsledku má stále záporné znamienko, i keď ide o doposiaľ najpriaznivejšie hodnotenie (-16,3). V porovnaní s rovnakým obdobím minulého roka napätie obyvateľov výrazne pokleslo (o 29,1 bodu). Zároveň sa zväčšilo celkové rozpätie vyskytujúcich sa hodnôt na 50,7 (od –67,0 do –16,3) bodu.

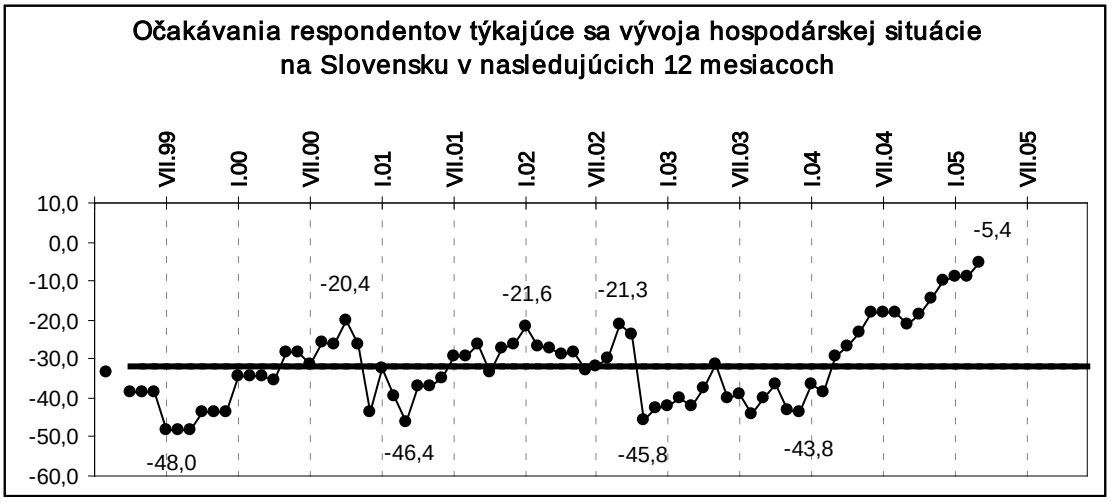
Graf č. 1

Očakávaný vývoj ekonomiky na Slovensku

Aj indikátor o odhadovanom vývoji hospodárskej situácie na Slovensku sa v poslednom období vyvíja priaznivo. Podiel pesimistov, ktorí očakávali v nasledujúcich 12 mesiacoch zhoršenie ekonomickej situácie v SR, sa za 17 posledných mesiacov znížil o 36 percentuálnych bodov, zo 67 % v novembri 2003 na 31 % v marci 2005. Na začiatku roku 2005 negatívne odpovede po prvýkrát v histórii prieskumov prestali byť modálnou kategóriou (tou sa stalo vyjadrenie „situácia ostane rovnaká“ s 32 % zastúpením v marci 2005). Ostala však zachovaná mierna prevaha pesimistických nad optimistickými vyjadreniami (28 %), čoho dôsledkom je záporné znamienko pri koeficientovom vyjadrení výsledku. Od marca minulého roku obavy občanov poklesli o výrazných 24,2 bodu na hodnotu –5,4, ktorá je aj v tomto prípade historicky najpriaznivejším zistením

Graf č. 2

Hodnotenia a očakávania vývoja hospodárskej situácie v členských štátoch EÚ

Generálne riaditeľstvo pre ekonomické a finančné záležitosti Európskej komisie každý mesiac (s výnimkou augusta) uverejňuje na http://europa.eu.int/comm/economy_finance výsledky podnikateľských a spotrebiteľských prieskumov (Business and Consumer Survey Results), kde možno nájsť údaje o vývoji ekonomického indikátora ESI (Economic sentiment indicator) vyrátaného na základe zozbieraných názorov v oblasti priemyslu, stavebníctva, obchodu a u spotrebiteľov za každý štát, i za Európsku úniu ako celok. Zároveň poskytuje aj podrobnejšie výsledky za prieskumy a jednotlivé indikátory. Všetky údaje v tabuľke sú sezónne očistené, preto sa odlišujú od údajov v grafoch.

V marci 2004 občania terajších členských štátov EÚ hodnotili doterajší vývoj hospodárskej situácie vo svojej krajine číslami od –54 do +9. Tento rok boli hodnoty menej pesimistické, posunuli sa do intervalu medzi –49 a +19. Podľa dostupných údajov bola v marci 2005 najväčšia nespokojnosť s vývojom ekonomiky v Portugalsku (-49), v Taliansku (-47), v Spolkovej republike Nemecko (-39) a vo Francúzsku (-37), zhovievavejšie hodnotenia poskytli obyvatelia Dánska (+19) a Estónska (+12). Marcová hodnota pre Slovensko (po sezónnom očistení -11) bola minulý rok o 6 bodov nepriaznivejšia, teraz je o 18 bodov priaznivejšia ako vážený priemer pre členské štáty EÚ (-29). Údaje možno porovnať v tabuľke na nasledujúcej strane.

Z tabuľky ďalej vyplýva, že aj v laických hospodárskych prognózach obyvateľov členských štátov Európskej únie v porovnaní s rovnakým obdobím minulého roka pesimizmus poklesol. Hodnota indexu (-10) o očakávanom hospodárskom vývoji za EÚ ako celok je o 3

body priaznivejšia než pred rokom (-13). V marci 2005 sa údaje za jednotlivé krajiny pohybovali v intervale od –33 (Cyprus) do +13 (Dánsko). V siedmich členských štátoch prevládal optimizmus nad pesimizmom, v ostatných krajinách to bolo opačne. Kým pred rokom boli na Slovensku obavy z ďalšieho vývoja ekonomiky najvyššie zo všetkých 24 krajín, ktoré sú dnes členskými štátmi EÚ (v Malte sa prieskum u spotrebiteľov nevykonáva), v tomto roku Slovensko dosiahlo hodnotu (po sezónnom očistení –3), ktorá je priaznivejšia ako priemer (-10). Vo všeobecnosti v očakávaniach budúceho vývoja bolo tak na úrovni väčšiny štátov, ako aj na úrovni celej EÚ menej pesimizmu ako v hodnoteniach doterajšieho ekonomického vývoja.

Tabuľka č. 1

Indikátor	Ako sa vyvíjala hospodárska situácia v štáte v uplynulých 12 mesiacoch			Ako sa bude vyvíjať hospodárska situácia v štáte v nasledujúcich 12 mesiacoch		
Obdobie	marec 2003	marec 2004	marec 2005	marec 2003	marec 2004	Marec 2005
Belgicko	-51	-22	-11	-27	+5	+2
Česká republika	-10	-29	-7	-2	-25	+2
Dánsko	-14	-4	+19	-11	+5	+13
Spolk. rep. Nemecko	-58	-43	-39	-29	-20	-23
Estónsko	+16	+9	+12	+25	-6	+11
Grécko	-41	-28	-30	-34	-6	-19
Španielsko	-27	-15	-16	-18	-4	-5
Francúzsko	-45	-43	-37	-31	-13	-10
Írsko	-50	-22	+7	-31	-8	+6
Taliansko	-51	-54	-47	-17	-15	-12
Cyprus	-21	-31	-32	-18	-31	-33
Lotyšsko	-1	-1	-7	+9	-6	+8
Litevsko	-6	-2	+2	+11	0	+8
Luxembursko	-35	-29	-20	-24	-5	-4
Maďarsko	-10	-39	-22	0	-23	-8
Holandsko	-73	-52	-35	-35	-9	-4
Rakúsko	-41	-27	-25	-11	+1	-4
Poľsko	-44	-45	-19	-22	-33	-7
Portugalsko	-59	-51	-49	-51	-28	-18
Slovinsko	-30	-32	-22	-10	-17	-4
Slovenská republika	*-47*	*-41*	*-11*	*-39*	*-28*	*-3*
Fínsko	-11	+1	+7	-5	+7	-8
Švédsko	-24	-14	-4	-6	-2	-1
Veľká Británia	-33	-18	-13	-29	-9	-2
Európska Únia spolu	**-45**	**-35**	**-29**	**-26**	**-13**	**-10**

Zhrnutie

Pri pohľade na ekonomiku Slovenska nálady verejnosti zaznamenali v posledných dvanástich mesiacoch priaznivý vývoj. Výrazne sa znížil tak podiel kritických ohlasov na doterajší vývoj hospodárskej situácie na Slovensku, ako aj zastúpenie občanov

obávajúcich sa jej ďalšieho vývoja. Aktuálny výsledok oboch indikátorov z marca 2005 bol vysoko nadpriemerný a v oboch prípadoch dosahoval historicky najpriaznivejších hodnôt. V ekonomických očakávaniach obyvateľov SR síce mierne prevládajú obavy nad uspokojením, no tieto obavy boli v marci 2005 aj v medzinárodnom meradle nižšie než bol priemer za všetky členské štáty, ktoré sa prieskumu zúčastňujú.

Pohľad na predošlé konferencie POHĽADY NA EKONOMIKU SLOVENSKA

RNDr. Ján Luha, CSc., Prof. Ing. Jozef Chajdiak,CSc.
Slovenská štatistická a demografická spoločnosť

Prvý ročník konferencie POHĽADY NA EKONOMIKU SLOVENSKA sa uskutočnil v roku 2001. Vzhľadom na pozitívny ohlas účastníkov tejto konferencie bol v roku 2002 zorganizovaný i druhý ročník. Ukázalo sa, že zameranie a koncepcia konferencie je veľmi zaujímavé a tak vznikol zámer zaradiť túto konferenciu do stáleho programu činnosti Slovenskej štatistickej a demografickej spoločnosti. Pre účastníkov piateho ročníka sme pripravili stručný pohľad na prvé štyri ročníky konferencie. Prvé štyri ročníky sa konali v Hoteli Fórum, piaty ročník organizátori z technických príčin premiestnili do Kongresovej sály Únie žien Slovenska.

POHĽADY NA EKONOMIKU SLOVENSKA 2001

Slovenská štatistická a demografická spoločnosť zorganizovala 22. 2. 2001 v hoteli Fórum v Bratislave konferenciu Pohľady na ekonomiku Slovenska pod záštitou podpredsedu vlády Ivana Mikloša. Konferencie sa zúčastnilo vyše 150 účastníkov - predstavitelia štátnej správy a samosprávy, poslanci Národnej rady SR, zástupcovia zamestnávateľov a odborový predstavitelia, predstavitelia podnikovej sféry, vysokých škôl a výskumných ústavov, študentov, predstavitelia tlače a iní odborníci. Konferencia sa zamerala na tri okruhy problémov:

1. prognózy vývoja HDP a námety na jeho rast,
2. prognózy vývoja nezamestnanosti a námety na zabezpečenie jej poklesu,
3. prístupový proces k euro – problémy a námety.

Konferenciu otvoril a rokovanie k 1. Okruhu problémov viedol Peter Mach, predseda Štatistického úradu SR a predseda Slovenskej štatistickej a demografickej spoločnosti. S úvodným referátom vystúpil k problematike konferencie podpredseda vlády SR Ivan Mikloš.

S príspevkami ku 1. okruhu problémov vystúpili: J. Haluška (Infostat), V. Páleník (Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky SAV (ÚSSE SAV)), P. Karas (Prognostický ústav SAV (PÚ SAV)), I. Šujan (ÚSSE SAV), J. Chajdiak (Ekonomická univerzita (EU)), P. Ševcovic (Národná banka Slovenska (NBS)), M. Barto (Slovenská sporiteľňa (SlSp)), P. Dufek (Československá obchodná banka (ČSOB)), J. Tóth (ING Bank). V tejto časti vystúpila tiež M. Bohatá, predsedníčka Českého štatistického úradu, ktorá sa vyjadrila k prerokovávaným témam z pohľadu podmienok Českej republiky, vystúpenie doplnila aktuálnymi informáciami z príprav sčítania obyvateľov, domov a bytov v ČR.

Na záver 1. časti konferencie ospravedlnil P. Mach z ďalšej účasti z dôvodov pracovnej zaneprázdnenosti I. Mikloša, seba a M. Bohatú. Ďalšie časti konferencie viedol M. Cár (Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny). Kvôli úplnosti uvedieme prehľad prednášajúcich, ktorí sa vyjadrili ku ďalším problémovým okruhom.

Ku 2. okruhu vystúpili: M. Olexa (Infostat), V. Kvetan (ÚSSE SAV), P. Karas (PÚ SAV), I. Šujan (ÚSSE SAV), J. Chajdiak (EU), M. Barto (SlSp), Ľ. Odór (ČSOB), J. Tóth (ING Bank) a nakoniec uvádzame zoznam referujúcich ku 3. okruhu: V. Páleník (ÚSSE SAV), P. Karas (PÚ SAV), J. Chajdiak (EU), P. Ševcovic (NBS), Ľ. Odór (NBS) a J. Tóth (ING bank).

Stručne sa zmienime o obsahovej náplni jednotlivých problémových okruhov.

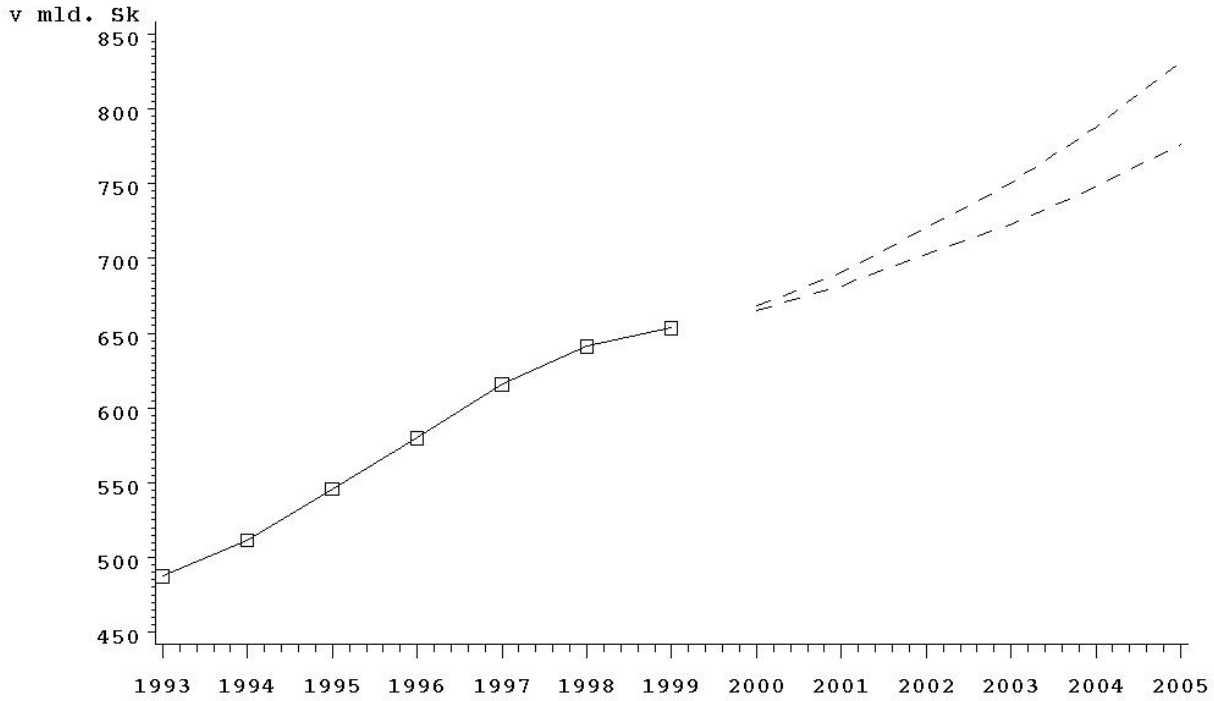
V rámci 1. okruhu bola jednou z tém, problematika hospodárskeho rastu meraného objemom HDP (v s. c. 1995, v metodike ESA95). Výsledky prognóz jednotlivých autorov sú v tab. 1. Tab. 2 obsahuje minimálnu a maximálnu verziu rastu HDP z uvedených prognóz. Údaje tab. 2 sú prezentované aj na obr. 1.

Tab.1 Prognóza vývoja ročného objemu HDP (v mld. Sk. s. c. 1995, metodika ESA95, v %)

Rok	**Barto**		**ČSOB**		**Chajdiak**		**Infostat**		**Kárász**	
1999	653,3	Rast	653,3	Rast	653,3	Rast	653,3	Rast	653,3	Rast
2000	667,7	2,2	665,1	1,8	668,1	2,3	665,7	1,9	667,0	2,2
2001	689,0	3,2	683,7	2,8	685,5	2,6	684,1	2,8	685,4	3,4
2002	716,6	4,0	709,7	3,8	705,5	2,9	706,7	3,3		
2003	748,8	4,5	741,6	4,5	728,1	3,2	734,9	4,0		
2004	785,5	4,9	778,0	4,9	753,3	3,5	769,5	4,7		
2005	825,6	5,1	815,3	4,8	781,1	3,7	809,5	5,2		
Rok	**Páleník**		**Ševčovic**		**Šujan**		**Tóth**			
1999	653,3	Rast	653	Rast	653,3	Rast	653,3	Rast		
2000	666,4	2,0	667	2,1	666,4	2,0	667,7	2,2		
2001	681,6	2,3	687	3,0	684,4	2,7	690,6	3,4		
2002	703,1	3,2	715	4,0	708,3	3,5	720,2	4,3		
2003	722,5	2,8	746	4,4	735,3	3,8	750,4	4,2		
2004	747,9	3,5	783	5,0	768,4	4,5	787,8	5,0		
2005	776,1	3,8			804,6	4,7	831,7	5,6		

Tab.2 Minimálna a maximálna verzia rastu HDP (v mld. Sk. s.c. 1995, metodika ESA95; v %)

Rok	min	%	max	%
2000	665,1	1,8	668,1	2,3
2001	681,6	2,5	690,6	3,4
2002	703,1	3,2	720,2	4,3
2003	722,5	2,8	750,4	4,2
2004	747,9	3,5	787,8	5,0
2005	776,1	3,8	831,7	5,6
2005/1999		18,8		27,3

Obr. 1 Vývoj ročného objemu HDP a minimálna a maximálna prognóza

Z uvedených výsledkov jednotlivých prognóz môžeme konštatovať ich pomerne vysokú mieru zhody a urobiť nasledujúce závery:

1) Všetci prognostici očakávajú rast HDP s tempami od 1,8 % (ČSOB, 2000/1999) po 5,6 % (J. Tóth, 2005/2004).
2) Rast HDP by sa mal podľa jednotlivých prognóz postupne zrýchľovať, pričom u časti prognóz sa predpokladá volebný cyklus v raste HDP, t. j. rýchlejší rast v roku 2002 s kompenzačným spomalením v roku 2003.
3) V neformálnej diskusii sa objavila otázka – čo je recesia? Klasickou odpoveďou je, že recesiu vyjadruje záporný rast HDP, t. j. pokles jeho objemu v čase. Iný pohľad predstavuje, že recesiou je pomalší rast HDP ako je rast HDP v Európskej únii. Z tohto druhého pohľadu pri raste HDP v EÚ o 3 % recesiu môžeme jednoznačne vyhlásiť v roku 2000, u vyše polovici autorov aj v roku 2001 a pri dvoch menej optimistických prognózach až do roku 2004.

V druhom okruhu problémov o nezamestnanosti sa prakticky všetci prednášatelia zhodli na malej pravdepodobnosti výraznejšieho zníženia miery nezamestnanosti v najbližších niekoľkých rokoch.

V treťom okruhu prezentovali prednášatelia svoje názory na možnosti zavedenie európskej menovej jednotky euro v podmienkach Slovenskej republiky. Predniesli rôzne námety a zamyslenia k danej problematiky. Z vyjadrení autorov sa zdá, že táto nesporne veľmi zložitá úloha bude pre nás aktuálna najskôr o desať rokov.

Podrobnejšie sa možno s obsahom vystúpení oboznámiť v Zborníku príspevkov, ktorý obdržali účastníci konferencie. Zborník bol daný k dispozícii členom vlády SR a bol distribuovaný vybraným knižniciam.

Na záver konferencie sa k prednášaným témam vyjadrili v krátkych diskusných vystúpenia aj prihlásení účastníci. M. Kovačka (EU) prezentoval diskusný príspevok pohľadu na ekonomiku z filozofickej reflexie. S. Kozlík (poslanec za HZDS) sa kriticky vyjadril k referátu I. Mikloša ako aj k výsledkom vlády M. Dzurindu z hľadiska diskutovaných problémových okruhov. Pán Marenčík z Asociácie bánk SR stručne informoval o činnosti tejto ustanovizne a poukázal na problematiku medzinárodných účtových štandardov (IAS).

Na základe priamej reakcie účastníkov konferencie, či už v prestávkach rokovania, alebo v spoločenskej časti po ukončení oficiálnych vystúpení, možno konštatovať , že konferencia bola priaznivo prijatá a možno ju považovať za úspešnú z niekoľko pohľadov. Z pohľadu výberu tém (problémových okruhov), z pohľadu výberu referujúcich a taktiež z organizačného hľadiska, kde bolo kladne hodnotené priame pozvanie účastníkov z rozličných „vrstiev“ ako napríklad poslancov NR SR, odborových predákov, predstaviteľov štátnej správy a samosprávy, akademickej obce a ďalších odborných záujemcov.

Konferenciu zorganizoval programový a organizačný výbor v zložení:
Doc. Ing. Jozef Chajdiak, CSc. – predseda, RNDr. Ján Luha, CSc. – tajomník, RNDr. Peter Mach, Ing. Michal Olexa, PhD., RNDr. Viliam Páleník, PhD., Ing. Juraj Kvetko, CSc.

POHĽADY NA EKONOMIKU SLOVENSKA 2002

Slovenská štatistická a demografická spoločnosť zorganizovala 11. apríla 2002 v hoteli Fórum v Bratislave v poradí druhú konferenciu Pohľady na ekonomiku Slovenska pod záštitou podpredsedu vlády SR pre ekonomiku Ivana Mikloša. Konferencie sa zúčastnilo vyše 120 účastníkov - predstavitelia štátnej správy a samosprávy, poslanci Národnej rady SR, zástupcovia zamestnávateľov a odborový predstavitelia, predstavitelia podnikovej sféry, vysokých škôl a výskumných ústavov, študentov, predstavitelia tlače a iní odborníci. Konferencia sa zamerala na dva okruhy problémov:

1. prognózy vývoja HDP a opatrenia na zabezpečenie jeho rastu,
2. prognózy vývoja bežného účtu platobnej bilancie a opatrenia na zlepšenie jeho stavu.

Konferenciu otvoril a rokovanie viedol Peter Mach, predseda Štatistického úradu SR a predseda Slovenskej štatistickej a demografickej spoločnosti. V úvode

informoval o činnosti Slovenskej štatistickej a demografickej spoločnosti a o cieľoch konferencie.

Predsedajúci najprv udelil slovo Doc. Chajdiakovi, ktorí stručne informoval o aktuálnom ekonomickom vývoji SR na báze základných makroekonomických veličín.

S referátom k problematike konferencie vystúpil podpredseda vlády SR Ivan Mikloš. Vo svojom vystúpení vyjadril svoju radosť, že sa zúčastňuje už na druhom ročníku konferencie. V referáte sa venoval obom okruhom problémov, najmä z pohľadu vlády SR. Prezentoval názor, že ekonomika SR sa stabilizovala a akcentoval nutnosť pokračovať v reformách ekonomického a sociálneho systému a potrebu integrácie ako nevyhnutný predpoklad ďalšieho ekonomického rastu.

Jednotliví prednášatelia si vylosovali poradie, podľa ktorého prednášali príspevky a tiež diskutovali na vzájomné príspevky ana námety z pléna.

S príspevkami k 1. okruhu problémov vystúpili: M. Olexa (Infostat), M. Barto (SLSP), S. Kozlík (RHRS), J. Tóth (ING Bank), M. Gabriš (ČSOB), K. Morvay (MESA10), J. Chajdiak (FHI EU), V. Páleník (ÚSSE SAV).

V diskusii k prvému okruhu a vystúpenie p. Mikloša vystúpili I. Šujan, A. Nemcová, a P. Gajdoš.

Ku 2. okruhu vystúpili v rovnakom poradí s malou zmenou za Infostat: J. Haluška (Infostat), M. Barto (SLSP), S. Kozlík (RHRS), J. Tóth (ING Bank), M. Gabriš (ČSOB), K. Morvay (MESA10), J. Chajdiak (FHI EU), V. Páleník (ÚSSE SAV).

K tejto časti diskutovali: J. Bleha, I. Šujan, I. Škultéty, P. Gajdoš, Ľ. Odor, A. Šebejová a J. Blaha.

Podrobnejšie sa možno s obsahom vystúpení oboznámiť v Zborníku príspevkov, ktorý obdržali účastníci konferencie. Zborník bol daný k dispozícii členom vlády SR a bol distribuovaný vybraným knižniciam. Prípadným záujemcom môže organizačný výbor poskytnúť prepis zvukového záznamu konferencie.

Podobne ako pri prvom ročníku možno na základe priamej reakcie účastníkov konferencie, či už v prestávkach rokovania, alebo v spoločenskej časti po ukončení oficiálnych vystúpení, možno konštatovať, že konferencia bola priaznivo prijatá a možno ju považovať za úspešnú z niekoľko pohľadov. Z pohľadu výberu tém (problémových okruhov), z pohľadu výberu referujúcich a taktiež z organizačného hľadiska, kde bolo kladne hodnotené priame pozvanie účastníkov z rozličných „vrstiev“ ako napríklad poslancov NR SR, odborových predákov, predstaviteľov štátnej správy a samosprávy, akademickej obce a ďalších odborných záujemcov.

Konferenciu zorganizoval programový a organizačný výbor v zložení:
Doc. Ing. Jozef Chajdiak, CSc. – predseda, RNDr. Ján Luha, CSc. – tajomník, RNDr. Peter Mach, Ing. Michal Olexa, PhD., RNDr. Viliam Páleník, PhD.

POHĽADY NA EKONOMIKU SLOVENSKA 2003

Dňa 8. apríla 2003 sa uskutočnil v hoteli Fórum v Bratislave tretí ročník konferencie POHĽADY NA EKONOMIKU SLOVENSKA. Aj tentokrát prevzal

záštitu nad konferenciou podpredseda vlády Ivan Mikloš (pre zmenu podpredseda vlády a minister financií). Prípravu konferencie zabezpečil programový a organizačný výbor v zložení: Jozef Chajdiak – predseda, Ján Luha – tajomník, Peter Mach, Michal Olexa, Viliam Páleník.

Konferencie sa zúčastnilo vyše 200 účastníkov - predstavitelia štátnej správy a samosprávy, poslanci Národnej rady SR, zástupcovia zamestnávateľov a odborový predstavitelia, predstavitelia podnikovej sféry, vysokých škôl a výskumných ústavov, študentov, predstavitelia tlače a iní odborníci.

Konferenciu otvoril a viedol počas celého odborného programu predseda Štatistického úradu SR Peter Mach. V priebehu rokovania konferencie ohlásil P. Mach termín štvrtého ročníka. Takže konferencia sa bude znovu konať 6. 4. 2004 a témami budú HDP a zahraničný obchod. Konferenciu počas diskusie viedol tajomník programového a organizačného výboru konferencie Ján Luha.

V rámci tohoto ročníka mali za úlohu pozvaní ekonomickí analytici a prognostici prezentovať výsledky a názory na dva okruhy problémov:

- RAST HDP – prognózy a námety
- ZLEPŠENIE STAVU SALDA ŠTÁTNEHO ROZPOČTU – prognózy a námety.

S úvodným slovom vystúpil garant konferencie podpredseda vlády a minister financií Slovenskej republiky. Vyjadril sa, že sa rád opäť zúčastňuje na konferencii a vyzdvihol jej vysokú úroveň. Vo svojom vystúpení hovoril o nutnosti reforiem z hľadiska cieľa, ktorým je udržanie ekonomického rastu. Potom vo vopred vylosovanom poradí referovali jednotliví analytici a prognostici. Ku prvej téme: J. Chajdiak (Ekonomická univerzita), J. Haluška (INFOSTAT), S. Kozlík (RHRS), V. Páleník (Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky SAV), P. Ševčovic (NBS), J. Tóth (ING Bank N.V.) a M. Gábriš (ČSOB) V rovnakom poradí vystúpili aj ku druhej téme, okrem P. Ševčovica, ktorý sa pre pracovné zaneprázdnenie nemohol zúčastniť na celej konferencii.

Výsledky prognóz rastu HDP v stálych cenách vyjadrené v % prírastku u jednotlivých autorov sú v tabuľke 1:

Tab. 1

	Tempo prírastku HDP v stálych cenách						
Rok	ČSOB	Chajdiak	Infostat	Kozlík	Páleník	Ševcovic	Tóth
2003	3,8	5,5	4,2	2,9	2,9	3,9-4,3	3,6
2004	4,0	6,1	4,5	2,1	4,0	4,2	4,0
2005	4,0	6,6	4,8	2,5	4,2	4,4	5,4
2006	3,5	6,9	5,1	3,1	4,4	4,6	5,4
2007				3,5	3,5	4,7	
2008				4,1	3,8	4,7	

Odhady vývoja príjmov, výdavkov a salda štátneho rozpočtu SR v mld Sk sú v tab. 2:

Tab. 2

	Kozlík			Páleník		
Rok	príjmy	výdavky	saldo	príjmy	výdavky	saldo
2003	235	292	57	233,8	290,0	56,2
2004				256,1	310,7	54,6
2005				276,0	324,4	48,4
2006				298,8	345,3	46,4
2007				322,7	369,2	46,4
2008				345,5	393,0	47,4

	Chajdiak			Ševcovic		
Rok	príjmy	výdavky	saldo	príjmy	výdavky	saldo
			min			
2003	do 240	nad 300	60	235	291	-56
2004				255	305	-50
2005				280	320	-40
2006				305	340	-35
2007				330	360	-30
2008				360	385	-25

V diskusii vystúpili viacerí účastníci konferencie, napr.: M. Kovačka, F. Hajnovič, M. Cár, J. Gašperan, ktorí okrem niektorých názorov vyslovili zaujímavé otázky na ktoré postupne reagovali referujúci, takže plánovaný koniec konferencie sa oddialil viac ako o pol hodinu.

Podrobnejšie sa možno s obsahom vystúpení oboznámiť v Zborníku príspevkov, ktorý obdržali účastníci konferencie. Zborník bol daný k dispozícii členom vlády SR a bol distribuovaný vybraným knižniciam, tak ako pri predchádzajúcich ročníkoch tejto konferencie.

Určitý obraz o odbornom obsahu konferencie môže dať obsah uvedeného zborníka:

Mach Peter: Úvod

Chajdiak Jozef, Luha Ján: Z histórie Slovenskej štatistickej a demografickej spoločnosti

Haluška Ján, Olexa Michal: Makroekonomický rámec vývoja Slovenskej ekonomiky v roku 2003 (s výhľadom do roku 2006)

Kvetan Vladimír, Páleník Viliam: Prognóza vývoja HDP a jeho zložiek užitia

Páleník Viliam, Ďuraš Ján: Prognóza príjmov a výdavkov štátneho rozpočtu po zavedení daňovej reformy

Chajdiak Jozef: Krátkodobá prognóza štvrťročného objemu HDP na roky 2003 a 2004

Chajdiak Jozef: Výhľady štátneho rozpočtu

Kozlík Sergej: Pohľad na ekonomiku Slovenska

Gábriš Marek, Dufek Petr: Hrubý domáci produkt a štátny rozpočet pohľadom analytikov ČSOB
Bezáková Valéria: Ako vníma ekonomickú situáciu na Slovensku spotrebiteľ
Chajdiak Jozef, Luha Ján: Pohľad na predošlé konferencie POHĽADY NA EKONOMIKU SLOVENSKA
Chajdiak Jozef, Luha Ján:Výsledky prognóz a skutočnosť
ŠÚ SR: Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v roku 2002 a prognóza vývoja na 1. polrok 2003
Ševčovič Peter: Pohľady na ekonomiku Slovenska v strednodobom horizonte
Zostavovatelia: Súhrn jednotlivých prognóz

POHĽADY NA EKONOMIKU SLOVENSKA 2004

Vlaňajší ročník konferencie sa uskutočnil znova v hoteli Fórum 6. apríla 2004 v Bratislave opäť záštitou podpredsedu vlády SR Ivana Mikloša.

Prípravu konferencie zabezpečil programový a organizačný výbor v zložení: Jozef Chajdiak – predseda, Ján Luha – tajomník, Peter Mach, Michal Olexa, Viliam Páleník.

Konferencie sa zúčastnilo okolo 180 účastníkov – v tradičnom zložení: predstavitelia štátnej správy a samosprávy, poslanci Národnej rady SR, zástupcovia zamestnávateľov a odborový predstavitelia, predstavitelia podnikovej sféry, vysokých škôl a výskumných ústavov, študentov, predstavitelia tlače a iní odborníci.

Konferenciu otvoril a viedol predseda Slovenskej štatisckej a demografickej spoločnosti a Štatistického úradu SR Peter Mach. V priebehu rokovania konferencie ohlásil P. Mach a J. Chajdiak ohlásili témy piateho ročníka: vývoj HDP a zavedenie EURA.

V rámci ročníka 2004 mali za úlohu pozvaní ekonomickí analytici a prognostici prezentovať výsledky a názory na dva okruhy problémov:

- RAST HDP – prognózy a námety
- ZLEPŠENIE STAVU SALDA ZAHRANIČNEHO OBCHODU – prognózy a námety.

Po otvorení oknferencie P. Machom vystúpil s príspevkom o doterajšo vývoji HDP a zahraničného obchodu J. Chajdiak. Potom predniesli svoje názory na dané témy vo vopred vylosovanom poradí referovali jednotliví analytici a prognostici: Viliam Páleník (Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky SAV), Ján Tóth (ING Bank N.V.), Jozef Chajdiak (Ekonomická univerzita), Marek Gábriš (ČSOB), Ján Haluška a Michal Olexa (INFOSTAT). V zastúpení garanta konferencie podpredsedu vlády a ministra financií Slovenskej republiky vystúpil štátny tajomník MF SR Vladimír Tvaroška.

Na záver vystúpili s diskusnými príspevkami účastníci konferencie. Na tieto príspevky reagovali postupne jednotliví referujúci.

Podrobnejšie sa možno s obsahom vystúpení oboznámiť v Zborníku príspevkov, ktorý obdržali účastníci konferencie. Zborník bol daný k dispozícii členom vlády SR a bol distribuovaný vybraným knižniciam, tak ako pri predchádzajúcich ročníkoch tejto konferencie.

Určitý obraz o odbornom obsahu konferencie môže dať obsah uvedeného zborníka:

Mach Peter	Úvod
ŠÚ SR	Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v roku 2003 a prognóza vývoja na 1. polrok 2004
Chajdiak Jozef	Ekonomický vývoj SR (1993 - 2003)
Haluška Ján, Olexa Michal	Makroekonomická prognóza vývoja slovenskej ekonomiky v rokoch 2004 až 2008 (Vybrané výsledky)
Ďuraš Ján, Kvetan Vladimír, Páleník Viliam	Prognóza vývoja HDP a jeho zložiek užitia na roky 2004 až 2006
Chajdiak Jozef	Všeobecné poznámky k ekonomickému vývoju SR a prognóza vývoja HDP a zahraničného obchodu do roku 2008
Kozlík Sergej	Pohľad na ekonomiku Slovenska 2004
Tóth Ján	Slovenská ekonomika: odhad do roku 2008
Gábriš Marek, Dufek Petr	Přímé zahraniční investice ovlivňují výhled ekonomiky
Bezáková Valéria	Ako vníma ekonomickú situáciu na Slovensku spotrebiteľ
Chajdiak Jozef	Zrútil sa domček z karát alebo revolúcia
Chajdiak Jozef	Modely vyhodnotenia referenda
Chajdiak Jozef, Luha Ján	Vývoj volebných preferencií
Chajdiak Jozef, Luha Ján	Pohľad na predošlé konferencie PODĽADY NA EKONOMIKU SLOVENSKA
Zostavitelia	SÚHRN JEDNOTLIVÝCH PROGNÓZ

Prijatie eura. Čo si myslí trh?

Nové členské krajiny EÚ sa v prístupovej zmluve zaviazali k prijatiu spoločnej európskej meny. Ich úsilie by sa teda malo sústrediť na splnenie nominálnych kritérií pre začlenenie, ako aj o čo najrýchlejšiuu reálnu konvergenciu ekonomík. Väčšina krajín zo strednej Európy si už stanovila oficiálnu stratégiu, v ktorej vytýčila cieľ pristúpenia k spoločnej mene. Dôveryhodnosť týchto cieľov závisí od schopnosti a ochoty nováčikov EÚ plniť nominálne konvergenčné kritériá. Ako problematické sa javí najmä kritérium verejných financií. Pokúsime sa teraz pozrieť ako cieľom jednotlivých krajín dôveruje trh.

Stratégie kandidátskych krajín

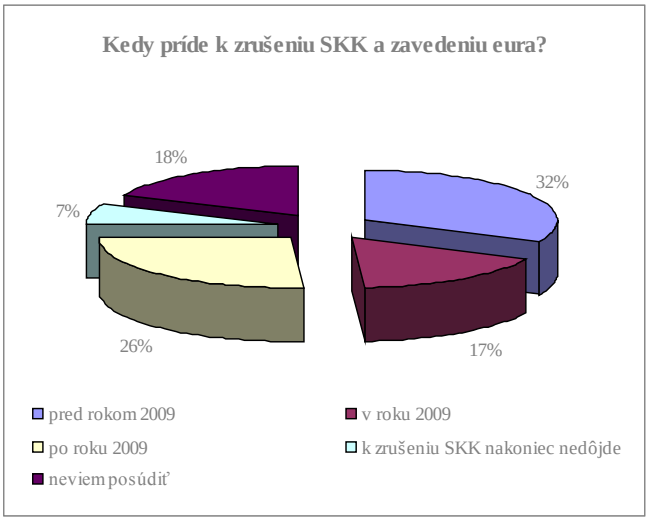
Kandidátske krajiny strednej Európy oznámili svoje stratégie pre prijatie eura. Pozrime sa teraz aký cieľ si stanovili jednotlivé krajiny a zároveň sa pokúsime preskúmať ako reálnosti týchto cieľov dôveruje trh.

Maďarsko po turbulenciách na devízovom a peňažnom trhu v minulých rokoch postupne upustilo od cieľa zaviesť euro v roku 2008. Krajina momentálne plánuje zaviesť spoločnú európsku menu v roku 2010. Na to, aby bol takýto krok uskutočniteľný musí Maďarsko splniť Maastrichtské kritériá. Momentálne sa zdá, že najväčšie problémy bude mať krajina so zbližovaním úrokových sadzieb a fiškálnym deficitom. Dlhodobé úrokové sadzby (v prípade Maďarska ide o 15 ročné dlhopisy) pre forint a euro sa rozchádzajú asi o 260 bps. Samozrejme diferencia úplne nezanikne ani po prijatí eura. Podobne to bolo napríklad aj v prípade prijatia Grécka do EMÚ. Pri dlhopisoch totiž napriek zániku kurzového rizika, zostane ešte riziko emitenta. V prípade, že dlžníci nebudú mať rovnakú bonitu, nebudú ani úrokové sadzby na zhodnej úrovni (pozn.: pri swapoch však budú sadzby totožné okamžite po prijatí eura). V oblasti verejných financií, a ten determinuje aj pohyb úrokových sadzieb, je však ďalší a zrejme aj väčší problém. V tomto roku bude deficit v blízki 5 % a v budúcom roku je možná redukcia iba na 4,5 % HDP. Každá redukcia deficitov je však veľmi bolestivá a potrebuje politickú podporu. V Maďarsku sa navyše v roku 2006 budú konať parlamentné voľby a preto si je veľmi ťažko predstaviť výraznú fiškálnu reštrikciu vo volebnom roku. Je preto pravdepodobné, že maďarská vláda bude musieť vyvinúť ešte značné úsilie ak chce naplniť svoj cieľ a prijať spoločnú európsku menu v roku 2010.

Poľsko postupne zmäkčuje svoju snahu prijať euro v roku 2009 a podľa vyjadrenia ministra financií Gronickiho je viac pravdepodobný termín v roku 2010. Rok 2009 považuje za najskorší možný, ale menej pravdepodobný pre prijarie európskej meny. Rovnako prezentoval názor, že pre strednú Európu (Poľsko, Maďarsko, Slovensko a Česko) by bolo výhodné prijať euro spoločne. To však nevyhovuje niektorým ďalším krajinám (najmä Slovensku). Situáciu komplikuje aj napätá politická situácia a možnosť predčasných parlamentných volieb. Takže schopnosť splniť ciele akejkoľvek stratégie bude závisieť až od novej vlády.

Česká republika si vo svojej spoločnej stratégii centrálnej banky a vlády stanovila za cieľ prijatia spoločnej európskej meny rok 2010. K tomu však bude potrebná predovšetkým fiškálna reštrikcia, ktorej výsledkom by mala byť redukcia deficitu verejných financií pod 3 % HDP. Za súčasnej politickej situácie sa však táto varianta javí ako málo pravdepodobná. Pre naplnenie tohto cieľa bude zrejme treba väčšiu reštrikciu, ktorú zrejme zavedie vláda, ktorá vzíde z volieb v roku 2006 (ak nebudú predčasné).

Slovensko je najmä zahraničnými pozorovateľmi niekedy označované za oázu reforiem v regióne strednej Európy. Vláda si dala za cieľ zredukovať do roku 2007 deficit verejných financií na 3,0 % HDP. Jej záväzok sa stáva vierohodnejším vo svetle uskutočnených reforiem a doteraz uskutočnených cieľov. V roku 2004 bol deficit verejných financií iba 3,3 % HDP. Samozrejme netreba zabúdať na fakt, že aj na Slovensku sa v roku 2006 budú konať parlamentné voľby a teda riziko nárastu deficitu bude reálne. Z pohľadu reformnej orientácie vlády sa zdá byť spoločný cieľ NBS a vlády ako realizovateľný. Momentálne sa za cieľový dátum prijatia eura považuje rok 2009. Zdá sa, že pokiaľ sa podarí dodržať záväzok redukcie deficitu verejných financií, je tento cieľ možné naplniť.

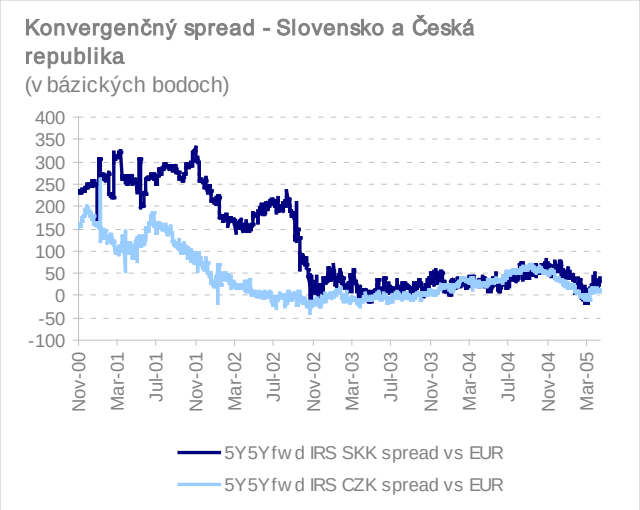

Zdroj: ÚVVM, ŠÚ SR

Čo očakávajú občania SR?

Podľa prieskumu Štatistického úradu očakávajú občania Slovenska **prechod na spoločnú európsku menu** ešte pred rokom 2009 (32 % respondentov). Sedemnásť percent oslovených čaká zánik koruny v roku 2009. Ako reálny vidí termín po roku 2009 až 29 % z celkového počtu opýtaných. Iba 7 % si myslí, že k zrušeniu koruny (zavedeniu eura) nikdy nepríde. Väčšina Slovákov si naďalej myslí, že koruna bude voči euru pokračovať v posilňovaní (27 %). Za stagnáciu v prípade dlhšieho zachovania existencie domácej meny je 17 % a znehodnotenie meny očakáva 23 %. Vládny dokument stratégie prijatia eura počíta so

zavedením spoločnej meny v roku 2009. Trh momentálne anticipuje prijatie eura v roku 2009. Spread forwardov 5Y5Y SKK voči EUR sa pohybuje na úrovni 25 bps. Počas marca sa dokonca pohyboval mierne v záporných hodnotách. Jeho zužovanie respektíve približovanie k nule znamená, že trh verí, že o 5 rokov budú sadzby na euro a korunu totožné. A teda je šanca na priajatie eura.

Zdroj: Bloobmerg, prepočty autora

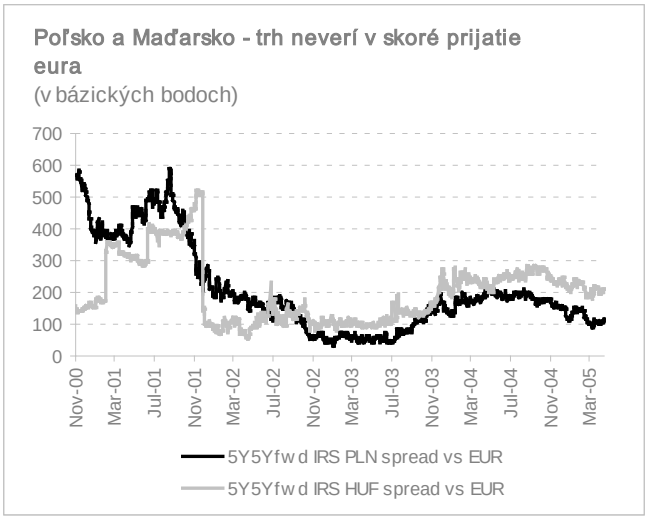
Skoré prijatie: pre a proti

Predstavili sme si v skratke stratégie kandidátskych krajín zo strednej Európy. V niektorých štátoch sa rozpútala pomerne silná diskusia o snahe čo najskôr prijať euro. Samotné prijatie meny má nesporne celý rad výhod. Najväčšou je určite zaniknutie kurzového rizika pre ekonomické subjekty. Ďalšími bude určite väčšia dôvera investorov a stabilnejší hospodársky rast. Medzi nevýhodami sa spomína strata samostatnej menovej politiky. Ďalším z nich je strata druhého kanálu pri dobiehaní cenovej úrovne EÚ. Napríklad Slovensko je momentálne iba asi na 40 % priemeru EÚ-15 v parite kúpnej sily. Po vstupe do eurozóny sa bude dobiehanie uskutočňovať už iba rýchlejším rastom cien v porovnaní s EÚ. Pred vstupom je priestor na konvergenciu aj predpokladaným posilňovaním domácej meny voči euru. Jednoduchým príkladom cenovej konvergencie môže byť napríklad posun ceny chleba. Predstavme si napríklad, že jeden bochník stojí 40 SKK a kurz koruny a eura je 40 SKK/EUR. Predpokladajme teraz posilenie koruny voči euru o tretinu zo 40 SKK na 30 SKK/EUR. Ten istý chleba bude stáť stále 40 SKK, ale jeho cena v eurách bude kvôli zhodnoteniu meny vyššia o 33,3 % (za rovnaké množstvo korún (40 Sk) si budeme môcť kúpiť o 33,3 % eúr viac). Chlieb bude teda stáť 1,3 eura. Takáto cenová konvergencia je veľmi elegantná bez negatívnych dosahov na obyvateľstvo. Je dokonca žiadaná za predpokladu, že posilňovanie meny neohrozí konkurencieschopnosť domácej ekonomiky.

Ďalším dôvodom prečo môže byť pre obyvateľstvo výhodné vstupovať do eurozóny neskôr je problém označujúci sa ako „vyvlastnenie úspor“. Nie je totiž jedno či sa úspory v objeme 400 tisíc SKK konvertujú pri kurze 40 SKK/EUR alebo povedzme 20 SKK/EUR. V prvom prípade dostaneme za naše úspory 10 tisíc EUR. Ale v druhom prípade je to dva krát viac, teda 20 tisíc EUR. Samozrejme zástancovia skorého prijatia eura argumentujú: kde beriete istotu, že mena bude pred začlenením krajiny do eurozóny iba posilňovať? Táto istota tu určite nie je, ale pravdepodobnosť je zrejme väčšia. Protiargumentom tiež je, a to treba zdôrazniť, že rovnakým kurzom ako úspory sa budú konvertovať aj ceny. Nechajme teraz diskusiu okolo vhodnosti rýchleho prijatia spoločnej meny bokom a pozrime sa, čo si o tom myslí trh.

Čo si myslí trh?

Čo nám hovorí teória? Predstavme si, že na trhu sú ročné úrokové sadzby 5,5 % a dvojročné 6,1 %. Ktorú alternatívu by mal investor využiť? Na prvý pohľad by sa mohlo zdať, že je výhodné zhodnotiť prostriedky pri vyššej úrokovej sadzbe. Predpokladajme však, že sa investor rozhodne investovať na rok pri výnose 5,5 %. Otázka je čo urobí s prostriedkami ak jeho investičný horizont je dva roky. Po prvom roku ich bude musieť reinvestovať a opäť vložiť na jeden rok. Aby sa mu to však oplatilo musí byť zhodnotenie investície v druhom roku vyššie ako v prvom. Inými slovami čo v prvom roku stratil pri investovaní za nižšie úrokové sadzby, musí dohnať v druhom roku. Z aktuálnych trhových sadzieb si teda vieme odvodiť očakávané (forwardové) úrokové sadzby. Na základe toho vieme napríklad z aktuálnej zero-kupónovej výnosovej krivky odvodiť očakávanie trhu o stave päťročných úrokových sadzieb za päť rokov. Keďže horizont piatich rokov je rok 2010, mali by byť už úrokové sadzby napríklad na päťročné swapy v eurozóne a v kandidátskych krajinách rovnaké. Samozrejme za predpokladu prijatia eura na prelome rokov 2009/10 ako to väčšina krajín deklaruje. Spready by sa teda mali blížiť nule. Pozrime sa teda ako sa tento spread vyvíjal v čase a ako hodnotí trh snahu týchto krajín prijať euro už v rokoch 2009/2010.

Zdroj: Bloomberg, prepočty autora

Ako vidieť z grafu môžeme krajiny strednej Európy rozdeliť do dvoch skupín. V prvej je Česká republika a Slovensko. Spred slovenských inštrumentov sa pohyboval v tomto roku od 50 bodov až konvergoval k nule. Niekedy bol dokonca záporný. Znamená to, že investori veria v schopnosť krajiny prijať euro v roku 2009 a tým aj v plán nastúpených reforiem. Počas marca sa však spread rozšíril až na 50 bodov a postupne sa dostal na aktuálnych 25 bps. Tento pohyb skôr odráža turbulencie na trhu, ktoré odštartoval rast úrokových sadzieb „za veľkou mlákou". Český trh reagoval na turbulenice menej citlivo a tu prišlo k výkyvu v menšom rozsahu (aj keď tiež relevantnému). Z uvedeného vyplýva, že spread sa pohybuje v blízkosti nuly a teda trh verí v prijatie eura v horizonte 5 rokov.

Opäčná situácia je pri ďalších dvoch krajinách Poľsku a Maďarsku. Dôvera investorov v prijatie eura bola v tomto roku väčšia v Poľsku, keďže spread bol menší. Zrejme to je to dané horšími makročíslami Maďarska (najmä verejné financie). Za posledné týždne prišlo k miernemu rozšíreniu spreadu PLN aj HUF voči EUR z 80 na 115 v prípade Poľska a na 210 zo 180 bps v prípade Maďrska. Dnes teda iba málo investorov verí, že už na prelome rokov 2009/2010 budú úrokové sadzby na 5 ročné swapy v Poľsku a Maďarsku rovnaké ako v eurozóne. Inými slovami trh dnes dáva malú šancu prijatiu spoločnej európskej meny v týchto krajinách v roku 2010 ako si predsavzali.

Marek Gábriš

makroekonomický analytik ČSOB

OBSAH

Mach Peter	Úvod	3
ŠÚ SR	Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v roku 2004 a prognóza vývoja na 1. polrok 2005	4
Chajdiak Jozef	Makroekonomický vývoj SR do marca 2005	10
Chajdiak Jozef, Luha Ján	Vývoj volebných preferencií	20
Haluška Ján, Olexa Michal	Vybrané výsledky prognózy vývoja slovenskej ekonomiky v roku 2005 (s výhľadom do roku 2008)	27
Ďuraš Ján, Kvetan Vladimír, Mlynek Martin, Ondko Peter, Páleník Viliam, Radvanský Marek	Makroekonomická prognóza ekonomiky SR na roky 2005 až 2009	33
Páleník Viliam, Šikulová Ivana	Rozšírenie Európskej menovej únie a vstup Slovenska do Eurozóny	38
Ševčovic Peter	Pohľad na ekonomiku Slovenska zo strany NBS	46
Kačurová Mária	Predpoklady a podmienky pre úspešné členstvo SR v eurozóne	49
Valachy Juraj	Prognóza HDP a potenciálny produkt	54
Tóth Ján	Rast HDP zrejme presiahne 5% v najbližších rokoch	56
Tóth Ján	EURO – prognózy a námety	58
Chajdiak Jozef	Hrubý domáci produkt a daň z pridanej hodnoty	63
Chajdiak Jozef	EURO a my: pohľad z roku 2005	64
Bezáková Valéria	Ekonomika Slovneska v pohľade verejnosti	67
Luha Ján, Chajdiak Jozef	Pohľad na predošlé konferencie PODĽADY NA EKONOMIKU SLOVENSKA	71
Gábriš Marek	Prijatie EURA. Čo si myslí trh?	80
	SÚHRN JEDNOTLIVÝCH PROGNÓZ	83